

ISSN 1512-6609

Glasnik

Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

1-2

Sarajevo

januar-februar 2024.

VOL. LXXXVI • Str. 1-218

U ovom broju pišu:

Ahmed Purdić • Edin Lepenica • Muhamed Šarić • Anesa Vatrić •
John Walbridge • Hikmet Karčić • Malik Memić • Joseph E. B. Lombard •
Muhammed Abdel Haleem

| Sadržaj

- 7-8 **RIJEČ UREDNIKA**
U pravcu proljeća
Mustafa Prljača
- 9-12 **HUTBA**
Ne potcjenjuj vrijednost nijednog dobrog djela
Ahmed ef. Purdić
- 13-26 **AKTUELNE TEME**
Krivični postupci pred MKSJ i MRMKS, koji su vođeni zbog uništavanja vjerskih objekata (drugi dio)
Edin Lepenica
- 27-40 **ISLAMSKE TEME**
Ugovori i savezi u osnovnim izvorima islama i praksi muslimana
Muhamed Šarić
- 41-54 **KULTURNA BAŠTINA**
Mevludom oživljavamo ljubav prema Poslaniku
Anesa Vatrić
- 55-62 **ESEJI**
"Propadanje" islamske nauke*
John Walbridge

63-70 **Muslimanski svijet i klimatske promjene**
Dr. Hikmet Karčić

POGLEDI

71-84 **Briga o Kur'anu: amanet prve generacije muslimana**
Malik Memić

STUDIJE

85-96 **Dekoloniziranje kur'anskih studija (I)**
Joseph E. B. Lombard

97-108 **Sūra El-Fedžr (89): studija o strukturi, značenju i vrijednosti analize***
Muhammed Abdel Haleem

SLUŽBENI DIO

111-118 **Aktivnosti Sabora**

119-154 **Aktivnosti Rijaseta**

155-182 **Aktivnosti Vijeća Muftija**

183-218 **Dekreti**

فهرست |

كلمة المحرر نحو الربيع مصطفى برياتشا	٨-٧
خطبة الجمعة لا تحقرن العمل الصالح مهما صغر أحمد بورديتش	١٢-٩
موضوعات راهنة المساجد بصفقتها الشهادات أدين ليبينيتسا	٣٦-١٣
موضوعات إسلامية العهود والمواثيق في المصادر الإسلامية الأساسية وفي ممارسات المسلمين محمد شاريتش	٤٠-٢٧
تراث ثقافي مولد النبي إظهار الفرح والحب له آنسة واتريتش	٥٤-٤١

مقالات

- ٦٢-٥٥ «انهيار» العلم الإسلامي
جون فلبريخ
- ٧٠-٦٣ العالم الإسلامي والتغيرات المناخية
حكمت قارتشيتش

نظرات

- ٨٤-٧١ العناية بالقرآن: أمانة بأيدي المسلمين الأوائل
مالك مميثش

دراسات

- ٩٦-٨٥ إنهاء استعمار الدراسات القرآنية
جوزف أ. ب. لامبارد
- ١٠٨-٩٧ سورة الفجر: دراسة عن التركيب والمعنى وقيمة التحليل
محمد عبد الحليم

رسميات

- ١١٨-١١١ نشاطات المجلس الاعلى
- ١٥٤-١٩١ نشاطات الرئاسة
- ١٨٢-١٥٥ لجنة المفتيين للمشيخة الإسلامية
- ٢١٨-١٨٣ قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة

| Contents

- 7-8 **WORD OF THE EDITOR**
In the Direction of Spring
Mustafa Prljaca
- 9-12 **KHUDBA**
Do not Underestimate the Value of any Good Deed
Ahmed Purdic
- 13-26 **CURRENT THEMES**
Mosques as testimonies
Edin Lepenica
- 27-40 **ISLAMIC THEMES**
Covenants and Alliances in the Basic Sources of Islam and Muslim Practice
Muhamed Saric
- 41-54 **CULTURAL HARETAG**
With Mawlid (Milād al-Nabijj), we Revive the Love for the Prophet
Anesa Vatric
- 55-62 **ESSAYS**
"Deterioration" of Islamic Science

John Walbridge
63-70 **The Muslim World and Climate Change**
Hikmet Karcic

VIEWS

71-84 **Caring for the Qur'an: The Bequest of the First Generation of Muslims**
Malik Memic

STUDIES

85-96 **Decolonizing Qur'anic Studies**
Joseph E. B. Lombard

97-108 **Surah Al-Fajr (Q: 89): A Study of Structure, Meaning and Value of Analysis**
Muhammad Abdel Haleem

THE OFFICIAL PART

111-118 **The Activities of Sabor**

119-154 **The Activities of Riyasat**

155-182 **Activities of the Council of Muftis**

183-218 **Decrees**

RIJEČ UREDNIKA

U PRAVCU PROLJEĆA

Čini nam se da u Gazi skončava i svoj sjaj konačno gubi civilizacija koju je dominantno oblikovao i obilježio zapadni čovjek, da se u njoj sahranjuju vrijednosti koje je doskora zagovarala njegova civilizacija i da zapadni čovjek više neće uživati poštovanje kakvo je imao do sada.

Ovaj broj Glasnika izlazi tik pred Ramazan koji će, kao i uvijek, u muslimanska srca unijeti okrjepu i duhovno osvježenje. Mjesec posta ima tu sposobnost da oživi zamrle predjele muslimanskog kolektivnog bića, da viđenje učini jasnijim i da pokrene društvene aktivnosti. Ove godine dolazak Ramazana poklapa se s dolaskom proljetnog vremena, u kom se zahuktavaju struje života, u kom se obnavlja život Prirode i sokovi života pulsiraju snažno. Oba ova procesa donose nove energije i promjene. Promjene, one velike i suštinske, planetarne, događaju se onda kada neki proces dosegne svoju krajnju tačku. Tako se to provlačilo kroz čitavu ljudsku povijest. Muslimanska tradicija je zabilježila da su se takve promjene dogodile pet puta od ljudskog pojavljivanja na Zemlji i da ih je obilježilo pet tzv. „poslanika odluke“: Nuh, Ibrahim, Musa, Isa i Muhammed, a.s. Naime, s pojavljivanjem svakog od njih peterice u svijetu se stanje mijenjalo drastično, donoseći tektonske promjene.

Iako je vrijeme poslanika okončano prije milenij i po, smrću zadnjega od njih – Muhammeda, a.s., princip je zadržao svoju aktuelnost, makar u nekoj mjeri. Promjene širokih i dubokih razmjera nastavile su se dešavati kada bi neki

obrazac društvenog/civilizacijskog uređenja postao potrošen, kad bi iscrpio svoje potencijale i kad više ne bi bio u stanju u dostatnoj mjeri čuvati i njegovati vrijednosti na kojima je počivao. Čini se da se upravo to dešava danas, pred našim očima. Držimo da bi Gaza mogla biti ona razdjelnica koja označava kraj jednog i početak drugog vremena, što će se, pak, bjelodanim pokazati tek kasnije, kad protekne stanovito vrijeme. Čini nam se da u Gazi skončava i svoj sjaj konačno gubi civilizacija koju je dominantno oblikovao i obilježio zapadni čovjek, da se u njoj sahranjuju vrijednosti koje je doskora zagovarala njegova civilizacija i da zapadni čovjek više neće uživati poštovanje kakvo je imao do sada. Javno zapadnjačko podržavanje i pomaganje užasnog zločina koji brutalni cionistički režim – zapadni proizvod - vrši javno, nemilosrdno, bezdušno i beskrupulozno nad nedužnim civilima u Gazi, djecom i ženama, i njegovo onemogućavanje dostave osnovnih životnih namirnica ljudima u Gazi izazvalo je zgražanje širom svijeta i pokrenulo velike demonstracije da se to zaustavi. Vlade zapadnih zemalja, uz samo nekoliko časnih izuzetaka, i na to su ostale gluhe i slijepe. Ne znamo hoće li i nakon Gaze nastaviti govoriti o demokratiji, ljudskim pravima, ženskim ljudskim pravima, dječijim ljudskim pravima, slobodi izražavanja, slobodi medija..., ali znamo da takve njihove riječi više neće imati bogzna kakvu vrijednost, kao što je nemaju ni lažni zlatnici.

Odluka Južnoafričke Republike da pred Međunarodnim sudom pravde u Den Haagu pokrene krivični postupak protiv cionističkih zločinaca, pokazuje da se istinska humanost i istinska težnja za pravdom pojavljuju u drugim mjestima i sele na druge meridijane, izvan područja zapadnih zemalja. To je postalo sasvim očito nakon što su potez Južnoafričke Republike podržale brojne druge zemlje, među njima i muslimanske. To mogu biti vijesnici novog doba i novog svjetskog poretka. U njemu bi, za razliku od dosadašnjeg, i muslimanski svijet mogao imati svoje mjesto, i težinu koja mu pripada. U tom slučaju to bi značilo da se svijet kreće u pravcu proljeća. Ne samo stvarnog, već i metaforičnog.

Mustafa Prljača

HUTBA

NE POTCJENJUJ VRIJEDNOST NIJEDNOG DOBROG DJELA

Ljudska djela i postupci se vrednuju i nagrađuju prema Božijim mjerilima, a ne po tome što ljudi misle o njima i kako ih vrednuju. Zato mu Poslanik, a.s, poručuje: "Nemoj potcjenjivati nijedno dobro djelo."

**AHMED-EF.
PURDIĆ**

Fetva-i emin
IZ u BiH

Sva hvala pripada Allahu, a salavat i selam na vjerovjesnika Muhammeda, njegovu časnu porodicu, ashabe i sve one koji ga budu slijedili do Sudnjega dana.

Draga i poštovana braćo!

Imam Muslim bilježi da je Ebu Zerru, r.a., Allahov Poslanik, a.s., rekao:

(لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَحَاك بَوَجْهٍ طَلَّقِ)

“Nemoj potcjenjivati nijedno dobro djelo, pa makar da vedrog lica sretnoš svoga brata.”

Imam Ahmed i drugi autori hadiskih zbirki bilježe sličnu predaju Ebu Džurejja el-Hudžejmija, r.a., koji je rekao:

“Došao sam kod Allahova Poslanika i rekao mu: ‘Allahov Poslaniče, mi smo narod iz pustinje, pa nas uputi na djela koja će nam koristiti kod Uzvišenog Allaha.’ On mi je odgovorio: ‘Nikako

nemoj potcjenjivati vrijednost nijednog dobra, makar to bilo da istreseš vodu iz svoje kofe u posudu onog koji je traži (ko je žedan), ili da sretneš svoga brata veselog lica.”

Danas, kada svakodnevno slušamo, a nekada i sami sudjelujemo u dugim raspravama i raznim analizama, prijeko su nam potrebna ovako jednostavna pitanja i jasni odgovori. Ovaj ashab u ime svoga naroda traži od Poslanika da ih uputi onome što će im koristiti kod Uzvišenog Allaha. Poslanik mu nudi jednostavan odgovor i upućuje ga na konkretne radnje koje on može učiniti. Navodi mu primjere iz njegova svakodnevnog života: sipanje vode iz bunara i lijep susret s ljudima. To je nešto što on može svakodnevno uraditi, pa mu Poslanik skreće pažnju da za to dobro djelo može očekivati nagradu. Dobro djelo, bez obzira na to koliko bilo malo, ako bude učinjeno iz iskrenih pobuda, kod Allaha je veliko.

Ljudska djela i postupci se vrednuju i nagrađuju prema Božijim mjerilima, a ne po tome što ljudi misle o njima i kako ih vrednuju. Zato mu Poslanik, a.s., poručuje: “Nemoj potcjenjivati nijedno dobro djelo.”

Poslušajmo sljedeću predaju koju bilježe Buhari i Muslim:

عن أبي هريرة رضي الله عنه: عن النبي ﷺ
قال بيّنا رجل يمشي بطريق وجد غصن شوك
فأخذه فشكر الله له فغفر له

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: “Čovjek je išao putem i naišao na trnovitu granu. Sklonio ju je, pa mu je Allah zahvalio i oprostio mu zbog toga.”

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: “Čovjek je išao putem i naišao na trnovitu granu. Sklonio ju je, pa mu je Allah zahvalio i oprostio mu zbog toga.”

Također, znamo da je zbog malog, ali iskreno učinjenog djela, jedna žena, po imenu Ummu Mihdžen, zaslužila posebnu pažnju Allahova Poslanika. Bila je to crna žena koja je čistila džamiju. Nije bila poznata među stanovnicima

Medine, niti je njen posao privlačio pažnju, ali mu se ona predala, svoje vrijeme provela u njemu i energiju trošila, izvršavajući ga pošteno, sve dok nije napustila dunjaluk. Kada je umrla, ashabi su požurili s njenom dženazom i ukopali je noću, prethodno i ne obavijestivši Poslanika. Time su umanjili njen značaj. Kada je Allahov Poslanik saznao šta su uradili, pitao ih je: “Zašto me niste obavijestili?” Stao je kod njena mezara, poredao ashabe i klanjali su joj ponovo dženazu.

Uputio je dovu Allahu za nju i rekao: “Kaburi su mračni njihovim stanovnicima, a Allah ih osvjetli mojim namazom (dovom) za njih.” (Ibn Hibban)

Ovo je prilika i da se prisjetimo hadisa kojeg bilježe Buharija i Muslim od Adijj ibn Hatima, r.a., u kojem je Allahov Poslanik, a.s., rekao:

اتقوا النار ولو بشق تمره، فمن لم يجد فكلمة طيبة

“Čuvajte se vatre, makar polovicom hurme, a onaj ko ni to nema, onda lijepom riječju.”

Draga braćo, dobro djelo, bez obzira na to koliko bilo malo, Allahu je drago, i trud koji se uloži u njega, bez obzira na to koliki bio, bit će kod Allaha ubilježen. Učini iskreno dobro djelo i prepusti ga Allahu, jer On neće upropastiti djela dobročinitelja.

Govoreći o odnosu prema djelima vjernika, Uzvišeni kaže:

وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ (مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)

I neće dati nikakav prilog, ni mali ni veliki, niti će ikakvu dolinu prevailiti, a da im to neće zapisano biti, da bi ih Allah nagradio za djela njihova nagradom ljepšom od one koju su zaslužili. (Et-Tevbe, 121)

Kao što znamo, minimalna nagrada za dobro djelo je desetorostruko vrijedna, a može dostići i vrijednost do

sedam stotina puta više nego što samo djelo vrijedi. Uzvišeni Allah nam je obećao:

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا بِمِثْلِهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

Ko uradi dobro djelo, bit će desetorostruko nagrađen, a ko uradi hrđavo djelo, bit će samo prema zasluži kažnjen, i neće im se učiniti nepravda. (El-En'ām, 160)

To potvrđuje i hadis:

Buharija i Muslim bilježe da je Allahov Poslanik rekao: “Kada neko od vas lijepim učini svoj islam (upotpuni ga vjerom i praksom), svako dobro djelo koje uradi bilježi mu se desetorostruko, pa i do sedam stotina puta, a svako loše djelo bilježi mu se samo onoliko koliko ono i jeste.

Uslovno rečeno, “mala dobra djela” su mnogobrojna i svako od nas može naći ono što najviše odgovara njegovoj prirodi, te materijalnim, psiho-fizičkim i intelektualnim sposobnostima, ili vremenu u kojem živi. Bitno je da nijedno dobro djelo ne potcjenjujemo, nego se svakom, bez obzira na to kakvo ono bilo, posvetimo i iskreno ga učinimo radi Allaha.

Razmislimo o ranije spomenutim primjerima: Poslanik upućuje čovjeka na sipanje vode u kofu, što je društveno koristan posao; na osmijeh pri susretu s drugima, što spada u domen naše dobre neverbalne komunikacije; žena je čistila džamiju, a čovjek

uklanjao trnje s puta, dakle, trošili su svoje vrijeme i trud radi zajedničkog općeg dobra. Ima još sličnih hadisa u kojima se spominju druga dobra djela, koja su u očima ljudi mala, ali su iskreno učinjena i zaslužuju Allahovu milost i nagradu.

Iz ovih nekoliko predaja možemo zaključiti da se kod vrednovanja naših postupaka i djela u obzir uzima više faktora.

Najvažniji faktor, i on je eliminatoran, jer ako njega nema nema ni Allahove nagrade, jeste iskren nijet. Od stepena te iskrenosti uveliko zavisi i veličina predviđene nagrade za učinjeno dobro djelo.

Drugi faktor zbog kojeg malo djelo može donijeti veliku Allahovu milost i nagradu jest da se ono stalno čini: (أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ) “Allahu su najdraža ona djela koja su najtrajnija, pa makar bila i neznatna”, kaže Allahov Poslanik.

Treći faktor koji utječe na veličinu nagrade jest stanje i okolnosti u kojima se nalazi onaj koji čini to djelo. Nekada je malo djelo maksimum koji može učiniti ta osoba, ili je, čineći to

djelo, dala prednost drugom nad samim sobom. Allahov Poslanik kaže:

(سَبَقَ دِرْهَمٌ مِائَةَ أَلْفِ دِرْهَمٍ)

“Pretekao je dirhem sto hiljada dirhema.” Kako? U ostatku hadisu se navodi da je onaj koji je dao dirhem dao pola svoga imetka, a onaj što je dao stotinu hiljada, sebi je ostavio više. Naravno, obojica su učinila dobra djela, ali ovdje govorimo o nagradi za konkretno dobro djelo.

Četvrti faktor, koji utječe na veličinu nagrade, stanje je onog kome se dobročinstvo čini, tj. korisnik tog dobra. Ako se dobro čini rodbini, ili društveno osjetljivoj osobi, kao što je siročić, bolesnik, putnik namjernik, beskućnik, osoba pod dugom i sl., ili ako od tog dobra djela imaju koristi mnogi ljudi, onda to, također, utječe na visinu nagrade kod Milostivog Allaha.

Molimo Uzvišenog Allaha da budemo od onih koji će se maksimalno koristiti prilikama i svojim mogućnostima da čine dobra djela, čvrsto vjerujući da niti jedno dobro djelo nije malo niti beznačajno.

Krivični postupci pred MKSJ i MRMKS, koji su vođeni zbog uništavanja vjerskih objekata (drugi dio)

EDIN LEPENICA

edinlepenica68@gmail.com
arhivist u gazi husrev-begovoj biblioteci

Sažetak: U agresiji susjednih država, Savezne republike Jugoslavije (1992–1995) i Republike Hrvatske (1993–1994), na Republiku Bosnu i Hercegovinu, počinjeni su mnogi ratni zločini nad Bošnjacima muslimanima, koji bi u velikoj mjeri ostali nekažnjeni da nije osnovan Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ ili ICTY) sa sjedištem u Hagu. Osnivanjem MKSJ, rezolucijom Ujedinjenih naroda (UN), br. 827 od 25. maja 1993. godine okončana je "era nekažnjivosti" počinjenog genocida i pojedinih formi ratnog zločina nad Bošnjacima muslimanima, kao što su silovanje žena i muškaraca, seksualno porobljavanje žena, uništavanje kulturno-vjerske baštine i dr.

U ovom radu autor se fokusirao na arhivsku građu Islamske zajednice u BiH koja je značajno doprinijela izricanju presuda za agresorsko sistematsko rušenje muslimanskih vjerskih objekata.

Ključne riječi: Islamska zajednica, arhivska građa, fondovi Gazi Husrev-begove biblioteke, podrška, Tužilaštvo MKSJ, MRMKS, krivični predmeti, pravosnažne/prvostepene presude, uništavanje islamskih vjerskih objekata, zločin genocida, zločin protiv čovječnosti, teške povrede Ženevskih konvencija, krivično gonjenje, nezastarijevanje

Nadležnost MKSJ bila je da krivično goni osobe koje su “odgovorne za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine” (član 1. Statuta MKSJ). Više odredbi Statuta MKSJ primjenjivano je kako bi se dokazao zločin uništavanja islamskih vjerskih objekata i spomenika kulture, i to:

– TEŠKE POVREDE ŽENEVSKIH KONVENCIJA IZ 1949. GODINE

Član 2. (d): “Uništavanje i oduzimanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom i izvedeno je protivpravno i bezobzirno.”

Jedan od preduslova za primjenu člana 2. (d) utvrđivanje je međunarodnog karaktera rata, koji je MKSJ pravosnažno dokazao u osam krivičnih predmeta. Tri presude se odnose na međunarodni sukob u kojem je učestvovala SRJ/ Republika Srbija (Dušan Tadić, Zejnil Delalić i dr., Radoslav Brđanin), dok je u pet presuda utvrđeno da je u tom sukobu učestvovala Republika Hrvatska (Zlatko Aleksovski, Tihomir Blaškić, Dario Kordić i dr., Mladen Naletilić i dr., Jadranko Prlić i dr.).¹ U ovu vrstu presuda spada i presuda Ivici Rajiću, koji se, prilikom sklapanja Sporazuma o izjašnjavanju o krivici,² složio s Tužilaštvom da su zločini za koje je bio optužen počinjeni u kontekstu međunarodnog oružanog sukoba u kojem je učestvovala Republika Hrvatska. Po osnovu člana 2. (d) Statuta MKSJ izrečena je osuđujuća presuda za uništavanje vjerskih objekata u predmetu “Jadranko Prlić i dr.”, ali samo za džamije u Sovićima i Doljanima, općina Jablanica i Sultan-Selimovu džamiju u Stocu. Među krivičnim djelima za koja se Ivica Rajić izjasnio krivim je i uništenje većeg dijela sela Stupni Do, općina Vareš [član 2(d) Statuta MKSJ], bez navođenja koji su sve civilni objekti razoreni.³

Politička i vojna umiješanost Republike Srbije u dešavanja u Bosni i Hercegovini, činjenično je pokazana i u Presudi o kazni Biljani Plavšić pred Pretresnim

1 *Srbija i Hrvatska u međunarodnom oružanom sukobu u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo: Udruženje žrtava i svjedoka genocida, 2022; Ajša Hafizović-Hadžimešić, *Na strani čovječnosti...*, str. 137-140. (intervju sa Amirom Ahmićem)

2 MKSJ, Tužilac protiv Ivice Rajića zvanog Viktor Andrić, Predmet br. IT-95-12-S, Presuda o kazni pred Pretresnim vijećem I od 8. maja 2006. godine, str. 13-14, paragraf 66.

3 Uništavanje sela Stupni Do je na pretresu o kazni Ivici Rajiću potkrijepljeno videosnimkom. (Vidi u: Presuda o kazni Ivici Rajiću..., str. 16-17, paragraf 74, str. 18-19, paragraf 84, fusnota 65, str. 25, paragraf 112, str. 40, paragraf 184 – dispozitiv.) Pred sudovima u BiH, u predmetima “Dominik Ilijašević Como” i “Miroslav Anić Firga” dokazano je da je u napadu na selo Stupni Do uništena i džamija u ovom selu.

vijećem, Presudi Pretresnog vijeća Ratku Mladiću i Presudi Pretresnog vijeća Momčilu Perišiću, načelniku Generalštaba Vojske Jugoslavije.⁴

– KRŠENJA ZAKONA ILI OBIČAJA RATOVANJA

Za razliku od člana 2. Statuta MKSJ, član 3. je primjenjiv i na međunarodne i na nemeđunarodne (unutrašnje) sukobe. Ovaj član “obuhvata sve povrede humanitarnog prava koje ne potpadaju pod član 2. ili su pokrivene članovima 4. ili 5...”⁵

Član 3. (b): “Bezobzirno razaranje gradova, naselja ili sela, ili pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom”, kojim je zaštićena sva imovina bez obzira na čijoj se teritoriji, zahvaćenoj sukobom, nalazi.

Pred MKSJ, po osnovu ovog člana, izrečeno je svega nekoliko pravosnažnih presuda, u predmetima “Miodrag Jokić”, “Pavle Strugar” i “Jadranko Prlić i dr.”⁶

Član 3. (d): “Zauzimanje, uništavanje ili hotimično uništavanje vjerskih, dobrotvornih i obrazovnih ustanova, ustanova namijenjenih umjetnosti i nauci, istorijskih spomenika i umjetničkih i naučnih djela.” Odredba člana 3. (d) predstavlja *lex specialis* ako su djela protivpravnog napada na civilne objekte uperena protiv kulturne baštine. “Specijalni zakon je podređen općem, pa počinilac, koji ostvaruje obilježja specijalnog zakona, nužno ostvaruje obilježja općeg zakona, dok obratno ne vrijedi.”⁷

Također, nema mnogo krivičnih predmeta u kojima je izrečena pravosnažna presuda po osnovu člana 3. (d) Statuta MKSJ. Radi se o pravosnažnim presudama u predmetima “Dario Kordić i dr.”, “Miodrag Jokić”, “Pavle Strugar”, “Radoslav Brđanin”, “Milan Martić” i “Jadranko Prlić i dr.”, te prvostepenim presudama u predmetima “Tihomir Blaškić” i “Dario Kordić i dr.” – dio koji

4 Presuda Biljani Plavšić pred Pretresnim vijećem od 27. februara 2003. godine (presuda o kazni), str. 4, paragraf 13, str. 6, paragraf 15; Presuda Ratku Mladiću pred Pretresnim vijećem I..., tom IV od IV, str. 1937, paragraf 3780; Presuda Momčilu Perišiću pred Pretresnim većem I od 6. septembra 2011. godine. Poglavlje “J. Perišić je znao za zločine počinjene u Sarajevu i Srebrenici”, str. 452-453, paragrafi 1465, 1466 i 1468.

5 Presuda Pavlu Strugaru pred Pretresnim većem II od 31. januara 2005. godine, str. 96, paragrafi 219, fusnota 752, koja je preuzela citat iz Drugostepene presude u predmetu “Čelebići”, paragraf 136.

6 Predmeti “Miodrag Jokić”, “Pavle Strugar” i “Jadranko Prlić i dr.”, uz predmete “Dario Kordić”, “Radoslav Brđanin” i “Milan Martić”, jedinstveni su po tome što su imenovani pravosnažno osuđeni za uništavanje vjerskih objekata po osnovu više članova Statuta MKSJ. Po članu 3. (b) Jokić i Strugar su osuđeni za oštećenje mesdžida u Dubrovniku, dok su Prlić i dr. (tzv. šestorka HVO-a) osuđeni za uništavanje džamije u Skrobučanima, općina Prozor, džamijā u Sovićima i Doljanima, općina Jablanica i Sultan-Selimove džamije u Stocu. Osuđujuće presude po članu 3. (b) izrečene: Dariju Kordiću, Radoslavu Brđaninu, Mladenu Naletiliću Tuti i Milanu Martiću ne uključuju vjerske objekte.

7 *Lex specialis*, preuzeto sa internet stranice: bs.m.wikipedia.org, 13. 12. 2013.

se odnosi na Marija Čerkeza. Postupak Tužilaštva MKSJ u Hagu da u predmetu “Jadranko Prlić i dr.” pod članom 3. (d) krivično goni imenovane samo za uništavanje ustanova namijenjenih religiji i obrazovanju, doveo je do toga da Pretresno vijeće nije uzelo u obzir uništavanje Starog mosta u Mostaru, koji je od Tužilaštva tretiran kao historijski spomenik. Time je propuštena prilika da se razaranje ovog spomenika kulture, za koje su Prlić i dr. pravosnažno oslobođeni po članu 3. (b), imenovanim dokaže krivica po drugim odredbama Statuta MKSJ. Treba napomenuti da je, historijski gledano, Stari most u Mostaru, ne samo kulturni objekt, već i spomenik islamske sakralne arhitekture.⁸

Članom 3. Statuta MKSJ obuhvaćena su i krivična djela: terorisanje i protivpravni napadi na civile i civilne objekte, koja se izričito ne spominju kao kršenja zakona, ili običaja ratovanja, ali njihova zabrana proističe iz članova 51. i 52. Dopunskog protokola I i člana 13. Dopunskog protokola II, kojima su dopunjene Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih, odnosno nemeđunarodnih oružanih sukoba. Prema ovom članu MKSJ/MKMRS je izrekao pravosnažne presude u predmetu “Jadranko Prlić i dr.” kojom su imenovani proglašeni odgovornim za protivpravno terorisanje civila u Mostaru (uništavanje deset gradskih džamija). Radovan Karadžić i Ratko Mladić su, pored ostalog, pravosnažno osuđeni za neselektivno i nesrazmjerno granatiranje raznih civilnih zgrada u Sarajevu, 28. i 29. maja 1992. godine, poznato široj javnosti po presretnutom razgovoru u kojem Mladić naređuje gađanje dijelova grada gdje nema mnogo srpskog živilja, kojom prilikom je teško oštećena Magribija džamija⁹ i “nanesena obimna šteta Starom Gradu”. Pored ovog, Karadžić je presuđen i za neselektivno i nesrazmjerno granatiranje raznih civilnih zgrada u Sarajevu od 5. do 8. juna 1992. godine.

8 Po članu 3. (d) Jadranko Prlić i dr. su presuđeni za uništavanje džamije u Skrobučanima, općina Prozor, džamija u Sovićima i Doljanima, općina Jablanica, džamije u Višićima, opština Čapljina, Baba Beširove džamije u zapadnom Mostaru, 10 džamija u istočnom Mostaru i Sultan-Selimove džamije u Stocu.

9 U obje presude se od civilnih objekata navodi samo Državna bolnica u Sarajevu. Međutim, dokazni materijal o uništavanju Magribija džamije, koja se nalazi u neposrednoj blizini Državne bolnice, i drugih zgrada u Sarajevu, 28. i 29. maja 1992. godine, dostavljen je Tužilaštvu MKSJ u Hagu. Vidi i: YouTube. VideoArhiv. 17. nov. 2021. Snimak TVBiH 28/28. maj 1992: Dan nakon što je uništena Magribija džamija, s priložnim tekstom na snimku da je “ovom granatiranju prethodila (je) poznata naredba ratnog zločinca Mladića pukovniku Mirku Vukašinoviću” (preuzeto sa internet-stranice: <https://www.youtube.com> 20. 11. 2023. godine); Fotografija ostataka Magribija džamije u Sarajevu. Vidi u: Muharem Omerdić, *Prilozi izučavanju genocida...*, str. 122; Javna redigovana verzija Presude Radovanu Karadžiću pred Pretresnim vijećem od 24. marta 2016. godine, tom III od IV, str. 1593–1603, paragrafi 4026–4049; Presuda Ratku Mladiću pred Pretresnim vijećem I od 22. novembra 2017. godine, tom II od IV, str. 1042–1048, paragraf 2016–2023, tom III od IV, str. 1686, paragraf 3191. (a) i (d), str. 1693, paragraf 3206.

– ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI

Član 5. (h): “Progoni na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi...”, koji su počinjani putem “bezobzirnog uništavanja privatne imovine, uključujući stambene i poslovne objekte, i javnih dobara, uključujući spomenike kulture i sakralne objekte.”

Opći uslov krivičnih djela zločina protiv čovječnosti jeste da “ona moraju biti počinjena u sklopu rasprostranjenog i sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva”.¹⁰ Krivično djelo progona, kao zločina protiv čovječnosti, “pripada istom *genusu* krivičnih djela kao genocid... U obje kategorije bitna je namjera da se izvrši diskriminacija: da se osobe napadnu zbog njihovih etničkih, rasnih ili vjerskih karakteristika (te, u slučaju progona, zbog političke pripadnosti)... Tako se može reći da je sa stanovišta *mens rea* (postojanje namjere-n.p.) genocid ekstreman i krajnje nečovječan oblik progona”.¹¹ Kada se krivično djelo “uništavanje vjerskih objekata... počinji s nužnom diskriminatornom namjerom, (ono) predstavlja napad na sâm vjerski identitet naroda. Kao

10 MKSJ, Tužilac protiv Biljane Plavšić i Momčila Krajišnika, Predmet br. IT-00-39&40/1-S, Presuda Momčilu Krajišniku pred Pretresnim vijećem..., str. 254-255, paragraf 705.

11 MKSJ, Tužilac protiv Zorana Kupreškića i dr., Predmet br. IT-95-16-T, Presuda pred Pretresnim vijećem od 14. januara 2000. godine, str. 238, paragraf 636.

takav, on je gotovo čista manifestacija pojma ‘zločin protiv čovječnosti’¹². Svi visoki srpski i hrvatski dužnosnici, izuzev Miodraga Jokića i Pavla Strugara, koji su bili optuženi za uništavanje vjerskih objekata, pravosnažno su presuđeni po osnovu člana 5. (h), i to za područje Bosne i Hercegovine: Radovan Karadžić, Biljana Plavšić, Ratko Mladić, Mićo Stanišić, Stojan Župljanin, Radoslav Brđanin, Milomir Stakić, Miroslav Deronjić, Jovica Stanišić, Franko Simatović, Jadranko Prlić, Bruno Stojić, Slobodan Praljak, Milivoj Petković, Valentin Ćorić, Berislav Pušić, Dario Kordić i Miroslav Bralo, za područje Hrvatske: Milan Martić¹³ i za područje Kosova: Nikola Šainović, Nebojša Pavković, Sreten Lukić i Vlastimir Đorđević.¹⁴

Žalbeno vijeće je poništilo osuđujuće presude Momčilu Krajišniku, Tihomiru Blaškiću i Mariju Čerkezu koje su, po osnovu člana 5. (h) Statuta MKSJ, bile izrečene za uništavanje spomenika kulture i vjerskih i obrazovnih objekata. Već u prvostepenom postupku, Pretresno vijeće je oslobodilo krivice Mladena Naletilića Tutu za uništenje džamije u Sovićima, opština Jablanica, odnosno Vojislava Šešelja za uništenje muslimanskih vjerskih objekata na području opština: Ilijaš, Mostar, Nevesinje, Vogošća i Zvornik. Pretresno vijeće u predmetu

12 Presuda Momčilu Krajišniku pred Pretresnim vijećem..., str. 283, paragraf 781, koja je preuzela citat iz Prvostepene presude Kordiću i Čerkezu, par. 207.

13 Milan Martić je pravosnažno osuđen za uništavanje rimokatoličke crkve u Škabrnji (današnja Zadarska županija u Hrvatskoj) u novembru 1991. godine od jedinica JNA, kojima je komandovao Ratko Mladić, tadašnji komandant 9. korpusa JNA, jedan od učesnika UZP-a, zajedno s Martićem. Za zločine na području Bosne i Hercegovine, Tužilaštvo MKSJ je Martiću dokazalo krivično djelo deportacije nesrpskog stanovništva u Bosanskom Novom. Žalbeno vijeće je odbacilo Martićeve navode da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je konstatovalo da je “na relevantnim delovima teritorije Hrvatske i BiH, u vreme kad su počinjeni zločini, za koje se optuženi tereti, u Optužnici postojao rasprostranjen i sistematski napad usmeren protiv hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva”. Vidi: Presuda Milanu Martiću pred Pretresnim vijećem I od 12. juna 2007. godine, str. 106, paragraf 300, str. 147-148, paragrafi 430-431, str. 177-178, paragrafi 517-520 – dispozitiv; Presuda Milanu Martiću pred Žalbenim većem od 8. oktobra 2008. godine, str. 32-33, paragrafi 87-91, str. 72-74, paragraf 202, 205, str. 129-130, dispozitiv.

14 Za zločine na Kosovu bio je optužen i Dragoljub Ojdanić, načelnik Generalštaba VJ, koji je prema članu 7(1) Statuta MKSJ osuđen za zločine deportacije i prisilnog premještanja kao zločine protiv čovječnosti u više opština na Kosovu (Peć, Prizren i dr.). Vidi: Presudu Milanu Milutinoviću i dr. pred Pretresnim većem od 26. februara 2009. godine, str. 271-272, paragraf 630. Nema pouzdanih podataka koliko su Bošnjaci na Kosovu bili neposredne žrtve tih zločina, ali je početak ratnog sukoba na Kosovu 1998. godine bio jedan od razloga za njihovo iseljavanje i smanjenje ukupnog broja. Vidi: Arsim Tarik Saliji, “Identitet, politički i društveni život kosovskih Bošnjaka”, *Novi Muallim*, god. XVIII, br. 70, Sarajevo, 2017, str. 96; “Numan Balić: Bošnjaci sa Kosova su izdani, raseljeni i prepušteni sami sebi”, preuzeto sa internet stranice: faktor.ba, 22. 11. 2023. Tužilaštvo MKSJ nije teretilo Ojdanića za dešavanja u periodu agresije na BiH kada je komandovao napadima Užičkog korpusa JNA (VJ) na Višegrad, Rudo, Goražde i Srebrenicu. Vidi: “Suljagić objavio dokumente koji dokazuju da je Srbija izvršila agresiju na BiH” i “Ekskluzivni snimak: General Ojdanić govori o zaslugama Užičkog korpusa VJ u stvaranju RS-a”, preuzeto s internet stranice: saff.ba, 19. 11. 2023.

“Mladen Naletilić zv. Tuta” nije prihvatilo izvedene dokaze Tužilaštva o razaranja džamija u Doljanima, opština Jablanica i Mostaru, jer je Tužilaštvo propustilo da o tim navodima blagovremeno obavijesti odbranu optuženog.

Nekoliko prvostepenih presuda MKSJ za počinjeni zločin na području: Prijedora, Foče, Gacka, Kalinovika i Višegrada činjenično je utvrdilo da je dijelom sistematskog i rasprostranjenog napada na civilno stanovništvo bilo i uništenje džamijā (Duško Tadić, Dragoljub Kunarac i dr., Milorad Krnojelac, Dragan Zelenović, Mitar Vasiljević, Milan Lukić i Sredoje Lukić).

– GENOCID

Član 4. (1): “Međunarodni sud je nadležan da krivično goni osobe koje su počinile genocid, kako je definirano u stavu 2. ovog člana, ili bilo koje od nabrojanih djela u stavu 3. ovog člana.”

U predmetima optuženika za genocid, kroz uništavanje sakralnih i kulturnih objekata tužioc MKSJ/MKMRS su nastojali dokazati posebnu genocidnu namjeru (*mens rea*) da se djelimično uništi zaštićena grupa kao takva. Presude pred Pretresnim i Žalbenim vijećem MKSJ, koje su izrečene protiv Radislava Krstića, komandanta Drinskog korpusa VRS i Zdravka Tolimira, pomoćnika komandanta i načelnika Sektora za obavještajno-bezbjednosne poslove Glavnog štaba VRS, zauzele su stav da se uništavanje glavnih džamija u Srebrenici i Žepi, koje su srušile srpske snage, ne može razmatrati po članu 4. (2) (c) Statuta MKSJ. Takva djela isključena su iz djelokruga Konvencije o genocidu, ali se mogu uzeti u obzir u svrhu dokazivanja genocidne namjere.¹⁵ Međunarodni sud pravde (MSP ili ICJ) je po tužbi Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore zbog kršenja Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine, nakon razmatranja obimne dokumentacije o uništenim islamskim objektima, zauzeo isti stav kao i MKSJ.¹⁶

Krivično djelo genocida koje se sastoji od određenih zabranjenih djela (*actus rea*) i namjere da se djelimično uništi zaštićena grupa kao takva (jedna od pratećih činjenica i okolnosti je i uništavanje džamija), uz određivanje da li se radilo

15 MKSJ, Tužilac protiv Radislava Krstića, Predmet br. IT-98-33 “Srebrenica-Drinski korpus”, Presuda pred Pretresnim vijećem od 2. augusta 2001. godine, str. 245-246, paragraf 580, str. 255-256, paragraf 595, Presuda pred Žalbenim vijećem od 19. aprila 2004. godine, str. 8, paragraf 25, str. 104, paragraf 53; MKSJ, Tužilac protiv Zdravka Tolimira, predmet br. IT-05-88/2 “Srebrenica”, Presuda pred Pretresnim vijećem II od 12. decembra 2012. godine, str. 338, fusnota br. 3128, str. 346-347, paragraf 766, fusnota br. 3204 i str. 385, fusnota br. 3469, Presuda pred Žalbenim vijećem od 8. aprila 2015. godine, str. 105, paragraf 230, fusnota br. 662-664.

16 “Presuda Međunarodnog suda pravde...”, str. 168-173.

o znatnom dijelu zaštićene grupe (*mens rea*), počinjeno je samo na području zaštićene zone Srebrenica, po presudi Pretresnog vijeća u predmetu “Ratko Mladić”.¹⁷ U ostalim pravosnažnim presudama za genocid u Srebrenici ne nalaze se pravni zaključci o dokazanoj *mens rei* s elementom uništavanja vjerskih objekata. Zločin progona u Srebrenici i Žepi, koji je dokazan u gotovo svim predmetima vezanim za zaštićene zone “Srebrenica” i “Žepa”, nije dokazivan počinjenjem krivičnog djela uništavanja vjerske, već lične imovine.

U ocjeni dokaza koji se odnose na posebnu namjeru (*mens rea*) fizičkih počinilaca da djelimično unište bosanske Muslimane i bosanske Hrvate kao takve (tačka 1. Optužnice protiv Ratka Mladića – Genocid), u opštinama Kotor-Varoš, Sanski Most, Foča, Vlasenica i Prijedor, Pretresno vijeće je uzelo u obzir i uništavanje islamskih vjerskih objekata (uz ostale i jedan sakralni objekt u Foči, uništen približno 5. augusta 1992. godine).¹⁸ Međutim, iako je Pretresno vijeće konstatiralo da su “određeni fizički počinioci zabranjenih djela imali namjeru da unište dio zaštićene grupe bosanskih muslimana kada su vršili ta zabranjena djela”,¹⁹ ono se “nije van razumne sumnje uvjerilo... da su fizički počinioci posjedovali namjeru da bosanske muslimane (u spomenutim opštinama – n.p.)... unište kao znatan dio zaštićene grupe”.²⁰

U predmetu “Radovan Karadžić” je pravni zaključak Pretresnog vijeća o postojanju genocidne namjere da se unište muslimani u drugim opštinama bitno različit od onog u presudi Ratku Mladiću. Pretresno vijeće je ispitalo obrazac zločina u opštinama: Bratunac, Foča, Ključ, Prijedor, Sanski Most, Vlasenica i Zvornik, koji je uključivao uništavanje džamija, i uvjerilo se da nije “postojala namjera da se unište grupe bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata u opštinama iz tačke 1. Optužnice, kao takve” nego da je “namjera iza tih zločina bila da se obezbijedi uklanjanje pripadnika grupa bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata iz (tih) opština...”²¹ Drugim riječima, trajno uklanjanje muslimana s određenog teritorija, po pravnom tumačenju MKSJ u Hagu, nije isto što i genocid.

17 Presuda Ratku Mladiću pred Pretresnim vijećem I od 22. novembra 2017. godine, tom III od IV, str. 1264-1265, paragrafi 2403-2406, str. 1827-1833, paragraf 3537- 3555.

18 Presuda Ratku Mladiću pred Pretresnim vijećem I..., tom III od IV, str. 1811-1820, paragraf 3509-3526.

19 Presuda Ratku Mladiću pred Pretresnim vijećem I..., tom III od IV, str. 1814-1815, paragraf 3515.

20 Presuda Ratku Mladiću pred Pretresnim vijećem I..., tom III od IV, str. 1826-1827, paragraf 3535.

21 Presuda Radovanu Karadžiću pred Pretresnim vijećem od 24. marta 2016. godine, str. 1009-1015, paragrafi 2614-2626.

– INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

Član 7. (1): “Osoba koja je planirala, poticala, naredila, počinila, ili na neki drugi način pomogla i podržala planiranje, pripremu ili izvršenje nekog od krivičnih djela navedenih u članovima od 2. do 5. ovog Statuta snosi individualnu odgovornost za to krivično djelo.” Svi presuđeni srpski i hrvatski politički i vojni dužnosnici za uništavanje vjerskih objekata, izuzev Pavla Strugara, proglašeni su krivim po osnovu člana 7. (1).

Član 7. (3): “Ukoliko je neko od djela navedenih u članovima od 2. do 5. ovog Statuta počinio podređeni, njegov nadređeni ne može biti oslobođen krivične odgovornosti ako je znao, ili je bilo razloga da zna da se podređeni sprema počiniti takva djela ili da ih je već počinio, a on nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela, ili kazni počinioce.” Po osnovu člana 7. (3), proglašeni su krivim Radovan Karadžić, (Jadranko Prlić, Bruno Stojić, Slobodan Praljak, Milivoj Petković, Valentin Ćorić, Berislav Pušić – svi djelomično) i Pavle Strugar.

– ODGOVORNOST ZA “UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUHVAT” (UZP)

“Predstavlja oblik krivične odgovornosti za koji je Žalbeno vijeće ustanovilo da je implicite sadržan u članu 7. (1) Statuta. Ona podrazumijeva individualnu odgovornost za učestvovanje u udruženom zločinačkom poduhvatu da se počinio zločin”.²² Elementi krivične odgovornosti za UZP dati su u Žalbenoj presudi u predmetu protiv Duška Tadića, koji je ujedno i prvi optuženik pred MKSJ pravosnažno osuđen po osnovu UZP-a. Izuzimajući Miodraga Jokića, Pavla Strugara, Darija Kordića, Miroslava Bralu i Radoslava Brđanina,²³ pravosnažne presude po osnovu UZP-a, čiji je cilj bio “trajno uklanjanje bosanskih Muslimana s velikih područja... sredstvima koja su uključivala kampanju progona” sa uništavanjem vjerskih objekata, izrečene su svim ostalim srpskim i hrvatskim političkim i vojnim dužnosnicima.²⁴ Najznačajnije presude MKSJ/MRMKS za UZP su one izrečene Milanu Martiću, Jadranku Prliću i dr., te Jovici Stanišiću i Franku Simatoviću, u kojima su kao učesnici označeni visoki politički, vojni

22 Presuda Radislavu Krstiću pred Pretresnim vijećem... str. 257-258, paragraf 601, str. 261-262, paragrafi 611-613.

23 Žalbeno vijeće je prihvatilo žalbene osnove koje je Tužilaštvo MKSJ iznijelo na dio presude Radoslavu Brđaninu kojim je imenovani oslobođen odgovornosti po osnovu UZP-a, ali Brđaninu, uzimajući u obzir dogovor strana u postupku, nije izreklo novu osuđujuću presudu

24 Razvoj pravne doktrine UZP-a. (Vidi u: Meldijana Arnaut-Haseljić, Sabina Subašić-Galijatović, “Udruženi zločinački poduhvat kroz teoriju i praksu MKSJ”, *Pregled*, god. LIX, br. 2, Sarajevo, 2018, str. 95-111).

i policijski zvaničnici iz Srbije i Hrvatske,²⁵ uključujući Slobodana Miloševića, Franju Tuđmana, pojedine ministre u vladi Republike Srbije i Republike Hrvatske, generale JNA i dr.

KRIVIČNI POSTUPCI PRED DOMAĆIM PRAVOSUĐEM

Nakon izricanja posljednje pravosnažne presude MRMKS u predmetu “Jovica Stanišić i Franko Simatović” 31. marta 2023. godine. okončana su sva suđenja pred MKSJ/MRMKS. Konstatciju da bi bez MKSJ/MRMKS veliki broj lica, odgovornih za razaranje vjerskih objekata, ostao nekažnjen najbolje ilustrira dosadašnja sudska praksa u Bosni i Hercegovini. Pravosudne institucije u Bosni i Hercegovini su do sada izrekle neznatan broj osuđujućih presuda za uništavanje imovine IZ-e u periodu agresije.

Sud Bosne i Hercegovine je na osnovu Sporazuma o priznanju krivice osudio Paška Ljubičića, komandanta 4. bataljona Vojne policije HVO-a, za uništavanje dvije džamije u selu Ahmići, opština Vitez, čiji je predmet MKSJ prebacio na domaće pravosuđe.

Isti sud je osudio Predraga Kujundžića, komandanta jedinice VRS pod nazivom “Predini vukovi”, za napad na selo Bukovačke Čivčije, općina Doboj, u okviru kojeg je porušena džamija u selu, ali Kujundžić nije presuđen za njeno uništenje.²⁶ Oliver Krsmanović, pripadnik 5. podrinjske lake pješadijske brigade VRS i Đorđe Ristanić, predsjednik Ratnog predsjedništva srpske opštine Brčko, pred Sudom BiH oslobođeni su optužbe za uništavanje Careve džamije u Višegradu, odnosno uništavanje kulturnih, historijskih i religijskih spomenika u Brčkom. Međutim, u oba predmeta potvrđen je širok i sistematski napad na nesrpsko stanovništvo u Višegradu, odnosno Brčkom.²⁷

Sud BiH potvrdio je optužnicu za rušenje Aladža-džamije u Foči protiv Marka Kovača, komandanta Taktičke grupe “Foča” VRS (umro 8. decembra 2021. godine) i Gorana Mojovića, načelnika Inžinjerske jedinice Taktičke grupe “Foča” VRS, kao i za rušenje džamije u Novoseocima, opština Sokolac protiv Milana Tupajića, predsjednika Kriznog štaba SO Sokolac (umro 28. decembra

25 Presuda Milanu Martiću pred Pretresnim vijećem I... str. 153-154, paragrafi 446, 448; Presuda Jadranku Prliću i dr. pred Pretresnim vijećem III od 29. maja 2013. godine, tom 4 od 5, str. 10-11, paragraf 24; Presuda Jovici Stanišiću i dr. pred Pretresnim većem od 30. juna 2021. godine, str. 177, paragraf 380; Odluka po predlogu za donošenje oslobađajuće presude Slobodanu Miloševiću..., str. 92, paragrafi 246-248, str. 104-105, paragrafi 288-289, str. 135-136 (paragraf 323-324).

26 Preuzeto sa internet stranice <http://www.sudbih.gov.ba>.

27 “BiH War Crimes Case Map”, preuzeto sa internet stranica <https://maparz.pravosudje.ba> i <http://www.sudbih.gov.ba>.

2021. godine),²⁸ Dragomira Obradovića, komandira SJB Sokolac i više pripadnika 2. romanijske motorizovane brigade VRS. Sud BiH je, zbog nedostupnosti optuženog Rajka Kušića, dostavio pravosudnim organima Republike Srbije predmet u kojem se imenovani, u svojstvu člana Kriznog štaba “srpske” opštine Rogatica i komandanta Rogatičke i Prve podrinjske brigade VRS tereti, između ostalog, za rušenje dvije gradske i miniranje nekoliko seoskih džamija na području opštine Rogatica²⁹ i kome je suđenje započelo 2021. godine u Beogradu.

Vrhovni sud Federacije BiH pravosnažno je osudio Dominika Ilijaševića zv. Como, pripadnika “Maturica”, jedinice za specijalne namjene brigade Ban Jelačić, HVO Kiseljak, za napad na selo Stupni Do, opština Vareš, u okviru kojeg je porušena džamija u selu. Uništenje pomenute džamije dokazano je i u predmetu “Miroslav Anić zv. Firga” pred Sudom BiH. Vrhovni sud Federacije BiH potvrdio je prvostepenu presudu Kantonalnog suda u Zenici kojim je Milanko Božić, pripadnik VRS, oslobođen optužbi za uništavanje džamije u selu Miljevići kod Olova.

Sud BiH na pojedinim suđenjima za ratne zločine, na prijedlog stranaka u postupku, prihvata činjenice o uništavanju vjerskih objekata koje su utvrđene pred MKSJ/MRMKS. Tako je npr. u presudi Mitru Raševiću, komandiru straže u KPD “Foča” i Savi Todoviću, zamjeniku upravnika KPD “Foča” Sud BiH prihvatio dijelove presude Pretresnog vijeća u predmetu “Milorad Krnojelac” o razaranju nekoliko džamija u gradu i opštini Foča, uključujući i Aladža-džamiju. Uništenje dvije gradske džamije u Višegradu kao činjenica prihvaćeno je u predmetu “Momir Savić”, komandir 3. čete Višegradske brigade VRS, koji se, takođe, vodio pred Sudom Bosne i Hercegovine.

Prema dostupnim podacima, osim četveročlane naoružane grupe srpskih vojnika, koji su primjenjujući mjere zastrašivanja katoličkog sveštenika u Kulašima, opština Prnjavor, devastirali kuću za stanovanje u sklopu Župnog dvora,³⁰ sudovi u Republici srpskoj više nisu nikoga osudili za ratni zločin uništavanja

28 Na suđenju Momčilu Krajišniku pred MKSJ, svjedok optužbe Tupajić Milan, predsjednik Kriznog štaba SO Sokolac, objasnio je koji je bio cilj rušenja džamija u RS rekavši: “Kod Srba postoji vjerovanje da gdje nema džamija nema ni muslimanskog naroda i njihovim rušenjem će biti praktično uništen njihov motiv za povratak u ta sela”. Ovu i ostale slične izjave vidi u: Ajša Hafizović-Hadžimešić, *Na strani čovječnosti...*, str. 277. (intervju sa Mirkom Klarinom). Na poziv tužioca MKSJ Tupajić Milan je odbio da svjedoči u postupku protiv Radovana Karadžića, predsjednika RS i vrhovnog komandanta OS RS, zbog čega je osuđen za nepoštivanje suda.

29 Izet Perviz, “Ni Srbija više nije sigurno utočište za zločince”, *Stav*, god. VII, br. 324, Sarajevo, 2021, str. 56-59.

30 “BiH War Crimes Case Map”, preuzeto sa internet stranice <https://maparz.pravosudje.ba>

imovine vjerskih zajednica. Okružno javno tužilaštvo u Banjoj Luci je u 2021. godine obustavilo istragu rušenja dvije džamije u Banjoj Luci i tri džamije u Bosanskoj Gradišci (predmet koji mu je dodijeljen od Suda Bosne i Hercegovine), jer pomenuta krivična djela nije tretiralo kao ratni zločin, već ih je podvelo pod “Uništavanje kulturnih i historijskih spomenika” iz preuzetog KZ-a SFRJ.³¹ Odluka o obustavi istrage je donesena zbog navodnog nastupanja zastarjelosti krivičnog gonjenja.³²

Međutim, po odredbama KZ-a SFRJ (član 100.) krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijeva samo za krivična djela od 141. do 145. člana, već i “za krivična djela za koja po međunarodnim ugovorima ova zastarelost ne može da nastupi”.³³

Međunarodna pravna zaštita kulturnih dobara, uključujući ustanove namijenjene religiji, osigurana je, pored ostalih, Dopunskim protokolima I (član 53.) i II (član 16.), od 8. jula 1977. godine, kojima su dopunjene Ženevske konvencije od 12. kolovoza 1949. godine “Mjestima bogosluženja zaštićenim Dopunskim protokolom I smatraju se samo ona koja ‘čine kulturnu ili duhovnu baštinu’”. Mjesta bogosluženja koja nisu zaštićena članom 53. uživaju opštu zaštitu prema članu 52. (3) Dopunskog protokola I.”³⁴ Upravo su (teške) povrede Ženevskih konvencija iz 1949. godine, uz zločin protiv čovječnosti i zločin genocida, krivična djela u pogledu kojih “ne postoji vremensko zastarijevanje”.³⁵

ZAKLJUČAK

Od osnivanja MKSJ rezolucijom Ujedinjenih naroda (UN) br. 827, od 25. maja 1993. godine, Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini sa svojim rukovodnim organima, stručnim službama, obrazovnim ustanovama i uposlenicima pružila

31 U KZ-u SFRJ krivično djelo pod ovim nazivom nalazi se u članu 151. kao dijelu poglavlja “Krivična djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava (glava šesnaesta).

32 “Tužilaštvo u Banjaluci obustavilo istrage o rušenju šest džamija jer to ne smatra ratnim zločinom”, 3. augusta 2021. godine, preuzeto sa internet stranice: detektor.ba, 15. januara 2024. godine.

33 “Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije”, str. 17, preuzeto sa internet stranice: <https://portalfo2.pravosudje.ba>, 3. 9. 2023. godine.

34 Presuda Radoslavu Brđaninu pred Pretresnim vijećem II od 1. septembra 2004. godine, str.208, paragraf 595, fusnota 1504 i 1505; Presuda Miodragu Jokiću pred Pretresnim većem I od 18. marta 2004. godine (presuda o kazni), str. 12-14, paragrafi 46-50; Presuda Pavlu Strugaru pred Pretresnim većem II od 31. januara 2005. godine, str. 97-102, paragrafi 223-233.

35 “Konvencija o nezastarijevanju ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti”, usvojena u New Yorku, 26. studenog 1968. godine. Vidi u: Safet Halilović, *Restitucija bosanske državnosti*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, 2. izdanje, Sarajevo, 2013, str. 251-255.

je veliku podršku Tužilaštvu MKSJ/MRMKS. Arhivska građa IZ u BiH, kao i građa drugih fondova GHB u Sarajevu o porušenim/oštećenim vjerskim objektima za vrijeme agresije na RBiH (1992–1995), poslužila je kao dokazni materijal u krivičnim postupcima pred MKSJ/MRMKS u Hagu. Pravna sredstva kojima je MKSJ/MRMKS dokazivao uništavanje islamskih vjerskih objekata i spomenika kulture sadržana su u odredbama Statuta MKSJ i drugim međunarodnim pravnim aktima. U 16 krivičnih predmeta pravosnažno je osuđeno 25 najviših političkih i vojnih zvaničnika Republike srpske, Republike Srbije i Hrvatske zajednice (Hrvatske republike) Herceg-Bosna za razaranje džamija/mesdžida i drugih objekata u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Kosovu. Pravosnažnim presudama obuhvaćeno je približno 350 vjerskih objekata u vlasništvu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na području 43 Odbora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (područje 45 opština). Više od 2/3 vjerskih objekata ostalo je izvan domašaja krivičnog gonjenja zbog neadekvatnog tretmana pred MKSJ i sudovima u Bosni i Hercegovini. Međunarodni pravni akti su zločin protiv čovječnosti, zločin genocida i (teške) povrede Ženevskih konvencija iz 1949. godine svrstali u krivična djela u pogledu kojih ne može doći do vremenskog zastarijevanja. Zatvaranjem Haškog tribunala u Hagu, Islamskoj zajednici se nameće kao imperativ saradnja s tužilaštvima u Bosni i Hercegovini, kako bi se pred lice pravde izvela sva lica odgovorna za razaranje muslimanske vjerske i kulturne baštine u periodu od 1992. do 1995. godine.

أدين ليبينيتسا

Edin Lepenica

المساجد بصفتها الشهادات

Mosques as testimonies

تأييد المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك لعمل النيابة العامة في المحكمة الجنائية الدولية الخاصة بيوغسلافيا السابقة في لاهاي مع اللوحة الخاصة إلى جرائم تدمير المباني والآثار الإسلامية والثقافية في أثناء الاعتداء على البوسنة والهرسك (١٩٩٢-١٩٩٥م)

Support of the Islamic community in Bosnia and Herzegovina to the work of the Prosecutor's Office of the ICTY in The Hague, with reference to the adjudged crime of destruction of Islamic religious and cultural buildings in the aggression against the Republic of Bosnia and Herzegovina (1992-1995)

ملخص: إن إرشيف المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك وقسم المجلات في مكتبة الغازي خسرو بك بسرانيفو يملكان مجموعة غنية من الصور الفوتوجرافية للمساجد المدمرة في أثناء الاعتداء على جمهورية البوسنة والهرسك. إن المواد المذكورة قد استخدمها المدعون العامون في المحكمة الجنائية الدولية الخاصة بيوغسلافيا السابقة كمواو الاستدلال في الاجراءات الجنائية ضد المتهمين لتدمير المباني والآثار الإسلامية والثقافية. إن المقالة تتناول أهمية هذا الإرشيف.

Summary: The Archive of the Islamic Community in Bosnia and Herzegovina and the Periodicals Fund, which are located in the Gazi Husrev-bey Library, have a rich collection of photographs of mosques destroyed in the aggression against the Republic of Bosnia and Herzegovina. The aforementioned material was used by ICTY prosecutors as evidence in criminal proceedings against persons responsible, among other things, for the destruction of Islamic religious buildings and cultural monuments. The paper discusses the importance of that archive.

Ugovori i savezi u osnovnim izvorima islama i praksi muslimana

MUHAMED ŠARIĆ

magistar islamskih nauka
saricm201@gmail.com

Sažetak: U ovom radu nastojat će se objasniti pojmovi ugovor i savez koje u arapskom jeziku označavaju termini *‘ahd* i *miṭāq*. Ovi termini imaju svoju široku zastupljenost u kur’anskom tekstu, otud se nameće potreba za hermeneutikom teksta Kur’ana u kojemu su zastupljeni ovi termini. Termini ugovora/saveza imaju svoj značaj posebno kada se muslimanska društva promatraju u interakciji sa drugima. U radu se nastoji predstaviti i pojasniti ove pojmove kroz jezičku konotaciju, ali i kroz historijski kontekst razvoja muslimanskog društva. Također se pokušalo kontekstualizirati pojam saveza/ugovora u savremenim okolnostima u kojima se intenzivnije ostvaruju društveno-politička interakcija muslimanskih društava i drugih.

Ključne riječi: savez, ugovor, vjera, međuvjerski dijalog, suživot, društvena interakcija, pluralna društva

UVOD

Glavni izvori islama deriviraju saznanje da je islam upotpunjena vjera poslata svim svjetovima. Ta spoznaja nameće imperativ lijepe komunikacije muslimana sa drugima. Sve to upućuje na snažnu potrebu dijaloga, a ugovori/savezi se mogu tumačiti kao sami vrhunac tog dijaloga. Konkretizacija dijaloga u formi saveza/ugovora je teološki imperativ i suvremeni i sveprostorni izazov za muslimaska društva. Iz tog razloga nadaje se značaj razumijevanja ugovora i saveza u islamskom teološkom učenju. U nastavku rada su artikulirani naznačeni pojmovi saveza/ugovora kao i njihov uvid kroz historijski tok muslimanskih društava.

Otkada je nastupila globalizacija u suvremenom svijetu je olakšan protok ljudi, roba i usluga, ali ipak je ostalo široko polje ograničenja i uvjetovanja koje zahtijevaju jasno definiranje ugovorima, bilo između vlada ili zajednica na konkretnom geografskom području. Najizrazitija migracija ljudi u svijetu danas je muslimana, što zbog ratnih sukoba, što zbog potrage za povoljnim ekonomskim, obrazovnim i drugim prilikama. Također muslimanska društva i države ostvaruju veliku trgovinsku razmjenu prirodnih i drugih resursa sa drugim društvima i državama. Stoga će se nastojati pojasniti pojam ugovora kako bi se razumjela bit ugovora/saveza i pobudila svijest o potrebi muslimanskih zajednica na uspostavljanju odnosa u miru i suživotu sa drugima kroz saveze/ugovore.

DEFINICIJA I ZNAČENJE POJMOVA UGOVOR I SAVEZ

Ugovor se definira kao pravni posao, suglasno očitovanje volja dvaju ili više subjekata usmjereno na postizanje dopuštenih pravnih učinaka, a koji se sastoje u postanku, prestanku ili promjeni pravnog odnosa. Javlja se u svim granama građanskoga prava, u porodičnom, upravnom, radnom, socijalnom i međunarodnom pravu. Bit ugovora je sporazum. Temelji se na načelu slobode ugovaranja, koja znači da ljudi slobodno odlučuju o nastanku, promjeni ili prestanku ugovornog odnosa.¹

Savez se definira: ugovor o saradnji na određenom planu. Sinonimi ovom pojmu su: sporazum, pakt, dogovor, pogodba, nagodba, ugovor, sporazum, usaglašenost, saradnja.

Značenje ovih termina je obećanje da će dvije ili više strana poštovati neku vrstu sporazuma radi obostranih interesa. Fokus ovog rada bit će usmjeren na

1 *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 18. 9. 2023.

Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini na potpisivanje ugovora s državom čeka od 2009. godine, kada je Predsjedništvu BiH uputila inicijativu da se takav sporazum potpiše.

ugovor u kur'anskom tekstu kao i na saveze i ugovore tokom razvoja muslimanske zajednice, a ne na njegovu pravnu prirodu.

Termin 'ahd ugovor izveden je iz arapske trilitete 'a-h-d u značenju: *tražiti od... da obeća, obećati, ugovoriti s, dogovoriti se s o, obavezati se prema.*²

U prijevodima Kur'ana se ovaj termin prevodi kao: prihvaćena obaveza (2:27), zavjet (2:40), obećanje (2:80, 2:124, 9:111, 19:78, 20:86), obaveza (2:100, 3:76, 3:77, 13:20, 16:91, 16:95, 17:34, 23:8, 33:15, 70:32), preuzeta obaveza (2:177), zavjet (7:102), ugovor (8:56, 9:4, 9:7, 9:12), dužnost (13:25).³

Kada se govori o dobročinstvu *birr* i vjerovanju može se kazati da jedna od odrednica čestitosti (suštinske vjere) je ispunjavanje i pridržavanje ugovora. Što ukazuje da je poštivanje ugovornih obaveza - dio samog islamskog vjerovanja *kreda*. Kada se ovaj termin u kur'anskom tekstu odnosi na nekog od Božijih poslanika prevodi se *obećanje* a kada se koristi kao glagolski oblik sa prijedlogom *ila* - *naredba*,

2 Teufik Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, Sarajevo, 1997., str. 1025.

3 Korišten prijevod Kur'ana od Besima Korkuta. I kod drugih prijevoda E. Karić, E. Duraković, N. Karaman nismo našli značajnije razlike.

Termin *mīṭāq* izveden iz arapske trilitere *w-t-q* u značenju: *oporuka; savez, ustav, povelja*.⁴

U Kur'anu termin *mīṭāq* preveden je kao; ono što je Allah odredio da se održava (2:27), zavjet (2:63, 2:83, 2:84, 2:93, 4:154, 4:155, 5:70, 7:169, 33:7, 57:8), obaveza (3:81, 3:187, 4:21), čvrsta obaveza (13:25), ugovor o nenapadanjju (4:90), ugovor (8:72), savez (4:92), obećanje (13:20).⁵

Moglo bi se primijetiti da su ovo sinonimne riječi, mada riječ *'abd*, barem u kur'anskom tekstu, upotrebljava se za ugovor koji se uspostavlja između Allaha i čovjeka, ali i međuljudskim odnosima,⁶ a *mīṭāq* kada je učinjen savez/ugovor isključivo između Allaha i čovjeka. (13:25)

UGOVORI I SAVEZI U KUR'ANU

U Kur'anu se spominju termini *'abd* i *mīṭāq* preko sedamdeset puta. Ovi izrazi za ugovor i savez mogu se odnositi na savez između Boga i ljudskih duša u ezelu;⁷ savez između Boga i Adema;⁸ savez između Boga i Benu Izraela;⁹ savez između Boga i kršćana; i savez između Boga i muslimana.¹⁰ Neki od ovih ajeta također se mogu odnositi na saveze koje je Poslanik sklopio sa ljudima Knjige, koji su bili obavezujući za vjernike muslimane. Slučaj za to, ajet iz ranog medinskog razdoblja koji upozorava protiv kršenja Božijeg saveza nakon što je ratificiran (2:27) kao i brojni drugi koji zapovijedaju muslimanima da održe svoja obećanja, ispune svoje zakletve i poštuju svoje saveze (2:40; 3:110-112; 9:3; 9:8; 13:20; 13:25; 16:91-92; 16:95; 17:34). Uglavnom ugovori/savezi koji se mogu iščitati iz kuranskog teksta mogli bi se svrstati na: saveze/ugovore Allaha i čovjeka; saveze/ugovore među ljudima.

4 Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik...* str. 1612

5 Prijevod Kur'ana od Besima Korkuta. I drugi prevodioci E. Karić i E. Duraković su skoro identično Korkutu prevodili ove termine.

6 Kada se u kur'anskom tekstu spominje u kontekstu nekog poslanika tiče se toga da je taj poslanik dobio propise u formi Objave, što ukazuje opet na pisani trag. El-Bekare, 125.

7 El-Ar'af, 172.

8 El-Bekare, 35. I Mi rekospo: "O Ademe, živite, ti i žena tvoja, u džennetu i jedite u njemu koliko god želite i odakle god hoćete, ali se ovom drvetu ne približujte pa da sami sebi nepravdu nanese!"

9 El-Bekare, 47. O sinovi Israilovi, sjetite se blagodati Moje koju sam vam podario i toga što sam vas nad ostalim ljudima bio uzdigao.

10 El-En'am, 19. ...On će između mene i vas svjedok biti. A meni se ovaj Kur'an objavljuje i da njime vas i one do kojih on dopre opominjem. Zar vi, zaista, tvrdite da pored Allaha ima i drugih bogova?" Reci: "Ja ne tvrdim." Reci: "Samo je On - Bog, i ja nemam ništa s tim što vi smatrate druge Njemu ravnim."

A) SAVEZI I UGOVORI SA ALLAHOM

Osnovni izvori islama nam govore da je prva veza Uzvišenog Allaha i čovjekove duše, još i prije preuzimanja tjelesnih osobina čovjeka, bila u formi ugovora ili saveza.¹¹ Također i prvi čovjek Adem, a.s., i hzr. Hava imaju vrstu ugovora sa Gospodarom svjetova o tome pod kojim uslovima će nastaniti džennet u kojemu dobijaju sva prava i samo jednu obligaciju u formi zabrane.¹² Svaki poslanik bilo *resul* ili *nebij* imao je zadaću podsjećanja ljudi na taj ugovor i savez sa Allahom. Moglo bi se kazati da je objava vrsta ugovora/saveza između Gospodara i čovjeka.¹³

Jedan od Allahovih poslanika čije ime je najčešće spomenuto u Kur'anu je Musa, a.s., a narod Benu Israil. Analizom kur'anskog teksta uočava se jedan bitan zaključak: Allah taj narod spominje kao primjer onih koji ne poštuju svoje ugovore i obećanja data Bogu. Taj narod je deskribovan lošim upravo zbog njihove nepouzdanosti u poštivanju saveza/ugovora. Allah razotkriva psihološki karakter Benu Israila ukazujući na njihove motive u nepoštivanju ugovora i saveza, a to je želja za ovozemaljskim užicima i čašću.¹⁴ Iako je Allah slao nadnaravna djela *mujize* kako bi podsjetio ovaj narod na prihvaćeni ugovor i savez, oni su ipak usljed njihove neobuzdane želje za ovosvjetskim interesima i užicima te ugovore/saveze kršili.¹⁵ Imajući u vidu šire teološko učenje iz osnovnih izvora islama moguće je primijetiti da su nedaće i propasti ljudske zajednice stizale upravo zbog nepoštivanje preuzetih obaveza iz ugovora i saveza.¹⁶ U tekstu Kur'ana navodi se uzročno-posljedično nepoštivanje obećanja datih Uzvišenom i nepoštivanje saveza/ugovora prema drugim ljudima. Iz čega se može izvući bitno zapažanje da oni koji prekrše savez sa Bogom neće imati potencijal ni za saveze sa ljudima.¹⁷

Težinu kršenja ugovora/saveza sa Allahom možda je najizraženije naći u sljedećem kur'anskom ajetu u kojemu se naglašava da prekršilac ugovora na onom

11 El-Ar'af, 172.

12 El-Ar'af, 19. „A ti, o Ademe, i žena tvoja u Džennetu stanujte i odakle god hoćete jedite, samo se ovom drvetu ne približujte, da se prema sebi ne ogriješite!”

13 El-Maide, 70

14 Ako se analizira današnje Zapadno društvo uočljivo je da su to društva izrazito vođena željom za ovozemaljskim užicima i čašću koja se posebno ogleda u konzumerizmu i brendizmu. Iako Zapad često dobija pridjev kršćanski, on po svom suštinskom karakteru više pripada onome što Allah govori o Benu Israilu a ne o sljedbenicima Isaa, a.s.

15 El-Bekara, 85-86.

16 El-Bekara, 27. *...koji krše već čvrsto prihvaćenu obavezu prema Allahu i prekidaju ono što je Allah naredio da se održava, i prave nered na Zemlji; oni će nastradati.*

17 El-Bekare, 83-85.

Praksa Plemenitog Poslanika bila je uspostaviti veze sa drugima u pozitivnom miru i suživotu

svijetu neće nikakvog dobra imati, a na Sudnjem danu Allah ga neće osloviti niti će ga pogledati i neće ga očistiti.¹⁸

Savezi i ugovori Allaha i čovjeka imaju svoj cilj – uspostaviti volju Njegovu na Zemlji u značenju napretka, pravde, mira i dobrobiti prema ljudima, biljnom i životinjskom svijetu.¹⁹ Na personalnom nivou vjernika predanim ispunjenjem ugovora (vjere) zavređuje se Allahova ljubav.²⁰ Upravo zbog predanosti u ispunjenju ugovornih obaveza (vjere) Allah je Ibrahima, a.s., nazvao prijateljem *ḥalilullah* i uzorom u vjeri.²¹

18 Ali Imran, 77.

19 Es-Sad, 28, 28.

20 Alu Imran, 76.

21 El-Bekare, 124.

B) SAVEZI I UGOVORI MUSLIMANA I DRUGIH U KUR'ANSKOM TEKSTU

Ajeti u kojima se govori o ugovorima i savezima muslimana i drugih ukazuju sljedeće: da muslimani mogu imati ugovore i sa mnogobošcima te da se mora poštovati ugovoreni rok ukoliko oni nisu nikog pomogli protiv muslimana;²² ugovori sa onima koji ih stalno krše, bez bojazni od posljedica, ukoliko dođe do sukoba zahtijeva žestok odgovor protiv njih kako bi se opametili pokretači sukoba;²³ čim se primijeti kršenje ugovora zahtijevati njegov raskid;²⁴ uložiti sve resurse da pokretači sukoba budu adekvatno kažnjeni i da sila bude u cilju odvraćanja i demotivisanja neprijatelja;²⁵ ukoliko neprijatelj bude sklon miru, nalaže se prihvatiti mir;²⁶ važnost poštivanja ugovora - pridržavati se ugovora sve dok ne budu prekršeni od druge strane, te nedozvoljenost borbe ako muslimanima bude ponuđen mir;²⁷ zabrana pomoći onim koji zatraže pomoć muslimana protiv saveznika muslimana (zbog predanosti ranijem ugovoru),²⁸ kršenje ugovora zahtijeva obznanu izlaska iz tog ugovora/saveza;²⁹ poštivati prava i svestinje drugih te zahtjev za zaštitom i poštivanjem svetinja muslimana.³⁰

Koliko je značajna predanost ugovorima i savezima pokazuje to kada se govori o ugovoru u kur'anskom tekstu je skoro nemoguće raščlaniti važnost ugovora prema Bogu i ugovora među ljudima, u oba slučaja uvjetovani su vjerovanjem, *iman*.³¹

UGOVORI I SAVEZI POSLANIKA MUHAMMEDA, S.A.V.S.

Božiji poslanik Muhammed, s.a.v.s., kao i oni koji su prigrlili islam od samog početka tražili su aplikabilna rješenja teškim okolnostima u kojima su se našli.³² Plemeniti Poslanik bio je naklonjeniji stvaranju ugovora/saveza u miru sa okolnim zajednicama nego oružanim sukobima. Takva praksa sklapanja saveza i ugovora bit će prisutna kroz sve vrijeme vođenja zajednice muslimana od strane Plemenitog Poslanika.

22 Et-Tevbe, 4.

23 El-Enfal, 56-57.

24 Isto 58.

25 Isto, 60-61.

26 Isto, 61.

27 En-Nisa, 90.

28 El-Enfal, 72.

29 El-Enfal, 58.

30 Et-Tevbe, 12.

31 El-Bekare, 100.

32 Vidi više: Muhamed Hamidullah, *Muhammed, a.s., život*, El-Kalem, Sarajevo, 1990., str.45-60

Za relevantnost ugovora/saveza potrebne su određene moralne osobine: po- vjerenje iskrenost, istinitost. Ove osobine su krasile plemenitog Poslanika od njegove mladosti. On je bio el-emin- pouzdani, povjerljivi, ali i es-sidik - iskreni i istinoljubivi. Te osobine će biti važne u uspješnom stvaranju saveza/ugovora Plemenitog Poslanika i drugih.³³

Misija Plemenitog Poslanika, s.a.v.s., puna je primjera u kojima Poslanik, s.a.v.s., ostvaruje društvene ugovore sa drugim zajednicama. Iako u tekstu Kur'ana se na više mjesta spominje da Plemeniti Poslanik nije znao čitati i pisati, on je ipak preferirao da se ugovori zapišu.³⁴ Praksa Plemenitog Poslanika bila je uspostaviti veze sa drugima u pozitivnom miru³⁵ i suživotu.

Neki istraživači sa Zapada će prigovarati Plemenitom Poslaniku i musliman- skoj zajednici pripisujući im agresivnost i sklonost ratnim sukobima dovodeći i sam pojam džihada pod lupu žestoke kritike. Ipak historiografske činjenice govore suprotno. Božiji Poslanik je miroljubivo pozivao u islam i upravo prvi period poslaničke misije (mekanski) karakterizira odgajanje vjernika u duhu univerzalnih moralnih osobina, razvijanje osjećaja za dobro i zlo, kao i osjećaja altruizma. Ovo razvijanje i njegovanje moralnog kodeksa muslimana od presud- ne je važnosti za miroljubivu koegzistenciju među ljudima - a ne sukob. Druga činjenica koja te neosnovane prigovore opovrgava je da su Plemeniti Poslanik i muslimani prije nego što su se prvi puta oružano sukobili na Bedru (624.) već uspostavili veliki broj ugovora/sporazuma.³⁶ Prije sukoba na Bedru je nastao ugovor - Medinska povelja koja je imala sve elemente savremenih ustava drža- va sa pluranim društvima. Medinska povelja je uključivala različite zajednice a Plemeniti Poslanik je tu zajednicu, iako se sastojala od jevreja, muslimana i dru- gih, nazvao *ummetun vabideh*, jedno društvo,³⁷ ni tad a ni kasnije muslimansko

33 Kada je Poslanik poslao pisma okolnim vladarima rimski vladar Herakl dobivši pismo je pitao tada pri- sutnog Ebu Sufjana ibn Harba, tada neprijatelja Božijeg Poslanika koji se zadesio u Jerusalemu, koliko poznaje Poslanika, pa ga je upitao - da li je kada Muhammed, s.a.v.s., prekršio prvi ugovor koji je s nekim uspostavio - na šta je Ebu Sufjan kazao da Poslanik nije nikada prekršio svoj ugovor.

34 Na mnogo mjesta se spominje da je Alija ibn Ebi Talib bio pisar Božijeg Poslanika.

35 *Peace and vailence* <https://www.coe.int/en/web/compass/peace-and-violence> (pristupljeno 01.10.2023.), Johan Galtung, priznati norveški učenjak i istraživač, definirao je dva aspekta mira. Negativni mir znači da nema rata, nemanasilnog sukoba između država ili unutar država. Pozitivan mir znači da nema rata ili nasilnog sukoba u kombinaciji sa situacijom u kojoj postoji jednakost, pravda i razvoj. Pojam mira ima i važnu kulturo- lošku dimenziju. Tradicionalno, za mnoge ljude u "zapadnom svijetu", mir se općenito shvaća kao vanjsko stanje, dok u drugim kulturama mir također ima veze s unutarnjim mirom (mir u našim umovima ili srcima). Odsutnost rata sama po sebi ne jamči da ljudi ne trpe psihičko nasilje, represiju, nepravdu i nedostatak pristupa svojim pravima. Stoga se mir ne može definirati samo negativnim mirom

36 Prije Bitke na Bedru realizirana su dva ugovora na Akabi u predgrađu Mekke.

37 Huvejdi, Muvatinun, str. 124.

društvo nije težilo zvati svoju zajednicu *islamskom* državom, republikom, hilafetom ili sultanatom.³⁸ Svaki pošten istraživač koji objektivno proučava Ustav Medine i ugovore/saveze Plemenitog Poslanika s ljudima Knjige, ne može a da ne zaključi da je Božiji Poslanik formirao pluralno društvo u kojem su židovi, kršćani, muslimani i pripadnici drugih vjerovanja, skladno koegzistirali na ravnopravnoj osnovi.³⁹ I to se nije dešavalo iz taktičkih razloga, nego iz islamskih principa.⁴⁰

NEKI PRIMJERI SAVEZA I UGOVORA BOŽIJEG POSLANIKA

Bilo bi vrijedno kratko napomenuti da ugovori/savezi muslimana sa jevrejima i kršćanima, *ehli-kitab*, imaju poseban status jer se polazi od toga da je Božija objava u temeljima učenja svih ovih zajednica, stoga i neki pravni propisi daju poseban status za jevreje i kršćane. Zbog ograničenosti prostora ovog rada u ovom dijelu će se spomenuti samo neki savezi/ugovori Plemenitog Poslanika kao komparativni primjeri. Pored ranije spomenutih ugovora na Akabi, Medinska povelja/ustav, Ugovor na Hudejbiji... navest će se savez/ugovor Poslanika sa kršćanskim zajednicama u Nedžranu i Samostanu sveta Katarina na Sinaju. Kršćani Nedžrana došli su u Medinu, nakon što je stiglo pismo od Božijeg Poslanika da prime islam. Odlučili su da odu kod Poslanika i iz prve ruke čuju o islamu. Ono što je značajno da je došla velika delegacija sa 60 članova od čega 45 istaknutih sveštenika koje je prijatno primio Božiji Poslanik.⁴¹ Oni su sa Poslanikom raspravljali o vjeri, posebno o Isau, a.s., da li je riječ o njegovoj božanskoj ili ljudskoj prirodi.

Nakon što je teološka rasprava došla u mrtvu tačku, odlučili su da zazovu Božije prokletstvo na onoga ko nije u pravu. Kada je nastupila noć zatražili su da svoju molitvu obave u džamiji, što im je Poslanik i dozvolio, to je bilo prvi put da su kršćani obavili svoju molitvu u džamiji. Božiji Poslanik je sutradan

38 To što se početkom 21. stoljeća javila ISIL govori sljedeće: pošto te skupine suštinski i karakterno nisu bile islamske, onda su pribjegli imenu islamski kao jedinom načinu obilježja. Tamo gdje je nešto suštinski islamsko, nema potrebe za islamskim etiketiranjem. Tamo gdje postoje ti nazivi najčešće nedostaju ili islamski motivi ili praksa a često i oboje.

39 Pozitivno iskustvo rane zajednice muslimana sa kršćanskim društvima posebno upečatljiv primjer abesinijskog kršćanskog vladara, koji je dva puta pružio utočište i zaštitu izbjeglim muslimanima Mekke, ostavit će neizbrisiv trag u pisanim povijesnim izvorima islama, te će kroz stoljeća nadahnjivati srca vjernika islama za uzajamnom pomoći i uvažavanju kršćana i jevreja pod vlašću muslimanskih vladara..

40 Ahmet Alibašić, *Savremene muslimanske dileme*, "Mjesto za druge u islamu", CNS, Sarajevo, 2015., str. 48

41 Abd al-Malik ibn Hišam, *Al-Sira al Nabaviyyah*, Egipat, 1955, I, str. 575.

došao sa porodicom po dogovoru o mubahele,⁴² kada je delegacija kršćana vidjela odlučnost i njegovu sigurnost povukli su se iz izazova mubahile. Kazali su da će prihvatiti ugovor/savez prepuštajući Božijem Poslaniku diktiranje govora. Kršćani Nedžrana će plaćati džiziju a Nedžran ima Božiju zaštitu i zavjete Muhammeda, Allahova Poslanika, da će zaštititi njihove živote, vjeru, zemlju, imovinu, one koji su odsutni i one koji su prisutni, i njihov klan i saveznike. Ne trebaju mijenjati ništa od svojih prošlih običaja. Nijedno njihovo pravo ili njihova vjera ne smiju se mijenjati. Niti jedan biskup, redovnik ili crkveni stražar ne smije biti uklonjen sa svog položaja. Sve što imaju je njihovo, bez obzira koliko veliko ili malo. Oni nisu pod sumnjom i neće trpjeti ubojstva iz osvete. Ne moraju biti mobilizirani i nikakva vojska ne smije prijeći na njihovu zemlju. Izuzetak su oni koji budu radili sa kamatom, oni neće biti pod zaštitom Božijeg Poslanika od strane trećih lica.⁴³ Stanovnici Nedžrana su bili prvi koji su plaćali *jiziju*.⁴⁴ Prihvatanje svega onoga što su donijeli prethodni poslanici je neodvojivi dio islamskog vjerovanja, i jasan osnov za saradnju i savezništvo sa drugima. U teološkim diferencijacijama sa drugima je aplikabilno kur'ansko pravilo - vama vaša vjera, a nama naša - i drugo pravilo - u vjeri nema prisile.

Skoro identičan ugovor je Božiji Poslanik sklopio sa kršćanskom zajednicom Samostana sveta Katarina na Sinaju, u kojem garantuje njihove ljudske i vjerske slobode.⁴⁵ Mnoga su predanja Božijeg Poslanika koja ukazuju na obavezu pridržavanja ugovornih obaveza i zaštite onih koji su u savezu/ugovoru sa muslimanima.⁴⁶

SAVEZI MUSLIMANSKIH DINASTIJA I IMPERIJA SA DRUGIM

Nakon Božijeg Poslanika praksu saveza/ugovora nastavit će i čestite halife, kao primjer tih ugovora može poslužiti ugovor/savez drugog halife Omera, r.a., prilikom muslimanskog zauzimanja Jerusalema. Kao što su učinili sa svim drugim

42 Alu Imran, 61. Mubahele je događaj između Poslanika i kršćana Nedžrana u kojemu kada je teološka rasprava o prirodi Isaa, a.s., došla na mrtvu tačku odlučili su da zovu Allahovo prokletstvo na onoga ko laže.

43 Ibn Hišam, I, str. 575-577.

44 Jizija; porez koji plaćaju nemuslimani. Budući da su nemuslimani oslobođeni vojne službe i poreza nametnutih muslimanima, oni plaćaju ovaj porez kao nadoknadu. Jamči im se sigurnost i zaštita. Ako država ne može zaštititi one koji su platili džiziju, onda im se iznos koji su platili vraća.

45 Anton Haddad, "The Oath of the Prophet Mohammed to the Followers of the Nazarene". New York, NY: Board of Counsel, 1902. Preuzeto 11.11.2023. S tim što Jiziju nisu plaćali sveštenici, redovnici i druga sveštena lica.

46 Et-Taberani u *El-Evsetu* sa hasen senedom. "Ko bude uznemiravao muslimana pod ugovorom (dhimijen,) ja ću biti njegov protivnik, a kome ja budem protivnik, nadvladat ću ga na Sudnjem danu."

gradovima koje su osvojili, muslimani su morali napisati ugovor/savez u kojem su detaljno navedena prava i privilegije u vezi sa muslimanima i drugima u Jerusalemu. Ovaj ugovor su potpisali Omer, r.a., i patrijarh Sofronije.⁴⁷ Kada je došlo vrijeme za molitvu, Sofronije je pozvao Omera, r.a., da se moli unutar crkve, ali je Omar, r.a., odbio. Insistirao je na tome da će, ako se tamo bude molio, kasnije muslimani to iskoristiti kao izgovor da je pretvore u džamiju – čime će kršćanstvo lišiti jednog od njegovih najsvetijih mjesta. Umjesto toga, Omer se molio izvan crkve, gdje je kasnije izgrađena džamija (Omerova džamija). Sljedeće 462 godine Jerusalemom će vladati muslimani, uz vjersku slobodu za manjine zaštićenu u skladu s tim ugovorom.

Izuzetna sklonost muslimanskog društva inspirisana i vođena jasnim tekstom Kur'ana i primjerima iz života Poslanika za stvaranjem saveza/ugovora sa drugima bit će i u vrijeme Emevija, ali smanjena u vrijeme abasijskog hilafeta.⁴⁸ No dolaskom Osmanske imperije ponovo će kod muslimanskih društava biti vraćena praksa ugovora/saveza u millet-sustavu, i to na cijelom području koje je kontrolisala osmanska vlast. Millet će biti autonomne vjerske zajednice koje se sastoje od židova, kršćana i muslimana ujedinjenih pod snagom i milošću muslimanskih vladara.⁴⁹

Da to nije samo dio historijskog konteksta ili specifičnih društveno-političkih prilika koje su bile povoljne muslimanskoj zajednici, *ummetu*, te tako uvjetovale te ugovore/sporazume govori praksa kada osmanski sultan Mehmed II el-Fatih izdaje ahdnamu ili garanciju kršćanima Galate, ili onu katolicima u Bosni u kojima štiti njihova prava i slobode, skoro identičnu onoj koju je izdao Plemeniti Poslanik kršćanima Nedžrana ili kršćanima Samostana sveta Katarina na Sinaju.⁵⁰

47 U to vrijeme, ovo je bio jedan od najnaprednijih ugovora daleko u povijesti. Usporedbe radi, samo 23 godine ranije kada su Jerusalem od Bizanta osvojili Perzijanci, nareden je opći masakr. Još jedan masakr uslijedio je kada su Jerusalem 1099. godine od muslimana osvojili križari. Smatra se da taj ugovor i danas ima pravne implikacije po status zajednica u Jerusalemu.

48 Mogući razlozi zatvorenosti abasijske (od 750-1258 i od 1261-1517) vlasti za interakciju i otvorenu suradnju sa drugima u odnosu na raniji period islamskog društva: nalazimo da je upravo to period u kojemu su pokrenuti krvavi križarski ratovi (1095-1291), čiji je glavni motiv bio vjerski ekstremizam. Moglo bi se kazati da su križarski ratovi koje su pokrenuli pape kao najviši autoriteti Crkve nepovratno udaljili muslimane i kršćane, koji su do tada živjeli u potpunom uvažavanju i poštivanju. I ako su ti krvavi ratovi doveli i do bitnijeg upoznavanja kršćana Evrope i islama, ipak je objektiv kroz koji je Evropa izabrala da posmatra islam ratom i krvlju osjenčeni objektiv. Što se ni do danas nije bitnije promijenio.

49 Usp. John Andrew Morrow, *The Covenants of the Prophet Muhammad with the Christians of the World*, Angelico Press/Sophia Perennis, NY, 2013.

50 Vidi više: J. A.Morow, *The Covenants of the Prophet Muhammad...*

To su po svim svojim elementima društveni međunarodni ugovori muslimanskih vladara i drugih zajednica (u ovom slučaju katolika), kako u to vrijeme nije bilo sporazuma Osmanlija sa Vatikanom i papom, onda su ugovori sačinjeni sa tim zajednicama.⁵¹

SAVEZI MUSLIMANSKIH DRŽAVA I DRUGIH

U ovom dijelu će se izdvojiti sljedeći primjer saveza/ugovora i spomenuti da je SAD-e, danas vojno i ekonomski najsnažniju zemlju svijeta, prvo priznala muslimanska država Maroko, tadašnji nezavisni sultanat. Muhammed ben Abdellah je izdao deklaraciju 1777. godine u kojoj poziva SAD da sklope ugovor/sporzum o prijateljstvu. Ugovor o prijateljstvu i trgovini je potpisan 1200. H/27.juna 1786. godine. Ovim ugovorom su regulisane tri vrste pitanja: postupci vezani za plovidbu i korištenje luka, trgovinu te položaj američkih građana u Maroku i djelovanje konzula. Maroko je kao suverena država dao novoj državi – SAD - pogodnosti najpovlaštenije nacije u trgovini, zaštitu građanima i prava konzulima da rješavaju sporove američkih državljana. Ovaj ugovor predstavlja najstariji neprekršeni ugovor u diplomatskim odnosima SAD. Maroko je u jednom periodu postao protektorat (1912-1956.) Francuske nakon ponovne samostalnosti 1956. SAD su priznale Maroko, što je zaokružilo krug međusobnih priznanja koji je započeo 1786. godine.⁵²

UGOVORI ISLAMSKJE ZAJEDNICE BIH I REPUBLIKE HRVATSKE

Kao odličan komparativan primjer može poslužiti ugovor IZ BiH sa Republikom Hrvatskom u kojemu su ugovornim odnosom muslimani priskrbili ravnopravan odnos u ostvarivanju svojih vjerskih prava sa drugim vjerskim zajednicama. Negativan primjer može biti tromost i zakašnjelosti u potpisivanju ugovora IZ BiH i države Bosne i Hercegovine. Kada se ozbiljno analiziraju svi pravni i društveni aspekti ugovora IZ BiH i Republike Hrvatske uočljivo je da ti ugovori nude mnoge benefite. Značaj tih ugovora i IZ BiH dodatno dobiva na značaju u ovom vremenu islamofobije gdje su prava muslimana na meti i što bi muslimani bez tih ugovora bili ranjivo društvo oslonjeno na nečiju dobru volju.

51 Ahdnama nije pismo kako se često interpretira, nego društveni ugovor između osmanske vlasti i zajednice katolika koji su učinili Fra Anđelko Zvizdović i sultan Mehmed Fatih, ahdnama ima sve elemente međunarodnog društvenog ugovora.

52 Vidi više: Fikret Karčić, „Prva država koja je priznala SAD bila je Maroko“ <https://ilmiija.ba/2017/05/24/>. Preuzeto: 20.09.2023.

ZAKLJUČAK

Osnovni izvori islama na izuzetan način tretiraju pitanje ugovora/saveza čime se tom pitanju daje ne samo pravni nego i teološki značaj. Razmatrajući pojam ugovor/savez u tekstu Kur'ana ukazuje se da je i sama vjera vrsta ugovora između Boga i čovjeka, etapno obnavljanog kroz poslaničke misije.

Islam je univerzalna vjera, otud je komunikacija i suživot s drugima vjerski imperativ, a vrhunac te komunikacije su ugovori/savezi. Upravo je to što je nametalo obavezu muslimanskim društvima od samog početka misije islama da u miru sklapaju saveze/ugovore sa drugima. Saveze muslimana sa drugima u međunarodnim odnosima je nemoguće posmatrati samo iz društveno-političkog rakursa bez teološke dimenzije.

Ono što je uočljivo iz izvora islama i same prakse muslimanskih društava je da je islam cjelokupan koncept života koji upućuje na saveze/ugovore u cilju ostvarivanja pozitivnog mira, ali i traži zaštitne mehanizme kod nepoštivanja i kršenja tih ugovora: odvrćanjem i oružanom zaštitom mira, pravde i prava muslimana.

Islam je potpuni koncept života i isključiti mu oružanu silu kao sredstvo u zaštiti i uspostavi pravde značilo bi učiniti ga nefunkcionalnim, nerelevantnim i nekredibilnim a njegove sljedbenike i saveznike ranjivim i nezaštićenim.

Sve odnose koje muslimanska društva sa drugima regulišu u miru kroz ugovore/saveze bit će bolji od toga da izgube svoja prava ili ih dostižu oružanom silom. Na kraju svi oružani sukobi će biti završeni nekim ugovorom/savezom o miru, stoga i jeste mir tako snažno naglašen u konstitutivnim izvorima islama a ugovori/savezi i jesu suživot u miru.

محمد شاريثش

Muhamed Saric

العهد والمواثيق في المصادر الإسلامية الإسائية وفي ممارسات المسلمين

Covenants and Alliances in the Basic Sources of Islam and Muslim Practice

ملخص: يشرح المؤلف في هذه المقالة مصطلحي «العهد» و «الميثاق» وهما عبارتان كثر ذكرهما في النص القرآني. ومما سعى إليه المؤلف تقديم وشرح هذين المصطلحين من خلال الدلالة اللغوية ومن خلال السياق التاريخي لتطور المجتمع الإسلامي. وقد حاول المؤلف كذلك أن يضع المصطلحين في سياق الظروف المعاصرة التي يتحقق فيها بشكل أشد التفاعل السياسي والاجتماعي بين المجتمعات الإسلامية وغيرها من المجتمعات.

Summary: In this paper, the author explains the concepts of covenant and alliance, which in the Arabic language are denoted by the terms 'ahd and mīṭāq. These terms are widely represented in the Qur'anic text. The paper tries to present and clarify these terms through the linguistic connotation but also through the historical context of the development of Muslim society. An attempt was also made to contextualize the notion of covenant/alliance in contemporary circumstances in which socio-political interaction between Muslim societies and others is more intensively realized.

Mevludom oživljavamo ljubav prema Poslaniku

ANESA VATRIĆ

anesavatric9@gmail.com
svršenica fakulteta islamskih nauka u sarajevu
smjer islamske vjeronauke i religijske pedagogije

Sažetak: Svake godine u tradiciji muslimana mjesec rebiul-ewvel se posveti pamćenju i sjećanju na Muhammeda, a.s., prigodnim programima ili tzv. mevludima. Svake godine dolaskom mjeseca rebiul-ewvela, u kojem je rođen Allahov Poslanik, a.s., nanovo se aktualizira i pravno-šerijatski spor oko pitanja obilježavanja i slavljenja rođendana Muhammeda, a.s., organizovanjem proslave Mevluda, kojeg ortodoksna, puritanistička ulema drži zabranjenim, ružnom novotarijom i inovacijom u vjeri (bida'tun sejjie), koju se ljudi uzakonili, inovirali kao dan praznikovanja slijedeći običaje drugih, kao što su kršćani, nevjernici itd.; dok ga druga, savremena ulema drži lijepim i pohvalnim činom (sunnetun hasenetun) koji ima svoje opravdanje i koristi kroz praksu i ostvarivanje nekih dozvoljenih vidova ibadeta, kao što je učenje Kur'ana, donošenje salavata, učenje dova i zikra te podsjećanje na siru, tj. životopis Muhammeda, a.s., kroz vjerska predavanja, vaz i sl. U savremenim uvjetima ta manifestacija se može iskoristiti po našim džamijama i džematima u obrazovne, odgojne i misionarske svrhe, kao izraz ljubavi i volidbe Allahovog Poslanika, a.s., i kao tradicija i običaj savremenog pamćenja i sjećanja na Allahovog Poslanika, a.s., njegovo učenje i njegovu Misiju, a ne da se Mevlud uzima kao vjerska, obredna manifestacija, što je, nažalost, čest slučaj u praksi. Mevludom ćemo izražavati ljubav prema Poslaniku, s.a.v.s., do Sudnjega dana i jačati emocije prema Njemu.

Ključne riječi: Mevlud, lijep običaj, kultura pamćenja i sjećanja, Sulejman Čelebi, mevludski običaji

UVOD

Mnogo je različitih tumačenja, bezbroj knjiga napisanih, bezbroj stihova ukrašenih najljepšim epitetima, a koji pokušavaju na pravi način dohvatiti pravi smisao jedne tako jednostavne riječi – ljubav. Ljubav znači voljeti, ljubav znači ne osjećati pritisak, ljubav znači prihvatiti nešto sa osmijehom, ljubav znači povećavati je, hraniti. Ljubav je kad ti nije mrsko, kad ti je drago. Ljubav nam pruža emocionalno zadovoljstvo, te nam daje osjećaj sigurnosti i bliskosti. Od samog našeg

rođenja upoznajemo i razaznajemo različite vrste ljubavi. Ljubav naših roditelja prema nama probudila je u nama beskrajnu ljubav prema njima, i prema ljudima općenito.

Čovjekova priroda je takva da mu je ljubav potrebna u svakoj sferi njegovog života i bez nje čovjek nema volje, nema želje za vlastitim napretkom, ni na fakultetu, ni na poslu, ni u braku.

Tako se čovjek nađe u bespuću koje sam sebi napravi, živi pod stresom i pritiskom svaki dan, a sve zbog neslušanja svog unutrašnjeg glasa – iz srca, iz ljubavi prema nekome ili nečemu. Ponekad, kada se dunjaluk sruči na insana, ljubav drugog, običnog insana mu može pomoći tek toliko koliko i saznanje da nije jedini u istom ili sličnom problemu. Ali prava pomoć je kod Onog Koji je stvorio i čovjeka, i ljubav, i dunjaluk, i sve što postoji i što će postojati. Pored ljubavi čije plodove i koristi ubiremo na ovom svijetu, postoji i ona mnogo važnija ljubav - ljubav koja će nam, pored dunjalučke, donijeti i ahiretsku, jedinu pravu i dugotrajnu sreću. To je ljubav prema našem Gospodaru i Njegovom poslaniku Muhammedu, a.s.

Lahko zavolimo onoga ko nam želi dobro, a ne postoji ta osoba koja nam je željela i donijela više dobra od našega

Poslanika, s.a.v.s, i sve što više saznajemo o životu našega Poslanika, a.s., o njegovoj borbi za nas i njegovoj brizi za ummet, naše je srce punije i duša nestrpljivo čeka, mašta o susretu sa najvoljenijim bićem. Našu ljubav prema poslaniku Muhammedu, a.s., ćemo najbolje pokazati slijeđenjem njegovog sunneta, odnosno tako što ćemo živjeti na takav način da budemo primjer svega onog dobrog u društvu, te da se i drugi ljudi ugledaju na nas, dajući pravu sliku naše vjere islama svijetu. Pored slijeđenja sunneta ovim radom želim prikazati kako da oživimo ljubav prema Poslaniku, s.a.v.s., kroz književnu poeziju-*mevlud*. Često se nalazimo u nedoumici da li je Mevlud dio tradicije ili ipak novotarija u našoj vjeri, te se i sami pogubimo u traženju odgovora.

Ovim radom ću pobliže prikazati šta, zapravo, Mevlud predstavlja i koja je njegova svrha.

MEVLUD I RAZLOZI NASTANKA OVE VRSTE POEZIJE

Riječ *mevlid* u arapskom jeziku znači mjesto ili vrijeme rođenja, a vremenom ta riječ je poprimila značenje rođendana Božijeg poslanika Muhammeda, a.s.

U tekijskoj poeziji želja za dostizanjem stepena savršenog čovjeka iznjedrila je posebnu pjesničku formu kojom se iskazuje ljubav prema Poslaniku, prema njegovom postojanju, činu rođenja, poslanstvu i životu. Ta pjesnička forma je dobila naziv *mevlud*. U turskoj književnosti nije precizno određeno vrijeme nastanka ove forme. U oblasti vjerske poezije, jedna od najopjevanijih i najprisutnija tema jeste rođenje Muhammeda, a.s.

Bošnjaci su Mevludu prilazili kao vjerskoj obavezi kojom su potvrđivali svoju odanost vjeri i Poslaniku. Učenje mevluda prerasta običaj i dobiva posebne dimenzije uzvišenog moralnog čina koji se u kasnijem periodu obilježava ne samo za 12. rebiul-evvel, rođendan Muhammeda, a.s., nego i povodom drugih značajnih i sretnih događaja u životu čovjeka, ali isto tako i u životu društvene zajednice. Mevlud postaje općeprihvaćeni način izražavanja sreće i vjerskog zanosa. Ovakva praksa, neznatno promijenjena, i do danas se sačuvala.¹

Neosporna je kako književna tako i moralna vrijednost mevludskih spjevova u čijem su se pisanju okušali mnogi autori Bošnjaci koji su željeli da daju i svoj osobni doprinos ovoj pjesničkoj formi, prvenstveno kao vjernici, a i kao književnici, s ciljem što boljeg približavanja događaja rođenja najodabranijeg čovjeka na Zemlji po islamskom vjerovanju čitalačkoj, odnosno slušalačkoj publici.

1 Mahira Jusić, *Usporedba sadržaja mevluda Sulejmana Čelebija i Salih Gaševića sa osvrtom na jezičke*, str. 9.

HISTORIJAT MEVLUDSKE SVEČANOSTI

Muhammed, a.s., rođen je 12. rebiu-l-evvela, trećeg mjeseca po hidžretskom kalendaru, i svečanost obilježavanja njegova rođendana se održava upravo na taj dan. Prva obilježavanja rođenja Poslanika, a.s., javljaju se još za vrijeme halife Haruna er-Rašida. Naime, njegova majka je obnovila kuću Muhammeda, a.s., i pretvorila je u mjesto ibadeta.

Jedno od najranijih svjedočanstava o proslavljanju rođendana Muhammeda, a.s., nalazi se u *Ribli* - putopisu Ibn Džubeira početkom 13. stoljeća.

Tradicija započeta u Medini u 13. stoljeću proširila se na čitav islamski svijet. Mevlud kao javna svečanost započeo se obilježavati u Erbilu 1207. godine. Svečanost je uveo El-Malikul-Muzaffer ebu Seid.²

Godine 1588. sultan Murat III uveo je proslavljanje Mevluda na svom dvoru u Istanbulu. Od 1910. godine Mevlud je zvanični praznik u Osmanskoj državi.

Vremenom se uvela u praksu proslava Muhammedovog, a.s., rođenja i drugim povodima i u drugim datumima. Tako je proslava rođendana Muhammeda, a.s., poprimila značaj svečanosti koja se održava raznim povodima, ali kod nas uglavnom prilikom veselih događaja, dok se u Turskoj svečanost Mevluda obavlja sedam, odnosno četrdeset dana po smrti člana porodice, pa samim tim ima određeni komemorativni karakter. Možemo reći da tradicija obilježavanja Mevluda u Bosni i Hercegovini je usko povezana sa dolaskom Osmanlija na ove prostore sa kojima su Bosanci i Hercegovci dijelili sudbinu nekoliko stoljeća.

Svečanost proslave Mevluda je vremenom postala izuzetna kulturna i vjerska manifestacija, pa su pojedini bogatiji dobrotvori (*vakifi*) svojim zakladama (*vakufnamama*) oporučivali da se jedan dio prihoda od njihove zadužbine troši na priređivanje mevluda. U Bosni i Hercegovini najstariji pisani tragovi o održavanju mevludske svečanosti su iz vakufname Gazi Husrev-bega iz 1531. godine. U Sarajevu se, također, još uvijek svake godine, pored mevluda u Gazi Husrev-begovoj džamiji, održava mevlud i u Carevoj džamiji iz sredstava vakufa Fadil-paše Šerifovića.³

Na našem jeziku su prve poeme-mevludi nastale po uzoru na mevlud Sulejmana Čelebija.

2 Mehmed Handžić, "Dvije-tri o "mevludu", *Izabrana djela Mehmeda Handžića*, Knjiga I, Ogledalo, Sarajevo, 1999., 530. str

3 Fehim Nametak, "Tradicija mevluda u Bosni i Hercegovini", Mevlud u životu i kulturi Bošnjaka - Zbornik radova, str.42.

Istraživanja pokazuju da je prvi mevlud koji je napisao jedan Bosanac mevlud Ali-Dede Bošnjaka, filozofa i sufije iz šesnaestog stoljeća.⁴ Mevlud je napisan na osmanskome jeziku.⁵ Azra Gadžo-Kasumović navodi da je najvjerojatniji razlog što je mevlud Ali-Dede Bošnjaka manje poznat i što nije zaživio u širokim narodnim masama to da je napisan na osmanskome jeziku s obiljem filozofskih izraza. U tom se mevludu, prema riječima Gadžo-Kasumović, uočavaju elementi šiitske tužbalice za članovima Ehli-bejta. Mevlud Ali-Dede Bošnjaka je prepisivan u filozofsko-sufijskim djelima čiji je on autor, tako da čitalačka publika nisu bile šire narodne mase, nego duhovna elita.

Poslije ovog mevludskog spjeva dolazi Mevlud Salih Gaševića (prvo izdanje 1879.), potom Mevlud Arifa Sarajlije (1911.) te Muse Ćazima Ćatića (1923.), Safvet-bega Bašagića (1924.), Seida Zenunovića (1929.), Mahmuda Džaferovića (1941.), Rešada Kadića (1963.), Alija Abdulaha Bosnevija (1964.), Vehbije Hodžića (1975.), Mehmeda Cokovića (1979.), Ešrefa Kovačevića (1981.), Muhameda Rušdija (1981.), Šemsudina Sarajlića (1987.), Ismaila Selimovića (1997.), Omera Pabrića (1998.) – Prvi notni zapis mevluda u Bosni i Hercegovini.⁶

Iz ove izabrane bibliografije, iz posebnih izdanja mevluda koji se koriste na našem podneblju, možemo vidjeti historijski kontinuitet izdavanja tih pjesničkih sastava, a samim tim i kontinuitet u očuvanju tradicije duge do sada punih 137 godina, barem što se mevluda na našem jeziku tiče, jer su se mevludski spjevovi pisali i na turskom jeziku i kao takvi datiraju još iz 16. stoljeća.⁷

HAFIZ SALIH GAŠEVIĆ – AUTOR MEVLUDSKOG PRVJENCA NA BOSANSKOM JEZIKU

Hafiz Salih-efendija Gašević, autor najpoznatijeg i ujedno prvog mevludskog spjeva na bosanskom jeziku, rođen je u Nikšiću, koji je u to vrijeme pripadao Hercegovačkom sandžaku. Na svijet je došao 1855. godine. Malo je pouzdanih informacija o njegovom životu. Obavljao je dužnost kajmekama u Kolašinu.

4 Azra Gadžo-Kasumović, "Prvi mevlud Ali-Dede Bošnjaka u Bosni i prizori ljubavi prema Ehli-bejtu", *Beharistan*, broj 1, 2001., str. 19.

5 "Ali-Dede Bošnjak, po onome što se do sada zna, predstavlja ne samo jednog od najznačajnijih bosanskih mislilaca i sufija nego i pjesnika od kojeg počinje da živi tradicija pisanja, a potom izvođenja mevluda u Bosni." Azra Gadžo-Kasumović, "Prvi mevlud...", str. 32

6 O ovim posebnim izdanjima i bibliografiji vidjeti više u: Mustafa Ćeman, "Mevlud u pisanoj tradiciji Bošnjaka", *Mevlud u životu i kulturi Bošnjaka*, Zbornik radova - Izbor mevluda - bibliografija, Bošnjačka zajednica kulture "Preporod", Institut za bošnjačke studije, 2000., str. 293-294

7 Mustafa Ćeman, "Mevlud u pisanoj tradiciji Bošnjaka, Mevlud u životu i kulturi Bošnjaka" - Zbornik radova, str. 289. i 292.;

Ono što je naveo u predgovoru Mevluda uzet ćemo kao relevantne informacije.⁸

Prema drugom izdanju Mevluda iz 1893/34., Gašević je bio kajmekam u Lumu. Nakon toga se ponovo vratio u Šahoviće, razbolio se i radi liječenja preselio u Akovu (Bijelo Polje). Prema predanju, 1899. godine je umro u Bijelom Polju, gdje je i ukopan u haremu Čaršijske džamije.

Međutim nakon bombardiranja koja su uslijedila u Drugom svjetskom ratu njegove kosti su premještene u Gornje groblje u mjestu Liješnica.

Prenesen je i nišan te postavljen na njegov mezar. Na nišanu su napisani stihovi koje je prvi preveo kadija Harun Lemešević 1935. godine.⁹

Gašević je Mevlud napisao arebicom i on predstavlja jednu od najdužih pjesama alhamijado književnosti na bosanskom jeziku. Skoro da je nemoguće utvrditi broj izdanja ovog mevluda, jer pored zvaničnih izdanja, koja nose osnovne podatke o datumu, mjestu izdavanja, izdavaču i tiražu, postoje i izdanja koja su objavili pojedinci koji nisu navodili podatke. Koliko je Gaševićev Mevlud bio popularan u prvoj polovini XX stoljeća dovoljno govori činjenica da je bio štampan u tiražu od 50000 primjeraka na tri različita pisma: arebici, ćirilici i latinici.¹⁰

Nedvojbeno je činjenica da je Mevlud Saliha Gaševića postigao takvu popularnost koju nije mogao dostići nijedan drugi mevlud.

Riječ *mevlid* u arapskom jeziku znači mjesto ili vrijeme rođenja, a vremenom ta riječ je poprimila značenje rođendana Božijeg poslanika Muhammeda, a.s.

8 Kajmekam. Škaljić: (ar.) zastupnik vezira ili valije u jednom upravnom području ili dužnosti, sreski načelnik. < tur. kaymakam

9 Muhamed Tayyib Okić, Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri, Ankara Üniversitesi İlimler Dergisi, 1976, sayı 1., Aralık 1975., (Ayrı Baskı), str.40-48.

10 Alija Bejtić, "Iz prošlosti Mevluda u Bosni i Hercegovini", El-Hidaje, god.VI, br. 6-8, Sarajevo, 1942-43. godine, str. 212.

Gašević je imao sposobnost pjesničkog prilagođavanja jezika mentalitetu običnoga čovjeka za koga je i namijenjen prepjev, imao je osobit osjećaj za ritam, pazio je i o broju slogova, pa je i njegov prepjev bio u jedanaestercu, te je i njega moguće, kao i originalno djelo pjevati na istu melodiju. Mnogi su se okušali u prepjevavanju *Vasiletu'n-Nedžata*, međutim popularnost i uspješnost Gaševićeva Mevluda niko nije dostigao.

Mevlud Saliha Gaševića sastoji se iz sljedećih dijelova: Predgovora, Fedailu-mevlidi-šerifi, Mevlidun-nebiji sallallahu alejhi ve sellem, Rođenje Pejgamberovo, Mi'radžun-nebiji sallallahu alejhi ve sellem.

Gašević je preveo samo tri Čelebijeva dijela mevluda, Mevlidun-nebiji sallallahu alejhi ve sellem, Rođenje Pejgamberovo i Mi'radžun-nebiji sallallahu alejhi ve sellem. Predgovor i Fedailu-mevlidi-šerifi su dijelovi čiji je autor sam Gašević.

O značaju i vrijednosti Gaševićevog prepjeva mevluda govori i činjenica da su se njime bavili teolozi poput reisul-uleme Džemaludina Čauševića, Mehmeda Handžića, orijentalisti Fehim Nametak, Fehim Bajraktarević, Tajib Okić, slavisti Alija Nametak i Abdurahman Nametak.

MEVLUD I PRAKSA VJERSKIH SLUŽBENIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

Najstariji pisani tragovi o učenju mevluda na prostoru Bosne i Hercegovine su, prema dosadašnjim saznanjima, tragovi iz vakufname najpoznatijeg bosansko-hercegovačkog dobročinitelja Gazi Husrev-bega. Vakufnamom iz 1531. godine po gregorijanskom kalendaru, odnosno 938. godine po hidžretskom kalendaru ostavlja Gazi Husrev-beg naredbu da se svake godine u mjesecu rebiu-l-evvelu, u kojem je rođen Božiji poslanik Muhammed, a.s., prouči mevlud u Gazi Husrev-begovoj džamiji.¹¹

O učenju mevluda i običajima prilikom obilježavanja rođenja Poslanika, a.s., na području Medžlisa Islamske zajednice Visoko i Gračanica, upoređujući prošlost i sadašnjost, intervjuirala sam imame u penziji, mlađe imame, muallime i bule, imajući u vidu i svoje vlastito iskustvo kao muallime.

Povodi pisanja mevludskih spjevova su velika ljubav prema Poslaniku, a.s., želja da se što češće Poslanik, a.s., spominje, da se oživi sjećanje na njega, njegov život, djelo i poruke koje je ostavio kroz svoje ponašanje, govor, pa čak i poruke šutnjom odobrene.

11 *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*, Sarajevo, 1932., str. 18.

Mevludi na prostoru Bosne i Hercegovine uče se povodom rođenja Poslanika, a.s., ali i povodom raznih radosnih događaja vezanih za život pojedinca, kao i zajednice. Ukoliko je povod učenja mevluda rođenje Poslanika, onda je to isključivo u mjesecu rebiu-l-evvelu. Povodi učenja mevluda, kako smo već napomenuli, mogu biti radosni događaji vjernika i događaji koji su bitni za širu zajednicu muslimana. Uglavnom, prilike u kojima je neizostavan spomen Poslanika, a.s., i veličanje čina njegovoga dolaska na svijet su rođenje Poslanika, a.s., vjenčanje, rođenje djeteta, *akika*, sunećenje muškog djeteta, useljenje u novu kuću, postavljanje kamena temeljca za vjerski objekat, obnova ili otvorenje džamija. Međutim treba napomenuti da suštinska svrha i povodi organiziranja mevludske svečanosti su bili daleko dublji od formalnih razloga. To je bila jedinstvena prilika da se znanje obogati, da se ljudi okupe. Mevludske svečanosti u Bosni i Hercegovini su bile prilika da učenici ljudi upoznaju i posavjetuju članove Islamske zajednice, (džematlije) o aktuelnim pitanjima vezanim za njihov vjerski i nacionalni identitet, opstanak i napredak.

Iz razgovora sa intervjuisanim starijim vjerskim službenicima u ranijem periodu, od 60-tih do 70-tih godina prošlog stoljeća mevlud se učio najčešće u zimskim danima i bez povoda, svako sijelo na kome su prisustvovali neki od pobožnih ljudi pretvaralo se u sijelo Bogu ugodno.

Bula Saliha Valjevac spominje šejha hfz. Muharem-ef. Lemeša kao jednoga od pobožnih ljudi koji je koristio svaku priliku da ljudima kazuje korisne stvari. Za održavanje takvih mevluda, čiji cilj nije bio ovozemaljski, nisu bili potrebni posebni uvjeti, niti nagrade za učače. Takve manifestacije su održavale okolnosti u kojima se shvatala, osjećala i živjela vjera. Prema mišljenju norveške kulturne antropologinje Tone Bringe, koja je obavljala istraživanja o životu muslimana u Bosni i Hercegovini mevlud je “briga za žive” koji priređuje domaćinstvo radi berićeta.

Kroz razgovor sa starijim vjerskim službenicima od 60-tih godina prošlog stoljeća pa sve do agresije na Bosnu i Hercegovinu 1992. godine u velikom broju kuća medžlisa Visoko i Gračanica, pa i šire, mevlud se učio, naročito u jesen kada su se završavali svi poslovi na usjevima. Mevlud je bio kruna završetka radova. Na Medžlisu Islamske zajednice Visoko napoznatije naselje po održavanju mevluda, naročito u jesenskom i zimskom periodu, bilo je i ostalo i do dana današnjeg Srhinje.¹²

12 Naselje koje broji najviše derviša u općini Visoko.

Mevlude su obično učile efendije i derviši. Na mevludskim svečanostima su prisustvovali i muškarci i žene i djeca.

Običaj kod održavanja mevludske svečanosti je dijeljenje mevludskog šerbeta nakon ustajanja, dijela mevluda u kome se govori o iskazivanju dobrodošlice Božijem Poslaniku, a.s., na ovaj svijet. Na samom kraju mevluda se dijele mevludske šećerke, bombone, nagrađuju se učači i čestita Mevlud prvenstveno onome ko ga priređuje, pa potom i prisutnim gostima.

Ukoliko mevlud organizira privatno lice (ili lica) u kući ili u džamiji, organizator bira učače koji imaju lijep glas u želji da što bolje i jasnije poruka mevluda dopre do srca vjernika koji su prisutni. Ima i mjesta gdje samo jedna osoba uči mevlud, što nije ustaljena praksa zbog dužine teksta i nemogućnosti predaha i odmora učača. U tekijama i u džamijama, ukoliko se radi o organiziranju mevluda na nivou manje vjerske zajednice (džemata) ili veće (medžlisa), u izvođenju mevluda učestvuju svi prisutni vjerski službenici.

Dužina učenja turskog mevluda zavisi od broja poznavalaca - učesnika mevludske svečanosti. Obično se uči poglavlje Rođenje, ako je manje učača, ili i poglavlje Miradž, ako je više učača koji poznaju turski mevlud. Nakon turskog, slijedio je i jedan od naših bosanskohercegovačkih mevludskih spjevova među kojima je prvo mjesto zauzimao Mevlud hfz. Salih Gaševića i Dodatak Mevlud-i šerifu od Zenunovića, a kasnije, nakon izdavanja Mevluda Rešada Kadića 1963. godine, njegov ili Mevlud Safvet-bega Bašagića.

Kada se spomene turski mevlud, stariji imami dijele zajednički doživljaj kako je to mevlud koji se osjećao, nije bilo potrebno da se prevodi. Veoma mali broj imama danas zna učiti turski mevlud. Većina poznavalaca turskog mevluda je u poznim godinama starosti. Postoji velika želja tih imama da poduče mlađe generacije učenju turskog mevluda, jer kako kažu, "...turski mevlud se treba učiti iz poštovanja prema Sulejmanu Čelebiju, autoru ovog mevluda koji se učio na našim prostorima kada drugog mevluda nije bilo".¹³

Međutim mali je broj mlađih imama, entuzijasta, zainteresiranih za oživljavanje i održavanje ove tradicije. Takvi imami traže od starijih poznavalaca turskog mevluda da ih nauče čitanju i učenju ovog mevluda. Sve su rjeđe mevludske svečanosti na kojima se mogu čuti stihovi Sulejmana Čelebija.

Ukoliko traži organizator mevluda da se uči turski mevlud, onda se obično uči iz primjerka koji je štampan latiničnim pismom. Stariji imami smatraju da ta verzija mevluda "nije isto" što i njegov izvorni oblik koji je u 15. stoljeću napisan

13 Riječi Šejha Sirija-efendije Hadžimejlića.

rukom i arapskim pismom, te se u narednim stoljećima također prepisivao rukom i arapskim pismom. Za mevlud učen iz primjeraka štampanih latiničnim pismom stariji imami kažu da "...nema kajde, melodije, iz razloga što se uči na latinicu"¹⁴, iako su to primjerci transkripcije izvorne verzije, a zapravo je riječ o vrlo rijetkim prilikama da se turski mevlud uči i da mlađi vjerski službenici nemaju dovoljno prakse u njegovom učenju. Iz izjava naših ispitanika možemo zaključiti da se učenje turskog mevludskog spjeva, makar na početku mevludske svečanosti polahko se gubi i nema nikakav značaj za mlađe vjerske službenike, izuzimajući, kako smo već prethodno kazali, jedan mali broj zainteresiranih.

Kod učenja mevluda od 60-tih godina pa sve do kraja dvadesetog stoljeća, prema kazivanjima vjerskih službenika, bilo je tačno određeno kada i koja ilahija i odlomak Kur'ana se uči. Danas je to mnogo ležernije, iako se i dalje uče i derviške ilahije, također su neizostavna dva odlomka iz Kur'ana, na početku mevludske svečanosti se uče posljednji ajeti (rečenice) sure Al-Isra' 110-111., nakon kojih se donose tekberi (veličanje Allaha, dž.š.), te pred poglavlje Miradž, dio kur'anske sure Hiğr 1-15 ajeta. Prema riječima penzionisanih imama učenje mevludskog spjeva izumire, svečanost se održava, ali tekst mevluda sve se manje uči, odnosno pjeva na poznate melodije, više se recitira, izražajno čita.

Mevlud bi, prema mišljenju starijih vjerskih službenika, trebao da bude protkan samo stihovima Čelebija, Gaševića, Zenunovića, određenim ilahijama i odlomcima iz Kur'ana, kako je bila praksa u vrijeme kada su oni službovali. Danas, na početku 21. stoljeća, mevludi se ne izvode u cijelosti, već samo po nekoliko stihova iz različitih spjevova. Uče se ilahije koje stariji imami porede sa novokomponovanim pjesmama čija vrijednost nije kao vrijednost sevdalinke. Također, vele da je bespotrebno da više vjerskih službenika ustaje da kazuje o porukama mevludskim, kao i da se u držanje govora na vjerskim svečanostima upliću politički angažirane ličnosti.

Kada govorimo o mevludskoj poruci i o svrsi održavanja mevludskih svečanosti, možemo sa sigurnošću reći da mevlud ima svoju didaktičko-metodičku ulogu. Muallimi organiziraju učenje mevluda sa svojim učenicima, polaznicima vjerske pouke u mektebimana hatmama.

14 Riječi Mehmed-efendije Delića.

MEVLUDSKI OBIČAJI I VRIJEME UČENJA

Mevlud je okarakterisan kao jedan od najprestižnijih vjerskih obreda koji nije obavezan, ali je poželjan i lijep. Mevlud koji vjernici upriličavaju u svojim kućama ima porodični karakter sa ciljem zblizavanja rodbine, ali i “zaradivanja sevapa”. Povodi za učenje mevluda mogu biti najraznovrsniji: od rođenja djeteta, vjenčanja, kupovine kuće, useljenja u stan, u novije vrijeme i povodom diplomiranja na fakultetu, kupovine auta i sl. Povodom svečanog događaja saziva se šira rodbina, komšije, prijatelji, kao i jedan ili više imama.

U seoskoj sredini običaj je da žene pozvane na mevlud pripreme neko jelo po svom nahođenju, ali češće po odabiru domaćice, u cilju postizanja što raznovrsnije sofre i donesu ga sa sobom na dan učenja mevluda. Mevlud se obično uči nakon što se klanja zajednički namaz. Učenje mevluda izvode bule, ali i ukućani koji organizuju mevlud u svom domu, ako izraze želju, te se mevlud uči naizmjenično od strane više osoba koje mevludski spjev raspodijele na dijelove te ga tako ispevaju. Učiti mevlud u vlastitom domu pohvalan je i lijep čin, a u narodu se smatra sevapom, ali i izaziva ponos ukućana, posebno ako se radi o mlađem članu porodice.

Također, posvećuje se posebna pažnja načinu, odnosno boji glasa i emociji prilikom učenja mevluda pa će prisutni nerijetko ocijeniti najljepšim učenje onoga koji je uspio probuditi najviše osjećaja među slušaocima, a nerijetko se izazovu i suze. Rijetko se mevlud uči u okviru okupljanja povodom dženaze, kao što je to slučaj, naprimjer, u Turskoj, posebno u Anadoliji gdje je mevlud neizostavan dio dženaze, a uče ga žene u kući preminulog, gdje se poseban akcent stavlja na emotivnost učenja.

Međutim postoji praksa učenja mevluda u sklopu tevhida koji se uči četrdeseti dan nakon smrti. Mevludu obično prisustvuju muškarci i žene, ali mogu biti i posebno. Obično ga predvodi jedan ili više hodža. Također postoje razlike između mevluda u gradskoj i seoskoj sredini, gdje je gradski mevlud dosta religiozniji i bule mevlud uče “naglašeno emotivno”. Običaj je da se nakon što se prouči mevlud, prisutni počaste hranom i pićem. Zatim, mevlud se danas često i saziva za žene, u džamiji. On je ujedno i prilika za druženje, upoznavanje, posjete utjecajnih žena koje održe predavanja za sestre muslimanke na polju islama i ahlaka, a koje domaćice ugoste uz sohbət. Zatim, česti su još i šehidski mevludi koji se održavaju na spomen obilježjima šehidima palim u proteklom ratu, na

dan otvaranja spomen-obilježja ili u znak sjećanja na drage šehide, kada se obično prouči Ja-sin i mevlud.¹⁵

Osim ovih vrsta mevluda, postoje i tradicionalni mevludi koji se održavaju na dovištima i drugim lokacijama koje su iz određenih razloga posebne za lokalno stanovništvo ili širu zajednicu. Tako je običaj da se mevludi tradicionalno održavaju određenog dana u tom i tom mjesecu svake godine, kao što se održava svake godine prve subote u augustu mjesecu u džamiji u Džebaru, gdje se okupi na hiljade vjernika.

Poznat je i tradicionalni mevlud na Vrelu Bune, odnosno pred blagajskom tekijom koji se tradicionalno održava od 1975. godine. O kakvom se događaju radi najbolje govori činjenica da se na dan održavanja mevluda na ovom mjestu zna okupiti i do 20000 ljudi. Danas se mevludi održavaju svake godine u skoro svakom mjestu u Bosni i Hercegovini, neki manje neki više posjećeni. Na poznatijim mevludima na otvorenom prisutna je i pojava prodavača raznih suvenira, hrane, poslastičara, ali i ringišpila za dječiju zabavu pa u novije i vrijeme i kulturno-zabavnih sadržaja muzičkog karaktera, što se i podrazumijeva, jer su velika narodna okupljanja uvijek i mjesto i prilika za obavljanje kupoprodaje.

Ovakva praksa posebno se odomaćila u seoskoj sredini gdje mevludske svečanosti poprimaju pomalo vašarski karakter, izlazeći pri tome iz okvira tradicije mevluda na ovim prostorima. Ove promjene posebno su uočljive posljednjih godina, a u kom pravcu će mevludska okupljanja da se razvijaju u budućnosti, ostaje da se vidi, ali je promatranjem ovih promjena lahko uočiti da proces još traje te da možemo govoriti o tradiciji u nastajanju.

ZAKLJUČAK

Za svog života, Muhammed, a.s., nije obilježavao svoj mevlud – rođendan, niti je preporučio svojim ashabima – sljedbenicima da to čine poslije njegove smrti. Njemu je bilo važnije da se njegovi sljedbenici fokusiraju na poruke, koje im je od Allaha donosio te da iz iskustva njegovog života nauče da je najbitnije imati vjeru u Boga i povjerenje kod ljudi. Te dvije vrijednosti – čovjekovo pouzdanje u Boga i pouzdanje ljudi u čovjeka – vrijednosti su koje čine čovjeka čovjekom. A Muhammed, a.s., bio je prije svega čovjek kojeg je Svevišnji Allah iz svoje neizmjerne milosti izabrao da bude Njegov vjesnik vjere i morala cijelome čovječanstvu. Bio je siročić, ali nije očajavao; bio je siromah, ali nije prosio; rodio se među paganima, ali je umro kao musliman, miroljubivi čovjek, ime kojeg je

15 Enver Mulahalilović, *Vjerski obredi muslimana u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1989.

Ibrahim, a.s., prvi izgovorio; bio je vrijeđan, ali nije uzvraćao; bio je napadan, ali nije uzmicao s Božjeg puta; bio je ranjavan, ali nije ranama podlegao; bio je progonjen, ali nije odustao od svoje vjerovjesničke misije; bio je nepismen, ali je znao čitati i učiti to što mu je Džibril-i Emin od Allaha donosio; bio je mlad, ali se oženio starijom Hatidžom, koja je bila prva žena muslimanka; bio je otac koji je volio svoju kćer Fatimu; bio je djed koji se igrao sa svojim unucima Hasanom i Husejnom; bio je Muhammed, a.s., izazov svima i onima u Perziji i onima u Bizantu, čija su se carstva tresla ne od straha od njegove vojne sile, već od sile Božije istine, koja se širila posvuda.

No, kako se islam širio među *adžemima*, nearapima, tako se javljala i želja kod pjesnika da otpjevaju mevlud – rođendan Muhammeda, a.s., kao izraz njihove ljubavi prema Pejgamberu. Nije važno ko je prvi inicirao obilježavanje Muhammedovog, a.s., mevluda – rođendana. Važno je znati da danas muslimani u svijetu uglavnom glasno obilježavaju Muhammedov, a.s., mevlud.

Mevlud je postao spjev o Resulullahu, a.s., te njegovim stihovima ummet spominje Poslanika, a.s. Učenje mevluda je postalo izuzetno važno u našoj kulturi te samim tim je postao dio naše tradicije. Tako imamo tradicionalne mevlude u toku mjeseca rođenja Poslanika, s.a.v.s., te i razne druge svečanosti poput rođenja dijeteta, ramazanskih mevluda i drugih raznih prilika.

Ovaj rad objašnjava sam postanak mevluda na našim prostorima te iznošenje ljubavi prema Resulullahu citirajući mevludske stihove.

آنسة واتريتش

Anesa Vatric

مولد النبي إظهار الفرح والحب له

With Mawlid (Mīlād al-Nabijj), we Revive the Love for the Prophet

ملخص: بمجيء ربيع الأول في كل عام تطرح من جديد مسألة احتفال مولد النبي صلى الله عليه وسلم. ان المراد من هذا الاحتفال إظهار الفرح في هذا اليوم، ويُقصد به تجمع الناس على الذكر، والإنشاد في مدحه والثناء عليه صلى الله عليه وسلم، وإطعام الطعام صدقة لله، والصيام، والقيام، إعلاناً لمحبة سيدنا رسول الله صلى الله عليه وسلم، وإعلاناً للفرح بيوم مجيئه الكريم إلى الدنيا؛ فيكون الاحتفال بالمولد النبوي الشريف بكل أنواع القربات التي يتقرب بها الإنسان إلى الله تعالى.

Summary: Every year, with the arrival of the month of Rabi' al-awwal, in which the Prophet of Allah, peace be upon him, was born, the legal Sharia dispute regarding the issue of marking and celebrating the birthday of Muhammad, peace be upon him, by organizing the celebration of Mawlid, is brought up again. Orthodox, puritanical 'ulamā consider it a forbidden, ugly novelty and innovation in religion (bid'ah sejjieh), while other, contemporary 'ulamā consider it a beautiful and commendable act (sunnah hasanah). In this work, the author places Mawlid in the context of educational purposes, as an expression of love for the Messenger of Allah, peace be upon him.

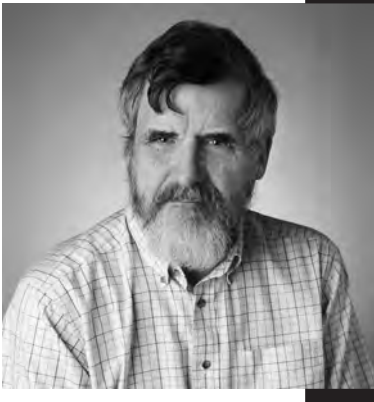
"Propadanje" islamske nauke

JOHN WALBRIDGE

jwalbrid@indiana.edu
professor, near eastern languages and cultures

Sažetak: Ovo je prijevod teksta iz petog poglavlja zapažene knjige Johna Walbridgea *God and Logic in Islam: The Caliphate of Reason* (Bog i logika u islamu: hilafet razuma). Autor na početku ukazuje na izuzetnost i važnost naučne revolucije koja se dogodila u zapadnoj Evropi. Potom ističe da svaka teorija koja naučnu revoluciju, odnosno uspon moderne nauke zasniva na *srednjovjekovnom* razvoju mora dodatno objasniti zašto se naučna revolucija nije dogodila u islamskom svijetu. To je problem s kojim se suočavaju i povjesničari islamske nauke. Iako se ne može jednostavno objasniti odsustvo naučne revolucije u islamu, mogu se dati neka opažanja, koja se ovdje naznačavaju radi djelimičnog objašnjenja. Prvo, čini se vjerovatnim da razjašnjavanje naučne revolucije uključuje nešto izvanredno što se dogodilo u Evropi a ne nešto što se nije dogodilo u islamskom svijetu. Drugo, središnja uloga misticizma u islamskom društvu usmjerila je islam na intelektualno veoma različit put od onog zapadnog.

Ključne riječi: "propadanje", islamska nauka, naučna revolucija, Evropa, *srednjovjekovlje*, misticizam

John Walbridge

zmeđu 1500. i 1700. god. u zapadnoj Evropi se nešto izvanredno dogodilo nauci – proces poznat kao naučna revolucija. Prije toga, nauka se nije mnogo promijenila u odnosu na ono što je bila među Grcima: sistem mišljenja zasnovan uglavnom na teoriji umjesto na eksperimentu, a koji se razvijao polahko i bez velikog obaziranja na praktičnu primjenu. Nakon ovog razdoblja, nauka je očigledno bila ono što je danas: sistem mišljenja koji se stalno razvija na eksperimentu i matematici te proizvodi brzorazvijajuću tehnologiju. Ovo naučno i tehničko umijeće zasigurno je glavni čini­lac u osvajanju svijeta koje su Evropljani poduzeli između 1492. i 1936. godine. Nažalost, ispostavilo se da nije lahko razumjeti šta je uzrokovalo taj događaj ili, čak, šta je on bio. Zacijelo se ne radi samo o tome da je Galileo bacio predmete različite težine s tornja u Pizi, da je vidio kako padaju istom brzinom, da je shvatio kako je Aristotel morao biti u krivu, te da je time raskinuo s naslijeđenim autoritetom Aristotela i Crkve. Ovaj proces je bio znatno složeniji od toga, sadržavajući barem dvije manje-više zasebne povijesti: jednu koja je podrazumijevala matematizaciju nauke, posebno fizike, protežući se od Galilejevih eksperimenata do Newtonove fizike te uključujući i razvoj heliocentrične astronomije, a drugu koja je dovodila eksperimentalnu metodu u središte hemije i biologije – proces s problematičnim korijenima u alhemiji i magiji.

Ali, kako god da se razumije priroda naučne revolucije, postoji i problem razumijevanja njenih uzroka. U posljednjih sto pedeset godina, od nastanka povijesti nauke kao akademske discipline, iznošene su mnoge teorije. One su se razlikovale na

više načina – naprimjer, u tome koje se nauke uzimaju kao središnje za naučnu revoluciju – ali se mogu razvrstati u dvije široke porodice, ovisno o tome da li se u njima naučna revolucija razumijeva kao raskid s ranijom naučnom poviješću ili kao nastavak nečega što je ranije započelo. U posljednjem skupu teorija naučna revolucija se vidi kao vrhunac razvoја u srednjovjekovnoj evropskoj nauci: ranih eksperimenata uz korištenje matematike u fizikalnim problemima, misaonih eksperimenata i filozofskih spekulacija o svijetu prirode i slično. Proučavaoci koji iznose takve teorije mogu ukazati, naprimjer, na neprekinutosti između kasnosrednjovjekovne prirodne filozofije i Galilejeve terminologije.¹

Međutim, svaka teorija koja uspon moderne nauke zasniva na srednjovjekovnim razvoјima mora dodatno objasniti zašto se naučna revolucija nije dogodila u islamskom svijetu – problem s kojim se suočavaju i povjesničari islamske nauke. Na kraju krajeva, islamski naučnici čitali su iste grčke naučne tekstove, kao i srednjovjekovni Evroplјani, a ponekad su čak predstavljali i put kojim su ti tekstovi prešli Evroplјanima. U brojnim slučajevima, naučni tekstovi, prvobitno sastavljeni na arapskom, imali su značajne utjecaje na srednjovjekovnu evropsku nauku. Nauka je bila jedan sistematski poduhvat u islamskom svijetu nekoliko stoljeća prije nego što se pojavila u zapadnoj Evropi. Islamski svijet u srednjem vijeku i ranim modernim razdoblјima bio je bogatiji i, općenito, stabilniji od zapadne Evrope, pa postoji dobar razlog da se misli kako je islamska nauka ostala naprednija od evropske nauke najmanje do 1500. godine. Naprimjer, utjecaj islamske matematičke astronomije na Kopernika sad je dobro utvrđen. Zašto onda islamski naučnici nisu nastavili proizvoditi vlastitu naučnu revoluciju? “Šta je pošlo po zlu?” (Moglo bi se također pitati: “Šta je pošlo po dobru u Evropi?”), ali to ukazuje na teorije u kojima se tvrdi da je naučna revolucija predstavljala prekid a ne kontinuitet.)

Iznošene su različite teorije. Možda su uzastopne barbarske najezde turkijskih i mongolskih hordi iscrpile ekonomske i kulturalne resurse islamskog svijeta, čime je islamska nauka lišena resursa koji su joj bili potrebni za procvat. Druge teorije postavljaju neprijateljstvo islama prema racionalnim naukama, što dovodi do njihova isključenja iz medresa i progona islamskih naučnika. Konačno, naznačavano je da nauka općenito nije uspjela zaokupiti maštu muslimanskih intelektualaca. Nijedna od ovih teorija nije posebno uvjerljiva.

1 U onome što slijedi, na mene su najviše utjecali: Grant, *Foundations of Modern Science* i Toby E. Huff, *The Rise of Early Modern Science: Islam, China, and the West* (Cambridge: Cambridge University Press, 1993), iako se ne slažem s njihovim tretiranjem islama. Moja taksonomija teorija o ishodištima moderne nauke uglavnom se zasniva na: Cohen, *Scientific Revolution*.

Problem većine rasprava o islamu i naučnoj revoluciji jest taj što ih vode povjesničari srednjovjekovne evropske nauke zavisne od vrlo uskog opsega islamskih izvora. U tome im ne pomažu mnogo povjesničari islamske nauke, koji su zatpani brojnim nepročitanim i neobrađenim srednjovjekovnim islamskim naučnim tekstovima te, razumljivo, oklijevaju generalizirati o većim pitanjima uloge nauke u islamskoj civilizaciji i uzrocima njezina konačnog propadanja.

Teoriju o barbarskoj najezdi potkopava činjenica da se jedan od najvećih procvata islamske nauke dogodio upravo pod vlašću barbara, koji su nanijeli najveću štetu islamskoj civilizaciji: mongolske Ilhanijske države, koja je finansijski podržavala promatračnicu u Meragi u trećoj četvrtini 13. stoljeća. Našir al-Dīn Ṭūsī, veliki šiitski filozof i naučnik, uspio je uvjeriti Hülegü-ilhana da se pobrine za prikupljanje novog skupa astronomskih tablica, kako bi se omogućila tačnija astrološka predviđanja. Ta novčana sredstva omogućila su Ṭūsiju da sazove najbolju skupinu naučnika ikada okupljenih u islamskom svijetu. Ovi astronomi i matematičari unaprijedili su islamsku matematičku astronomiju, proizvodeći tradiciju matematičke astronomije koja je u islamskom svijetu trajala najmanje dvjesto pedeset godina, gdje je bila izvor Kopernikovih matematičkih metoda. U konačnici, premda je zapadna Evropa najčešće bila slobodna od barbarskih najezdi, barem nakon što su Vikinzi postali vladari a ne pljačkaši, u srednjem vijeku postojao je neprestani feudalni rat, pa se sama naučna revolucija odvila usred vjerskih ratova reformacije.

Druga teorija, koja postavlja iskonsko neprijateljstvo islama prema nauci, ima slične probleme. Oni koji je zagovaraju skloni su suprotstavljati evropski skolastički racionalizam navodnom antiracionalizmu u islamu. Kao dokaz, oni navode malobrojne dobro poznate tekstove, posebno Ghazālījev *Izbavitelj od zablude*, u kojem muslimanski teolozi osuđuju nauku i filozofiju. Zbog tog neprijateljstva, tvrde oni, prirodna nauka i matematika bile su isključene iz medresanske nastave. No, teško je tvrditi da je Ghazālījeva knjiga bila značajna ili presudna, dok je vrhunac islamske astronomije došao poslije a ne prije Ghazālīja. Postoji tek nekoliko drugih takvih tekstova, a za razliku od situacije u Evropi, progoni za herezu bili su rijetki. Islamski svijet nije proizveo mučenike za nauku, poput Bruna i Galileja. Muslimani su, uglavnom, više brinuli o tome da li ljudi prakticiraju zakone islama negoli o nijansama njihovih vjerovanja. Štaviše, kao što kasnije zabilježeni nastavni programi pokazuju, nauka se zapravo predavala u medresama zajedno s logikom, prirodnom filozofijom i metafizikom. Matematika, astronomija i medicina naširoko su se predavale – barem na osnovnom nivou. Matematika je bila potrebna za podjelu nasljedstava, što su bili dužni uraditi vjerski pravnici,

a astronomija je bila potrebna za mjerenje vremena u džamijama. Rukopisi o geometriji, aritmetici, algebri, osnovnoj astronomiji, naprednoj matematičkoj astronomiji i izradi, te upotrebi astrolabā, jesu uobičajeni. Rukopisne zbirke udžbenikā za medrese redovito sadrže radove iz astronomije i matematike. Medicinski rukopisi su posvuda. Islamski reformatori, islamski revivalisti i kolonijalni upravitelji 19. stoljeća bili su ujedinjeni u svojim pritužbama da je medresansko obrazovanje bilo previše racionalistički i skolastički usmjereno.

Pitanje privlačnosti nauke može se riješiti istraživanjem literature na narodnim jezicima. Iranski i turski naučnici obično su pisali popularnije – iako povremeno i prilično tehničke – verzije svojih naučnih radova na perzijskom ili turskom jeziku. Pokrovitelji naučnih radova često su bili visokopozicionirani dvorski službenici, a životopisi islamskih naučnika prikazuju važnost dvora, kao mjesta naučnog pokroviteljstva i interesovanja. Nedavna bibliografska istraživanja pokazuju da je i u osmanskome razdoblju postojao veliki broj naučnika koji su djelovali spisateljski i praktično.² Carske biblioteke u Istanbulu uključivale su otmjene nove prijepise klasičnih naučnih djela, poput onih Galenovih. Djela kao što su bestijarije bila su popularna. Enciklopedije, sastavljene da se obrazuju i da ih koriste službenici, sadržavale su poglavlja o naučnim temama za koje se očigledno očekivalo da ih obrazovan čovjek poznaje.

Šta onda objašnjava odsustvo naučne revolucije u islamu? Bez dobro utvrđenog objašnjenja uzrokā, ili čak prirode naučne revolucije u Evropi, ne može biti nedvosmislenog odgovora. Međutim, mogu se dati neka opažanja, pa ću nešto naznačiti radi djelimičnog objašnjenja.

Prvo, čini se vjerovatnim da objašnjavanje naučne revolucije podrazumijeva nešto izvanredno što se dogodilo u Evropi, a ne nešto što se nije dogodilo u islamskom svijetu – ili, kad smo kod toga, u Indiji ili Kini. To ima nešto zajedničko s jednom drugom historiografskom zagonetkom: Zašto je zapadna Evropa, mali i politički podijeljeni poluotok Evroazije, mogla u toku četiri stoljeća preći od relativne beznačajnosti do gotovo potpune prevlasti nad svijetom? Dok su se starija objašnjenja pozivala na "slabljenje" odnosno "propadanje" tradicionalnih država poput Kine i Osmanskog carstva, postaje sve jasnije da

2 Ekmeleddin İhsanoğlu et al., *Osmanlı Astronomi Literatürü Tarihi* [Povijest osmanske astronomske literature], 2 sv. (Istanbul: IRCICA, 1997), navodi djela 582 osmanska autora, kao i više od dvije stotine anonimnih djela. Slične bibliografije objavljene su o osmanskoj medicini, matematici, geografiji i vojnim naukama. Vidjeti: Cemil Aydın, "Beyond Culturalism? An Overview of the Historiography on Ottoman Science in Turkey", u: Ekmeleddin İhsanoğlu, Kostas Chatzis i Efthymios Nicolaidis, *Multicultural Science in the Ottoman Empire* (De Diversis Artibus 69, n.s., 32; Turnhout, Belgija: Brepols, 2003), str. 201–15.

su ove tradicionalne države nastavile djelovati kao i uvijek, ali da su se državnici zaduženi za te režime, neki od njih zaista vrlo sposobni ljudi, borili da izađu na kraj s ubrzanim i doista besprimjernim rastom evropskih izuma i moći, moći čije su izvore pokušavali, obično manje-više neuspješno, preslikavati i upotrebljavati u svoju korist. Moramo ih žaliti, jer još uvijek ne razumijemo jasno šta je, naprimjer, omogućilo maloj otočnoj državi poput Britanije da postane najjača svjetska sila i da zadrži svoj položaj cijelo stoljeće.

Bilo je izneseno nekoliko naznaka da se naučna revolucija objasni u pogledu evropske izuzetnosti: štamparije, prirode srednjovjekovnog evropskog univerzitetskog kurikulumu, protestantske reformacije s njenim odbacivanjem naslijeđenog autoriteta, ili jednostavno nagomilavanja kritične mase naučnog znanja i stručnosti, omogućavajući naučnom pothvatu da naglo pokrene i proizvede tehničke izume koji su podstakli više naučnih istraživanja. Objašnjenja za odsustvo islamske naučne revolucije bila bi suprotna od ovih: zatajenje islama, iz razloga koji također zahtijevaju objašnjenje, da usvoji štampariju sve do 19. stoljeća, nepostojanje institucije koja je naučno istraživanje učinila središnjom preduzumljivošću, uporedni kontinuitet islamskog religijskog života, odnosno raštrkanija naučna zajednica.

Pretpostavljam da je misticizam odigrao ulogu u odvrćanju pažnje islamskih učenjaka i filozofa od fizičke nauke. Ne treba zaboraviti da je najvećim dijelom nauka i u islamskom svijetu i u srednjovjekovnoj Evropi bila izdanak filozofije. Ustvari, primijećeno je da različite discipline prelaze iz filozofije u nauku onda kad mogu donositi dobre i usaglašene rezultate. Od Aristotela preko Ibn Sīnāa do ranog modernog naučnika, oblasti poput biologije, astronomije, mineralogije i tako dalje, smatrane su ograncima filozofije, a termin "prirodna filozofija" korišten je za nauku općenito, sve do 19. stoljeća.³ U islamskom svijetu, najmanje pet stotina godina, filozofi su u pravilu bili naučnici, bilo liječnici ili astronomi, ili oboje, obično sa širim interesovanjima uključujući i druge naučne grane. To je rjeđe bilo tako u srednjovjekovnoj Evropi, gdje su filozofi uglavnom bili teolozi po struci. Ipak, filozofi u Evropi i islamskom svijetu kretali su se u posve drugačijim smjerovima do 17. stoljeća. U Evropi su se filozofi-naučnici okrenuli od svog teološkog naslijeđa pa su proučavanje svijeta prirode stavili u središte svog intelektualnog istraživanja. Nije jasno zašto su to

3 Edward Grant u svom djelu *A History of Natural Philosophy from the Ancient World to the Nineteenth Century* (Cambridge: Cambridge University Press, 2007) raščlanjuje odnose između prirodne filozofije, što je dio filozofije koji daje filozofska objašnjenja prirodnih pojava; ranih matematičkih nauka poput astronomije i statike te moderne nauke, koja spaja matematički opis i uzročno objašnjenje.

učinili. Istini za volju, astronomi su očigledno radili nešto s velikim implikacijama po metafiziku i teologiju, ali nije očito zašto je Galileov pokušaj da opiše kretanje padajućih tijela u svoje vrijeme viđen kao nešto drugo doli neobičan projekat koji pokazuje domišljatost jednog naučnika u rješavanju problema koji je sam po sebi bio svakidašnji, za razliku od oduševljenja islamskih matematičara u izračivanju sve većih magičnih kvadrata. Međutim, Galileov projekat imao je ogromne implikacije kako u praktičnom smislu – izvrsnost artiljerije Evropljana imala je mnogo veze s njihovim osvajanjem svijeta – tako i u filozofskom razumijevanju svijeta.

Muslimanski filozofi okrenuli su se u drugom pravcu, slijedeći filozofsko razumijevanje iskustva duše u neposrednoj Božijoj prisutnosti. Na prvi pogled, ovo je moralo izgledati kao projekat koji obećava. Suhrawardī je pokazao kako sistematski koristiti misticizam kao filozofsko oruđe, a Ibn ‘Arabī je izložio na koji način razumijevati unutarnji i vanjski život čovjeka kao doživljavanje Boga u svakom obziru svijeta. Ovaj pristup filozofiji dostigao je svoj vrhunac u Isfahanskoj školi – među iranskim filozofima u 16. i 17. stoljeću. Oni su slijedili prefinjeno skolastičko istraživanje dubina ljudskog duha, razvijajući zamršene sisteme koji spajaju fenomenološko iskustvo stvarnosti s izlaganjem učenjā i svetih tekstova islama. Tradicionalni oblici islamske nauke nastavili su se praktici-rati, ali, koliko se zna, muslimanski učenjaci nisu proizveli ništa što bi se moglo natjecati s prinosima evropskih naučnika nakon otprilike 1550. god.

Ne misle svi da su muslimani pogriješili što su dali prednost mističkom motrenju u odnosu na matematičku fiziku i posljedičnu nadmoćnu artiljeriju. I u islamskom i u kršćanskom svijetu ima mnogo onih koji okretanje od duha prema marljivom proučavanju materijalnog svijeta vide kao katastrofu za unutarnji život zapadnog čovjeka. Ali to nije pitanje na koje povjesničar treba odgovoriti. Ono što se može reći jeste da je središnja uloga misticizma u islamskom društvu usmjerila islam na intelektualno veoma različit put od zapadnog puta.

Dok su se islamski filozofi okretali od svijeta prirode kao središnje preokupacije filozofije, filozofski racionalizam je postajao glavni u nastavi medresa, posebno u obliku semantički usmjerene logike, a racionalističke metode preobrazavale su kako islamsku pravnu misao tako i kelamsku teologiju.*

S engleskog preveo:
Haris Dubravac

* Izvor: John Walbridge, *God and Logic in Islam: The Caliphate of Reason*, Cambridge University Press, New York, 2011, str. 96–103.

جون فلبريج

John Walbridge

«انهيار» العلم الإسلامي

"Deterioration" of Islamic Science

ملخص: هذه ترجمة جزء من النص من الفصل الخامس من كتاب جون فلبريج (John Walbridge) بعنوان (Islam: The Caliphate of Reason (الله) والمنطق في الإسلام: خلافة العقل). يشير المؤلف في البداية إلى أهمية الثورة العلمية التي وقعت في أوروبا الغربية ويشير بعد ذلك إلى أن على كل نظرية من النظريات التي تؤسس ارتقاء العلم الحديث على التطور القروصطي أن يوضح لماذا لم تحصل الثورة العلمية في العالم الإسلامي. هذه هي المشكلة التي يواجهها مؤرخو العلم الإسلامي والتي يعالجها المؤلف في هذه المقالة.

Summary: This is a translation of the text from the fifth chapter of John Walbridge's notable book *God and Logic in Islam: The Caliphate of Reason*. At the beginning, the author points out the exceptionality and importance of the scientific revolution that took place in Western Europe. He then points out that any theory that bases the scientific revolution, i.e. the rise of modern science, on medieval development must additionally explain why the scientific revolution did not take place in the Islamic world. This is a problem faced by historians of Islamic science and which the author deals with in this paper.

Muslimanski svijet i klimatske promjene

DR. HIKMET KARČIĆ

karcichikmet@gmail.com

viši naučni saradnik, univerzitet u sarajevu – institut za istraživanje zločina

Sažetak: Ovaj rad istražuje odnos muslimanskog svijeta prema globalnoj klimatskoj krizi kroz prizmu islamske etike i praktičnog odgovora na ekološke izazove. Unatoč teoretskom temelju Islama koji potiče očuvanje okoliša, praktični odgovori su često nedosljedni i variraju između različitih muslimanskih zajednica. Analiza pokriva širok spektar tema, od skripturalnih osnova i historijske prakse do savremenih inicijativa i političkih dilema, istražujući kako različiti faktori utječu na ekološki aktivizam unutar muslimanskih zemalja. Također, rad naglašava važnost integracije islamskih ekoloških učenja u šire obrazovne i političke diskurse kao ključnog elementa u borbi protiv klimatskih promjena. Kroz interdisciplinarni pristup, rad teži boljem razumijevanju kako muslimanska etika i identitet mogu doprinijeti globalnim ekološkim naporima i potaknuti sveobuhvatniji odgovor na klimatske promjene.

Ključne riječi: Islam i ekologija; klimatske promjene; muslimanski svijet; ekološki aktivizam; održiva energija; ekološko obrazovanje.

UVOD

Globalna klimatska kriza predstavlja egzistencijalni izazov, koji zahtijeva hitan i sveobuhvatan odgovor iz svih kutova svijeta, uključujući i muslimansku zajednicu. Duboko ukorijenjena islamska etika okoliša, koja naglašava starateljstvo (*halifa*) i ravnotežu (*mizan*), teoretski pozicionira islam kao snažnog zagovornika očuvanja okoliša. Međutim, stvarni odgovor muslimanskog svijeta na klimatske promjene bio je neujednačen i, ponekad, nedovoljno utjecajan.

Odgovor na klimatske promjene, unutar muslimanskog svijeta, znatno varira.¹ S jedne strane, postoje hvale vrijedne inicijative na temeljitom korijenu i primjeri vjerskog vodstva koje zagovara zaštitu okoliša. S druge strane, mnoge muslimanske većinske zemlje, posebno one koje ovise o ekonomiji fosilnih goriva, pokazuju nevoljkost za usvajanjem značajnih ekoloških politika. Ova dikotomija odražava diskonekciju između religijske etike i ekonomske politike.

SAVREMENE TEME I DILEME

U savremenom diskursu o ekološkim pitanjima, posebno značajnu ulogu igra razmatranje kako različite religijske tradicije pristupaju problemu očuvanja okoliša. Islam, kao jedna od glavnih svjetskih religija, pruža jedinstveni pogled na ekologiju, kako kroz svoje skripturalne temelje tako i kroz praktične primjene u muslimanskim zajednicama. U nastavku se istražuje kako islamski pristup ekologiji, prožet dubokim religijskim i kulturnim naslijeđem, doprinosi globalnom razumijevanju i rješavanju ekoloških izazova.

Ibrahim Abdul-Matin u svojoj knjizi *Green Deen: What Islam Teaches About Protecting the Planet* ističe kako islamska učenja, uključujući kur'anske ajete i hadise, nude snažnu podršku za ekološke akcije.² Abdul-Matin naglašava neodvojivu povezanost između bivanja dobrim muslimanom i čuvarom okoliša, pružajući perspektivu koja se proteže od očuvanja vode do obnovljivih izvora energije, sve unutar islamskog okvira.

Ovaj pristup dodatno se razrađuje u antologiji *Islam and Ecology: A Bestowed Trust*, gdje urednici Richard C. Foltz, Frederick M. Denny, i Azizan

1 Jens Koehrsen. "Muslims and climate change: How Islam, Muslim organizations, and religious leaders influence climate change perceptions and mitigation activities". *WIREs Clim Change*. 2021; 12:e702. <https://doi.org/10.1002/wcc.702>

2 Ibrahim Abdul-Matin. *Green Deen: What Islam Teaches About Protecting the Planet*. Berrett-Koehler Publishers. 2010.

Baharuddin sabiraju eseje različitih naučnika.³ Ovi eseji istražuju skripturalnu osnovu za ekološko starateljstvo u islamu i kako se ova učenja mogu primijeniti na savremene ekološke izazove, ukazujući na bogatstvo islamskih izvora relevantnih za ekologiju.

Dodatno, Howard Crane u *The Garden of the Mosques: Hafiz Hüseyin al-Ayvansarayi's Guide to the Muslim Monuments of Ottoman Istanbul* pruža historijsku perspektivu islamske arhitekture i njen odnos prema prirodi.⁴ Fokusirajući se na džamije Istanbula, Crane istražuje islamski pristup prostoru, arhitekturi i okolini, pokazujući historijsku svijest o ekološkoj ravnoteži.

3 Richard C. Foltz; Frederick M. Denny; Azizan Baharuddin, urednici. *Islam and Ecology: A Bestowed Trust*. Harvard University Press. 2003.

4 Howard Crane. *The Garden of the Mosques: Hafiz Hüseyin al-Ayvansarayi's Guide to the Muslim Monuments of Ottoman Istanbul*. Brill. 2000.

Da bi se efikasno borili protiv klimatskih promjena, ključna je veća integracija islamskih ekoloških učenja u obrazovne kurikulume i politički diskurs

Anne M. Gade u *Muslim Environmentalisms: Religious and Social Foundations* ispituje kako se muslimanske zajednice širom svijeta angažiraju na ekološkim pitanjima.⁵ Kroz različita tumačenja islamskih tekstova, Gade ističe stvarne primjere kako muslimanske zajednice adresiraju ekološke brige, naglašavajući raznolikost pristupa unutar islamskog svijeta.

Tarik Quadir u *Eco-Jihad: Responding to Climate Change in the Shadow of the Arab Spring* uvodi koncept “eko-džihada”, zagovarajući islamski oblik ekološkog aktivizma.⁶ Ova knjiga istražuje kako se islamski principi mogu iskoristiti za adresiranje klimatskih promjena, posebno u kontekstu političkih i društvenih promjena u arapskom svijetu.

Konačno, Harfiyah Abdel Haleem u *Climate Change and the Islamic World: A Diverse Response* istražuje raznovrsne odgovore muslimanskog svijeta na klimatske promjene.⁷ Knjiga pruža uvide u teološke i praktične aspekte islamskog pristupa borbi protiv ekoloških izazova.

Sveukupno, ove knjige zajedno pružaju temeljitu analizu islamskog pristupa ekologiji, nudeći uvide u to kako religija može biti snažan saveznik u globalnoj borbi za očuvanje okoliša. Od skripturalnih osnova do praktičnih primjena u muslimanskim zajednicama, islam nudi bogatu perspektivu za razumijevanje i rješavanje ekoloških problema.

5 Anna M. Gade. *Muslim Environmentalisms: Religious and Social Foundations*. Columbia University Press. 2019.

6 Tarik Quadir. *Eco-Jihad: Responding to Climate Change in the Shadow of the Arab Spring*. Routledge. 2015.

7 Harfiyah Abdel Haleem. *Climate Change and the Islamic World: A Diverse Response*. World Islamic Mint. 2012.

MUSLIMANI I KLIMATSKE PROMJENE

Muslimani gledaju na klimatske promjene kroz prizmu svoje vjere, kulture i socijalno-političkih okolnosti, stvarajući tako jedinstvenu perspektivu koja je duboko ukorijenjena u islamskom učenju i praksi.⁸ U srcu islamske perspektive o klimatskim promjenama leži koncept čovjeka kao “halife” na Zemlji, što u suštini znači biti čuvar, ili upravitelj.⁹ Ova uloga podrazumijeva duboku odgovornost prema okolišu i potiče muslimane na održavanje ravnoteže između ljudskih potreba i zaštite prirode.

Muslimanske zajednice širom svijeta pokazuju različite stupnjeve svijesti i odgovora na klimatske promjene.¹⁰ Ove razlike su često uvjetovane faktorima poput razine obrazovanja, ekonomske situacije i političke stabilnosti. Tradicionalne prakse, poput zajedničkog korištenja resursa i održive poljoprivrede, koje su duboko ukorijenjene u nekim muslimanskim kulturama, mogu se smatrati važnim elementima u borbi protiv klimatskih promjena.¹¹

Politički i ekonomski aspekti, također, igraju značajnu ulogu u muslimanskom viđenju klimatskih promjena.¹² Zemlje članice Organizacije islamske saradnje aktivno sudjeluju u globalnim inicijativama, poput Pariškog sporazuma, ali njihova uloga i doprinos su raznoliki. Neki muslimanski lideri i organizacije naglašavaju potrebu za prelaskom na održive izvore energije i smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima, dok su druge zemlje, poput bogatih naftnih država, u drugačijem položaju zbog svoje ekonomske ovisnosti o fosilnim gorivima.¹³

U muslimanskoj etici, klimatske promjene se često sagledavaju kroz prizmu socijalne pravde, s naglaskom na zaštiti najugroženijih skupina.¹⁴ Ovo se usko veže s islamskim načelima brige o zajednici i pravednosti. Humanitarne organizacije i nevladine organizacije u muslimanskim zemljama igraju ključnu ulogu u edukaciji i pružanju pomoći pogođenim zajednicama.¹⁵ Također, konferencije i skupovi koji okupljaju muslimanske učenjake i lidera sve su češće posvećeni

8 Seyyed Hossein Nasr. *Man and Nature: The Spiritual Crisis in Modern Man*. Chicago: Kazi Publications. 1997.

9 Fazlun Khalid. “Islam and the Environment”. u *Ecology and Religion: A Handbook*. urednici David Kinsey; Mary Evelyn Tucker. New York: Routledge. 2014.

10 Atiq Rahman, ur. *Climate Change and Its Impact on Pakistan*. Islamabad: Sustainable Development Policy Institute. 2019.

11 Nafeez Ahmed. “The Role of Islamic Farming in Managing Climate Change”. *Climatic Change*. 2018.

12 “The Islamic Declaration on Global Climate Change”, *Organisation of Islamic Cooperation*, 2015.

13 Mai Yamani. *Crude Realities: The Struggle for Power in the Middle East*. London: I.B. Tauris. 2006.

14 “Islam and Social Justice”. *Islamic Horizons*. 2017.

15 “Muslim Aid’s Response to Climate Change”. *Muslim Aid*. 2020.

temama klimatskih promjena, što ukazuje na rastuću svijest o važnosti ove teme unutar muslimanskog svijeta.¹⁶

Investicija Maroka u solarnu energiju, kulminirajući u Solarnom kompleksu Noor Ouarzazate, stoji kao svjetionik napretka, pokazujući kako islamske zemlje mogu voditi u obnovljivoj energiji. Nasuprot tome, glavne muslimanske zemlje, izvoznice nafte, često pokazuju nevoljkost da okončaju ovisnost o fosilnim gorivima, ističući sukob između ekonomskih interesa i ekološke odgovornosti. Na nivou zajednice, džamije i islamski centri variraju u angažiranosti za ekološku svijest, ali često nedostaju resursi ili smjernice za značajan utjecaj.

Postoji primjetan jaz između bogate ekološke etike u islamskoj teologiji i njene praktične primjene. Usprkos jasnim direktivama u islamskim učenjima, ekološka pitanja često padaju u drugi plan zbog neposrednih ekonomskih i političkih interesa. Ovaj jaz postavlja pitanja o prioritizaciji kratkoročnih dobitaka nasuprot dugoročnoj održivosti okoliša. Dodatno, kulturne i socio-ekonomske barijere u mnogim muslimanskim zajednicama ometaju usvajanje održivih praksi.

Da bi se efikasno borili protiv klimatskih promjena, ključna je veća integracija islamskih ekoloških učenja u obrazovne kurikulume i politički diskurs. Međunarodne muslimanske organizacije imaju ključnu ulogu u vođenju koordiniranog i ujedinjenog ekološkog odgovora. Štaviše, međuvjerske i globalne saradnje mogle bi poboljšati djelotvornost ovih napora.

ZAKLJUČAK

Ukratko, iako islamska učenja pružaju uvjerljiv temelj za ekološko starateljstvo, prevođenje ovih učenja, u konkretne akcije unutar muslimanskog svijeta, ostaje neujednačeno. Jaz između etičkih imperativa i praktične primjene treba premostiti kako bi se iskoristio puni potencijal muslimanske zajednice u borbi protiv klimatskih promjena. Ujedinjen i proaktivan pristup, koji prevazilazi individualne i nacionalne interese, bitan je da bi muslimanski svijet efikasno doprinio globalnom ekološkom pokretu.

Sve u svemu, muslimanski pogled na klimatske promjene je kompleksan i višedimenzionalan, utemeljen na bogatoj tradiciji koja spaja vjerska načela, kulturnu baštinu i socijalno-političke realnosti.¹⁷ Iako se stupanj aktivizma i od-

16 "Muslim Scholars and Climate Change: Bridging the Gap". (Konferencija o klimatskim promjenama, Doha, 2019)

17 Environmentalism in the Muslim World. *Nature and Culture*. 2020.

govora može razlikovati od regije do regije, zajednički je osjećaj dužnosti prema očuvanju Zemlje, kao blagoslovljenog dara i odgovornosti prema budućim generacijama.

IZVORI

1. Nasr, Seyyed Hossein. *Man and Nature: The Spiritual Crisis in Modern Man*. Chicago: Kazi Publications. 1997.
2. "Muslim Scholars and Climate Change: Bridging the Gap". (Konferencija o klimatskim promjenama, Doha, 2019.)
3. "Environmentalism in the Muslim World". *Nature and Culture*. 2020.
4. Khalid, Fazlun. "Islam and the Environment". u: *Ecology and Religion: A Handbook*, urednici David Kinsley; Mary Evelyn Tucker. New York: Routledge. 2014.
5. Rahman, Atiq ur. *Climate Change and Its Impact on Pakistan*. Islamabad: Sustainable Development Policy Institute. 2019.
6. Ahmed, Nafeez. "The Role of Islamic Farming in Managing Climate Change." *Climatic Change*, 2018.
7. "The Islamic Declaration on Global Climate Change." (Izjava Organizacije islamske saradnje, 2015.)
8. Yamani, Mai. *Crude Realities: The Struggle for Power in the Middle East*. London: I.B. Tauris. 2006.
9. "Islam and Social Justice". *Islamic Horizons*. 2017.
10. "Muslim Aid's Response to Climate Change". (Izvjestaj organizacije *Muslim Aid*, 2020.)

حكمت قارتشيتش

Hikmet Karcic

العالم الإسلامي والتغيرات المناخية

The Muslim World and Climate Change

ملخص: تتناول هذه المقالة تعامل العالم الإسلامي مع الأزمة المناخية العالمية عبر منظور الأخلاق الإسلامية والرد العملي على التحديات البيئية. وبالرغم من الأساس الإسلامي النظري الذي يحض على صيانة البيئة فكثيرا ما تكون الردود العملية متضاربة ومتراوحة بين جماعة وأخرى من الجماعات المسلمة. ويغطي التحليل طيفا واسعا من الموضوعات - من القواعد الكتابية والممارسات التاريخية إلى المبادرات المعاصرة والمعضلات السياسية. ومما تطمح إليه المقالة فهم أفضل لإمكانيات وطرق إسهام الأخلاق الإسلامية في الجهود البيئية العالمية والحض على الرد الأشمل على التغيرات المناخية.

Summary: This paper explores the relationship of the Muslim world towards the global climate crisis through the prism of Islamic ethics and a practical response to environmental challenges. Despite the theoretical foundation of Islam that encourages environmental preservation, practical responses are often inconsistent and vary between different Muslim communities. The analysis covers a wide range of topics, from scriptural foundations and historical practice to contemporary initiatives and political dilemmas. The work seeks to better understand how Muslim ethics and identity can contribute to global environmental efforts and foster a more comprehensive response to climate change.

Briga o Kur'anu: amanet prve generacije muslimana

MALIK MEMIĆ

memicmalik@gmail.com

bachelor fakulteta islamskih nauka univerziteta u sarajevu

Sažetak: Tema rada o kojoj se govori kroz naredne pasaze jeste "Briga o Kur'anu: amanet prve generacije muslimana". U radu se potencira nepobitnost originalnosti Kur'ana koji je očuvan usmenim i pismenim putem. S navedenim stavom se umnogome ne slažu zapadni orijentalisti i znanstvenici, koji sumnjaju u autentičnost kur'anskoga sadržaja, iznoseći brojne kritike. Pitanje odnosa prema Kur'anu i njegovo učenje napamet nije striktno rezervirano za određenu društvenu klasu. Navedenu činjenicu potkrepljuju biografije mnogobrojnih ashaba koji su bili prepoznatljivi po Kur'anu u vremenu i nakon vremena Pejgambera, a.s. Na kraju se podvlači odgovornost zajednice prema Kur'anu, slijedeći primjer prve generacije muslimana koji su Objavu preuzeli direktno ili indirektno od Muhammeda, a.s., naglašavajući savršeno očuvanje Kur'ana – u srcima hafiza i pisanim kopijama (Musafimā) kroz ruke vještih kaligrafa, kao i istinost Allahovih, dž.š., Riječi u suri El-Hidžr: *Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!*

Ključne riječi: Kur'an, Musāf, amanet, pojedinac, zajednica

UVOD

Glavna odlika Kur'ana jeste originalnost – Kur'an je kroz stoljeća zaštićen pouzdanim tehnikama prenošenja s generacije na generaciju.¹ Proces spuštanja Kur'ana na najprecizniji i najsavršeniji način od strane Allaha, dž.š., preko meleka Džibrila, a.s., Muhammedu, a.s., nazivamo fenomenom Objave i najvećom mudžizom Muhammedova, a.s., poslanstva.² Metoda (s koljena na koljeno) putem koje je Kur'an objavljen pečatu svih vjetrovjesnika, Muhammedu, a.s., prihvaćena je od prve zajednice muslimana i ostavljena u amanet narednim generacijama. Pitanje prenošenja Kur'ana, kao i očuvanje njegove savršenosti i izvornosti, vezano je za posebne Allahove, dž.š., odabranike, a koje je Muhammed, a.s., definirao u dijelu hadisa: "Oni su Allahova čeljad i Njegovi odabranici."³

Zanimljivo je tumačenje Fadila Fazlića koji navedeni hadis objašnjava na alegoričan način, tj., da je Allah, dž.š., Jedan i Jedini Kojem ništa nije slično,⁴ ali su u navedenom hadisu upotrijebljene ovozemaljske relacije naglašavajući kakvo mjesto zauzimaju ljudi Kur'ana kod Allaha, dž.š.⁵ Upravo je na zajednici muslimana obaveza osiguravanja autentičnoga i stručnoga visokoškolskog "kur'anskog" kadra, koji će ispuniti amanet očuvanja autentičnosti i prijenosa Kur'ana na najprecizniji način (telkīn) putem seneda (nizova prenosilaca). Danas smo svjedoci da je institucija seneda – utabanog puta kojim je Kur'an došao do današnjeg čovjeka – ugrožena, omalovažavana i marginalizirana. S obzirom na veliki broj hafiza, koji su živjeli u vremenu Objave, ali i priznatim i poznatim autoritetima koji su ostavili neizbrisiv trag i pečat kroz stoljeća islama, možemo govoriti o širenju Kur'ana koje je teklo usmenim putem, ali i o širenju Kur'ana pismenim putem.

Zadubljujući se u Allahovu, dž.š., posljednju Objavu, uočavamo pored mnogobrojnih imena Kur'ana, dva dominantna imena: *Kur'an* (ar. Qur'ān) i *Knjiga* (ar. Kitāb). Etimološko značenje termina *Kur'an* označava "recitiranje", "učenje", aludirajući na to kako se Allahova, dž.š., posljednja Objava recituje jezikom (govorni aparat), dok termin *Kitāb* označava knjigu, tj., kako se Kur'an zapisuje i prepisuje u pisanom obliku. Na navedeni način, dajući spomenuta

1 Detaljnije o instituciji seneda pogledati u: Saleem Gaibie, *Asānīd ibn al-Jazarī al-Imām ilā Khayr al-Anām Bi Riwayāh Hafī ibn Sulaymān*, Madbūṭ Writers & Translators, Western Cape, 2007, str. 9–11.

2 Eš-Šu'ara, 192–195.

3 Ibn Madže, *Sunen*, Vrijednosti onoga ko uči Kur'an i njemu poučava, br. 215.

4 Eš-Šura, 11.

5 Fasil Fazlić, "Hadisi Muhammeda, a.s., o učenju Kur'ana", *Takvīm*, 2007, str. 54–55.

imena Svom Govoru, Allah, dž.š., potcrtava osnovne načine očuvanja Kur'ana: usmenim i pismenim putem.

Enes Karić ističe sljedeće: "Tako je usmeni Kur'an zadržao svoj primat (za takav status su veoma važne ritualne i obredne forme), tradicija pisanoga Kur'ana potekla je naporedo sa usmenim Kur'anom, svako pisano slovo Kur'ana, svaki njegov redak i stranica, štovani su kao najveća svetost."⁶ Iz navedenog se razazna je i podvlači odgovornost pojedinca i zajednice prema Kur'anu – poštovanje amaneta prve generacije muslimana.

STAVOVI ORIJENTALISTA O OČUVANJU KUR'ANA

Orijentalistički znanstvenici iznijeli su teške optužbe na račun Kur'ana, a koje se odnose na sumnju u originalnost i autentičnost kur'anskoga teksta, kako u pogledu usmenog prenošenja tako i u pogledu pismene kodifikacije. U tom smislu, iznosimo dva stava koja dominiraju i u sebi inkorporiraju općenitu znanstvenu sumnju u posljednju Allahovu, dž.š., Objavu upućenu ljudskom rodu. U takve orijentaliste spadaju Theodore Nöldeke i Friedrich Schwally. Oni smatraju da je premalo ashaba naučilo Kur'an napamet (memorizacija Kur'ana – hifz) da bi se moglo garantirati njegovo potpuno očuvanje.

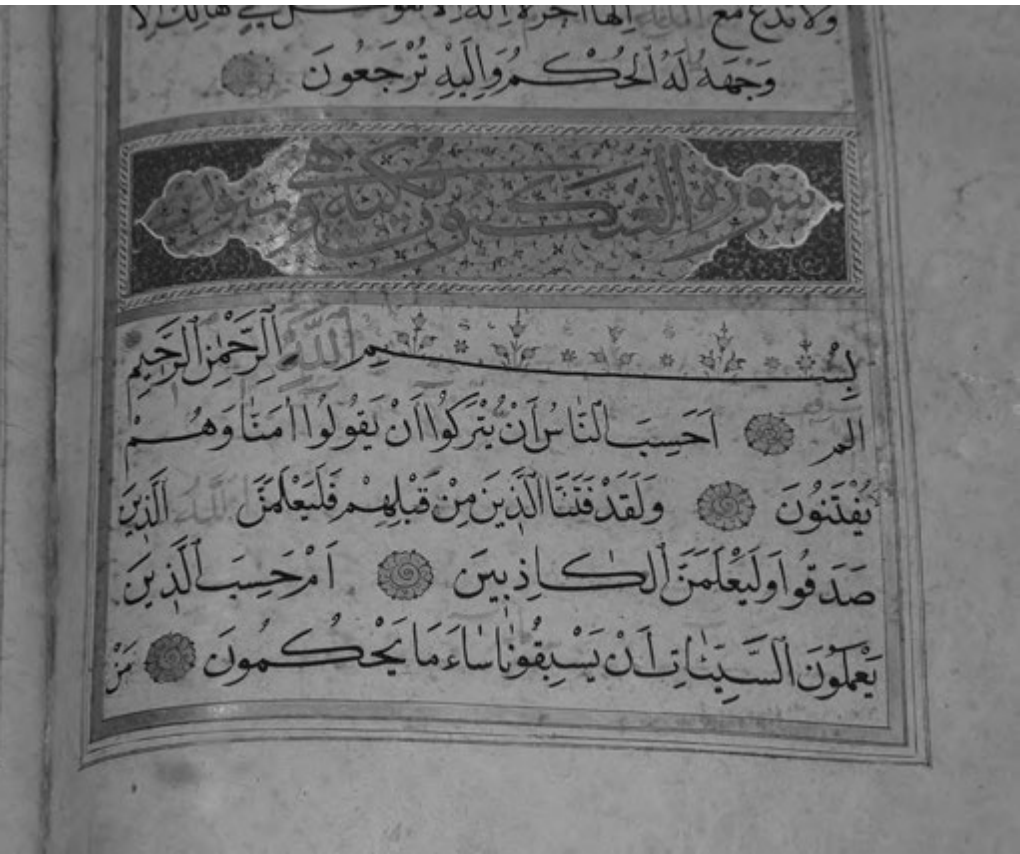
Međutim, predislamska poezija je prenošena vrlo suptilno, precizno i detaljno, a poticaji za pamćenje i memoriziranje Kur'ana su nadmašili poticaje za pamćenje predislamske poezije imajući u vidu nagrade koje se obećavaju učačima Kur'ana. S tim u vezi, Kur'an je naišao na pogodno tlo u smislu usmenog prihvatanja i prenošenja jer su predislamski Arapi bili nadaleko poznati po memoriji i sposobnostima učenja napamet određenog sadržaja. Potvrđujući navedenu činjenicu, u knjigama hadisa i sire nailazimo na imena i biografije desetine ashaba koji su zadobili titule karija ili hafiza.⁷

Nasuprot tradicionalnom gledištu o terminu *qurrā'* da su karije označavale učače Kur'ana, modernističko gledište, iako s lingvističkog aspekta pogrešno, tvrdi da je navedeni termin usko povezan s pojmom *ahl al-qurrā'*, tj., da su se niži slojevi stanovništva (seljaci) družili s Kur'anom, te na taj način nastojali steći politički i društveni status.⁸ Ipak, nema razilaženja u tome da termin *karija*

6 Enes Karić, "Vječni Kur'an, usmeni Kur'an, pisani Kur'an, transkripcija arapskog teksta Kur'ana", *Glasnik*, br. 9–10, str. 856.

7 I na našim prostorima je prisutno puno poštovanje prema karijama i hafizima Kur'ana, kao i svijest našeg naroda o značaju i vrijednosti Kur'ana. U prilog tome, često se određeni ljudi oslovljavaju terminom *hafiz*, a poznata je izreka da nije džāiz (dozvoljeno) živjeti u mjestu gdje nema doktora i hafiza. Navedenu izreku kazuje i prenosi stara tradicionalna bosanska ulema.

8 Muhammad Shaban, *Islamic History: A New Interpretation*, Cambridge University Press, Cambridge,

označava kvalifikovanog, osposobljenog, stručnog i valjanog učača Kur'ana. U bitki na Jemami pobijeno je oko četrdeset karija, a vezano za incident koji se desio za vrijeme života Muhammeda, a.s. Enes ibn Malik, r.a., prenosi: "Nikada nisam vidio Allahova Poslanika, a.s., u tolikoj tuzi (zbog gubitka) male vojske, kao što sam ga vidio u tuzi za onih 70 ljudi koji su bili zvani *qurrā'* (i koji su ubijeni) u Bi'r Ma'ūnah i zazivao je prokletstvo punih mjesec dana na njihove ubice."⁹ Strah od gubitka karija i hafiza nije učinio da zajednica izgubi duh u Allahovo, dž.š., obećanje da će zaštititi, očuvati i sačuvati Kur'an. Znajući da je Kur'an zauzimao središnje mjesto u životu zajednice, određeni ashabi su se

1971, str. 51.

9 Muslim, *Sabih*, Poželjno je učiti Kunut-dovu na svim namazima u situacijama kada muslimane zadesi nedaća, br. 677.

identificirali i prepoznavali na osnovu njihove povezanosti s Kur'anom, pa su tako nazivani "ljudima sure El-Bekare", a prema El-Bakilaniju, to predstavlja metaforu za one koji su naučili cijeli Kur'an napamet.¹⁰

Listajući hadiske zbirke nailazimo na različito spominjanje broja hafiza među ashabima. Spajajući nekoliko izvještaja koje su sakupili određeni učenjaci, ipak se utvrđuje da je dvadeset i jedan ashab naučio Kur'an za vrijeme života Muhammeda, a.s. Broj doseže i do dvadeset i tri, uključujući i Mudžemmija, r.a., za kojeg se kaže da je sve zapamtio osim dva ili tri poglavlja (sure)¹¹ i Abdulvehida, r.a., čije je druženje s Muhammedom, a.s., predmet razilaženja.¹²

Nakon smrti Muhammeda, a.s., navodi se da je još trinaest ashaba naučilo Kur'an napamet. Međutim, postoji mnogo razloga koji idu u prilog tome da je Kur'an zapamtio mnogo više ashaba od navedenih, jer je postepenost objave Kur'ana¹³ možda spriječila mnoge ashabe da izjave da su naučili kompletan Kur'an napamet jer nisu bili sigurni šta će biti novo objavljeno od Kur'ana, a kamoli da svjedoče o hifzu drugih ashaba. Također je moguće da su mnogi ashabi naučili cijeli Kur'an napamet, ali su prikriili tu činjenicu kako bi izbjegli hvalisanje koje poništava Allahovu, dž.š., nagradu (rijaluk).¹⁴ Oni ashabi koji su izjavili da su hafizi Kur'ana ili za koje se konstatovalo da su čuvari Kur'ana, razlog se krije u tome da se takva izjava ili svjedočanstvo smatralo korisnim za zajednicu, a opće je poznato šerijatsko pravilo da je korist i dobrobit zajednice ispred koristi i dobrobiti pojedinca.

Ashabi su samo rijetke pojedince, koji su uživali autoritet u zajednici zbog poznavanja Kur'ana, imenovali hafizima i karijama. Takvi pojedinci su trebali izvrsno poznavati Kur'an: sadržaj, načine ili varijante učenja/recitiranja (nešto što će poslije znanstveno biti definirano terminom *kiraati*), harfove¹⁵ itd., i učiti/preuzimati Kur'an (k)od Pejgambera, a.s. Trebali su poznavati i šerijatske odredbe Kur'ana. Prenosi se da je jedan čovjek kazao Ebu el-Derdau, r.a., da mu je sin nahifzao (termin *hifzanje* se učestalo koristi na našim prostorima, a

10 Muḥammad bin aṭ-Ṭayyib Abū Bakr al-Bāqillānī, *Al-Intiṣār al-Qur'ān*, Dār al-Faṭḥ, Amman, 2001, str. 151.

11 Ġalāl ad-Dīn as-Sujūṭī, *Al-Itqān fī 'ulūm al-Qur'ān*, ur. Aḥmad ibn 'Alī, Dār al-Hadiṭ. Kairo, 2006, 1:222.

12 Muḥammad Ḥasan Ḥasan Ġabal, Waṭāqah naql an-naṣṣ al-Qur'ānī, Dar aṣ-Ṣaḥāba, Tanta, 2008, str. 89–90.

13 El-Furkan, 23.

14 ...zato se ne hvališite bezgrješnošću svojom... (En-Nedžm, 32.)

15 Malik Memić, "Kur'an je objavljen na sedam harfova", *Novi Muallim*, Vol. XXIII, br. 90, ljeto 2022, str. 53–58.

pogotovo u školama hifza i među sadašnjim i budućim hafzima) kompletan Kur'an, nakon čega je Ebu el-Derda, r.a., konstatirao sljedeće: "O Allahu, molim Te za oprost. Onaj koji je sakupio Kur'an (ğam' al-qur'ān) samo je onaj koji ga sluša i pokorava se."¹⁶ Dakle, stajalište ashaba je da puko pamćenje Kur'ana nije nešto što apriori definira i određuje određenu osobu kao hafza Kur'ana!¹⁷ Poznat je primjer shvatanja i razumijevanja hadisa Muhammeda, a.s., u kojem stoji: "Osoba koja je najbolje upućena u učenje Allahove, dž.š., Knjige treba predvoditi namaz."¹⁸

Da li je najbolji u učenju Kur'ana neko ko je stručan u učenju Kur'ana – kiraetu, ili neko ko je poznavalac šerijatskih propisa – fikha? Prema šafijskom mezhebu, prednost se daje fakihu u odnosu na kariju, jer El-Džuvejni smatra da je među ashabama bilo općepoznato da onaj ko je najbolji u učenju Kur'ana (prepoznatljiv po Kur'anu) jeste i najbolji po fikhu, tj., poznavanju šerijatskih propisa. Preneseno je da su ashabi učili (hifzali) pet ajeta i nisu išli dalje s hifzom sve dok naučene ajete ne bi primijenili.¹⁹ Dakle, zbog svijesti i poštovanja Allahove, dž.š., Riječi, kao i visokog standarda po pitanju istinskog učenja Kur'ana napamet i termina hafiz/karija, oni su izbjegavali i sebe i druge oslovljavati navedenim terminima, izuzev u spomenutim situacijama.

Neizostavno je spomenuti da je na hiljade ashaba naučilo napamet različite dijelove Kur'ana kolektivno sakupivši kompletan Kur'an, a proces sabiranja je tekao kroz kur'anski propis svjedočenja gdje su donesene ajete iz Allahove, dž.š., Knjige, morali posvjedočiti dvojica svjedoka!²⁰ Ovaj projekat je dao svoje plodove iskrenim i posvećenim zalaganjem cijele muslimanske zajednice.²¹ Sa brani Kur'an je pohranjen u državni arhiv koji je bio pod starateljstvom halife

16 Al-Bāqillānī, nav. djelo, str. 178. i Aḥmad ibn 'Alī ibn Ḥağar al-'Asqalānī, *Fath al-Bārī bi šarḥ Ṣaḥīḥ al-Buḫārī*, ur. Muḥibb ad-Dīn al-Ḥaṭīb, Al-Maktaba as-Salafiyya, Kairo, 1960, 9:51.

17 I klasični islamski pedagozi su još prije Benjamina Samuela Bluma (Bloomova taksonomija kognitivnih ciljeva) bili svjesni nivoa učenja i razina znanja, te su isticali da je hifz "kamen temeljac" prilikom sticanja znanja, naglašavajući pri tome da ako čovjek ostane samo na hifzu (pukom memorisanju sadržaja) nije postigao suštinu znanja, a to su osim pamćenja i: razumijevanje, primjena, analiza, sinteza i evaluacija. Pogledati: Dina Sijamhodžić-Nadarević, "Dedukcija i obrazloženje (rezonovanje) nasuprot pamćenju (memoriziranju) kao tehnike učenja: Al-Džahiz (oko 776–868)", u: D. Sijamhodžić-Nadarević, ur., *Religijska pedagogija (islamska perspektiva)*, Centar za napredne studije, Sarajevo, 2017, str. 141–143.

18 Muslim, *Sabih*, Poglavlje o prednosti prilikom predvođenja u namazu, br. 673.

19 'Abd al-Malik ibn 'Abdullāh ibn Yūsuf ibn Muḥammad al-Ġuwaynī, *Nibāya al-maṭlab fi dirāya al-maḍḥab*, ur. 'Abd al-'Azīm Maḥmūd ad-Dīb, Dār al-Minhāğ, Bejrut, 2007, 2:415–416.

20 Pogledati najduži ajet u Kur'anu, tzv. ajet o dugu, sura El-Bekare, 282.

21 Muhammed Mustafa el-A'zami, *Historija kur'anskoga teksta – od Objave do kompilacije*, preveo Džemaludin Latić, El-Kalem, Sarajevo, 2014, str. 119.

Ebu Bekra, r.a.²² Sve u svemu, čak i da je samo nekoliko ashaba naučilo Kur'an napamet, tj., da su samo nekolicina bili hafizi Kur'ana, nije neophodno da svaki prenosilac (ravija) (za)pamti i prenese svaki dio teksta (Kur'ana), nego da bi određeni tekstovi Kur'ana (istoimeni princip vrijedi i za hadise) postigli status nesumnjive vjerodostojnosti, dovoljno je da veliki broj prenosilaca prenosi svoje dijelove.²³ Ibn Sahnun poentira da je “religiozno orijentirano školovanje u islamu dato učenju i pamćenju Kur'ana (baš kao što je i srednjovjekovna Evropa naglasak stavila na proučavanje Biblije)...”²⁴

Druga kritika orijentalista okrenuta ka sumnji u vjerodostojnost, autentičnost i originalnost Kur'ana jeste činjenica da je arapska kultura svoje izvorište bazirala na usmenom kazivanju uz prisutnost dominantne nepismenosti i ograničenost tekstualnih dokumenata i građe.²⁵ Međutim, Es-Sehavi komentirajući Eš-Šatibijevu didaktičku poemu o kur'anskoj ortografiji,²⁶ ističe sljedeće: “Budite oprezni s mišljenjem onih koji kažu da Arapi nisu bili ljudi pisma i pera.”²⁷ Također, nedostatak mnogobrojne kur'anske građe (kur'anskih spisa) u vrijeme Objave, orijentaliste dovodi u sumnju da li je Kur'an zapisan za života Muhammeda, a.s., tj, da li je Muhammed, a.s., zapisao kompletnu Objavu od Allaha, dž.š., u cijelosti?²⁸ U red rijetkih orijentalista koji nisu sumnjali u vjerodostojnost Kur'ana ubrajao se i Carl Brockelmann sa svojom knjigom *Povijest arapske književnosti*.²⁹

Važno je napomenuti da unutar islamske tradicije postoji rasprava među učenicima da li je kompletan Kur'an zapisan za vrijeme života Muhammeda,

22 El-Buhari, *Sahib*, “Vrijednosti Kur'ana”, 4986, i Et-Tirmizi, *Sunen*, “O tumačenju Kur'ana”, br. 3313.

23 Mutevatir hadis jeste hadis koji iz generacije u generaciju prenosi toliki broj prenosilaca (odabrano mišljenje učenjaka je da ih ne smije biti u jednoj generaciji manje od deset) da je isključena ikakva sumnja u njegovu vjerodostojnost. Više o mutevatir hadisu specifično, kao i podjeli hadisa općenito, pogledati u: *Tirmizijin Džami'us-sunen – Tirmizijina zbirka hadisa*, prva knjiga, prvo izdanje, prijevod i komentar: Mahmut Karalić, Zenica, 1999.

24 D. Sijamhodžić-Nadarević, nav. djelo, str. 139.

25 Michael C. A. Macdonald, “Ancient Arabia and the Written Word”, u: M. C. A. Macdonald, ur., *The Development of Arabic as a Written Language*, Archaeopress, Oxford, 2012, str. 21.

26 Izvorni naziv: *ʿAqila atrāb al-qašāid fi asnā al-maqāšid fi ʿilm rasm al-mašāhif*, a navedena didaktička poema broji 298 stihova. Jedno od mnogobrojnih izdanja se može pronaći u izdavačkoj kući Dar el-Gavsani u Istanbulu (Turskoj), obrađeno perom jednog od najpoštovanijih i najpriznatijih kiraatskih autoriteta današnjice Ejmena Rušdija Suvejda.

27 Ğānim Qaddūri al-Ḥamad, *Rasm al-mušhaf: Dināsa luġawiyya tāriḥiyya*, Dār ʿAmmār, Amman, 2001, str. 17.

28 Theodor Nöldeke (i dr.), *History of the Qurʾān*, Brill, Leiden – Boston, 2013, str. 36.

29 Carl Brockelmann, *Tāriḥ al-adab al-ʿArabī*, ur. ʿAbd al-Ḥalīm al-Naġġār, Dār al-Maʿārif, Kairo, 1977, 1:139 i 1:137–144.

Kur'an je savršena
posljednja
Allahova, dž.š.,
Objava ljudskom
rodu, ne samo
zbog savršenosti
kur'anskih
redova, nego i
zbog integriteta i
autoriteta onoga
koji je Kur'an prenio
ljudskom rodu –
Muhammeda, a.s.

a.s. Pisano bilježenje Kur'ana se vršilo na određenim materijalima kao što su: ploča, kosti od plečke, devina koža itd. Bilježenje Kur'ana je bio zajednički posao ashaba i izričito su dobili naredbu od Pejgambera, a.s., da ne smiju bilježiti ništa osim Kur'ana kako ne bi došlo do miješanja Objave s ljudskim govorom.³⁰ Na taj način bi se Kur'anu desila ista sudbina kao i prijašnjim objavljenim Tekstovima. U tome možemo shvatiti razliku između kur'anske i nekur'anske

građe, kao npr., hadisa, koji je kroz historiju morao biti podvrgnut mnogim verifikacijama i analizama kako bi se utvrdilo da li je određeni hadis vjerodostojan ili nije. Međutim, da li je Kur'an u cjelini zapisan na spomenutim materijalima ili samo određeni dijelovi Kur'ana (ajeti i sure) spada u red nedoumica kojima su se bavili islamski učenjaci. Ipak, savremeni istraživač Abdurahman Bedevi je stanovišta da je Kur'an u cijelosti uređen (zapisan) u pisanom obliku za vrijeme Muhammedova, a.s., života.³¹

Cjelokupna kritika usmene i pismene povijesti Kur'ana je uperena, ne toliko na samog Pejgambera, a.s., koliko na ashabe koji su nakon smrti Muhammeda, a.s., u relativno kratkom vremenskom okviru sastavili zbirku poznatu pod nazivom: *Osmanov(i) Musāf(i)*.

Poznato je da za vrijeme Osmanova, r.a., hilafeta dolazi do sukoba među muslimanima na novoosvojenim teritorijama Azerbejdžana i Armenije. Svako pleme je govorilo svojim dijalektom, te je upravo raznolikost dijalekata

30 Na značajnu razliku između božanskog i ljudskog govora potencira se u sljedećem hadisu: "Ne zapisujte ništa od mene, a onaj ko je zapisao od mene bilo šta osim Kur'ana neka to izbriše." Pogledati: Muslim, Sahih, "Poglavlje o skromnosti i suptilnosti", br. 5326. Pogledati i: Al-'Asqalānī, nav. djelo, 1:208.

31 'Abdurrahmān Badawī, *Ad-Difā' 'an al-Qur'ān didda muntaqidih*, preveo: Kamāl Ġādullāh, Dār al-'Ālamīyya, bez mjesta i godine izdanja, str. 123–124.

predstavljala izvor zabuna i mogućih sukoba unutar muslimanskih redova. Samim tim, halifa Osman, r.a., imao je zadatak sastaviti “univerzalnu” zbirku i “prisiliti” muslimane da se pokore toj odredbi koja na duže staze donosi mnogo koristi.³²

Osnovu Musāfa nije moguće promijeniti, pa ni do dana današnjeg! Mnoge halife su razasule brojne službene kopije Musāfa, ali nijedna kopija Musāfa nije bila u suprotnosti sa Osmanovim univerzalnim standardima, tj, s Osmanovim Musāfom!³³ Ipak, orijentalisti sumnjaju u jasnoću termina: *Osmanova ortografija Kur'ana* smatrajući da je islamska tradicija po tom pitanju kontradiktorna, nejasna, zbrkana i nedosljedna itd.³⁴ Međutim, u svojoj knjizi: *Historija kur'anskoga teksta – od Objave do kompilacije*, El-A'zami detaljno opovrgava sumnje i navode orijentalista u istinitost kur'anskoga teksta, smatrajući da iznose pogrešne argumente i posjeduju unaprijed stvorene predodžbe o tome šta je ispravno, vjerodostojno i istinito, a šta nije!³⁵

Kur'an eksplicitno naređuje Muhammedu, a.s., potpuno prenošenje Objave,³⁶ a imajući u vidu mnogobrojne osobine Muhammeda, a.s., onda se nameće zaključak neporecive očuvanosti kur'anske svetosti. Kur'an je savršena posljednja Allahova, dž.š., Objava ljudskom rodu, ne samo zbog savršenosti kur'anskih redova, nego i zbog integriteta i autoriteta onoga koji je Kur'an prenio ljudskom rodu – Muhammeda, a.s. Među mnogobrojnim osobinama Muhammeda, a.s., posebno je dojmljivo izdvojiti i elemente profesionalnosti, ozbiljnosti i fokusiranosti, a koji su vezani za Muhammedov, a.s., odnos prema Objavi – Kur'anu! Iako je zagwarantirano očuvanje Kur'ana od strane Allaha, dž.š., ipak, Muhammed, a.s., nije prepuštao stvari slučaju, po uzoru na prethodne poslanike i vjerovjesnike, istinski se oslanjao i vjerovao Allahu, dž.š., ali je i obavljao poslove

32 Ahmet Alibašić, *Historija islamske kulture i civilizacije*, Centar za napredne studije, Sarajevo, 2020, str. 30.

33 Važno je istaći da naziv striktno ne određuje suštinu, tj. u ovom slučaju se ne radi o tome da je Osman, r.a., sastavio Kur'an u zbirku/e na svoj način ne poštujući ni samu Objavu. Isti je slučaj i sa kiraetima; ako spomenemo Nafijev kiraet, to nije kiraet koji je “izmislio” imam Nafija, nego je on najzaslužniji za populariziranje, preferiranje, zastupanje i “oživljavanje” određenog načina učenja Kur'ana – kiraeta, a koji seže svakako do Muhammeda, a.s. Takav je slučaj i sa Osmanom, r.a., on je samo jedan od najzaslužnijih inicijatora i predvodnika (u navedenom periodu je bio predvodnik muslimana – halifa) da Kur'an bude sastavljen – “ukoričen” u jednu zbirku: Musāf.

34 Claude Gilliot, “Creation of a Fixed Text”, u: *The Cambridge Companion to the Qur'an*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006, str. 46.

35 M. M. El-A'zami, nav. djelo, str. 3–13.

36 *O Poslanice, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga – ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu – a Allah će te od ljudi štiti...* (El-Maide, 67.)

na najbolji mogući način, time zadobivajući titulu *divnog uzora*.³⁷ Otuda je na našim prostorima stoljećima prisutna tradicija učenja mukabele za vrijeme ramazana,³⁸ a koja seže do prakse Muhammeda, a.s., koji je imao običaj svakog ramazana, pred Džibrilom, a.s., proučiti sve (do tada) objavljeno od Kur'ana, a za vrijeme posljednjeg ramazana, Kur'an je potvrdio nekoliko puta.³⁹

ORIJENTIRANOST KUR'ANA KA POJEDINCU⁴⁰

Pitanje odnosa prema Kur'anu nije striktno rezervirano za određenu društvenu klasu.⁴¹ Navedenu činjenicu potkrepljuju biografije mnogobrojnih ashaba koji su sloville za vodeće autoritete Kur'ana u vremenu i nakon vremena Pejgambera, a.s. Poznat je slučaj primanja islama Omera ibn el-Hattaba, r.a., koji je jednog dana otišao svojoj sestri Fatimi, r.a., i kod nje zatekao Habbaba ibn el-Eretta, r.a., koji je pred ukućanima učio suru Ta-Ha ispisanu na pergamentu.⁴² Također, Salim ibn Ma'qil, r.a., (bivši oslobođeni rob) bio je vrsni karija. S obzirom na to da je emigrirao iz Mekke u Medinu prije Hidžre, tadašnju zajednicu je predvodio u namazu.⁴³

Široka kur'anska zajednica nije obuhvatala samo muškarce nego i žene. Aiša, r.a., kazala je povodom optužbe za preljubu,⁴⁴ sljedeće: "Bila sam mlada djevojka i nisam znala mnogo od Kur'ana."⁴⁵ Ako shvatimo izjavu doslovno, nameće se zaključak da majka vjernika nije znala mnogo od Kur'ana zbog mladosti, te da su starije žene znale mnogo više.⁴⁶ Pejgamberove, a.s., žene, ne samo da su

37 El-Ahزاب, 21.

38 O tradiciji džematskog učenja Kur'ana u Bosni i Hercegovini za vrijeme ramazana, kao i specifičnostima "bosanske mukabele", pogledati: <https://www.fokus.ba/vijesti/bih/hafiska-mukabela-bosanski-biser-jedinstven-u-svijetu-foto/85380/>. Pristupljeno: 18. 8. 2023.

39 El-Buhari, *Sahib*, "Vrijednosti Kur'ana", br. 4997. Pogledati i: Abū al-'Abbās Aḥmad ibn Abū Bakr al-Qaṣṭalāni, *Laṭā'if al-iṣārāt li funūn al-qirā'āt*, Wizārat al-Awqāf wal-Šū'un al-Islāmiyya, Saudijska Arabija, 2012, 1:49.

40 Aludira se na dio desetog ajeta iz sure El-Enbija, želeći naglastiti univerzalnost i dostupnost Kur'ana svakom ljudskom biću bez obzira na spol, rasu, starosnu dob, društveni status, naciju, kulturni identitet, etničku pripadnost, porijeklo itd, a što će biti elaborirano i ilustrirano u navedenom pasazu.

41 Omer ibn el-Hattab, r.a., prenosi da je Muhammed, a.s., kazao: "Uistinu, Allah ovim Kur'anom uzdiže i uzvisuje neke narode, a druge narode njime ponižava." Muslim, *Sahib*, "Poglavlje o odlikama Kur'ana", br. 2102. Takva dijagnoza vrijedi i za pojedinca/e, tj. ko se druži s Kur'anom postiže uspjeh na oba svijeta, a ko se udalji od Kur'ana biva udaljen od Allaha, dž.š. Pogledati: Ta-Ha, 124–126.

42 M. Memić, nav. djelo, str. 55.

43 Šams ad-Dīn Aḍ-Ḍaḥabī, *Siyar a'lām an-nubalā'*, Mu'assasa ar-Risāla, Bejrut, 1990, 1:167–170.

44 Slučaj potvore je opisan na stranici Musāfa: En-Nur, 11–20.

45 El-Buhari, *Sahib*, Bitke, br. 4141.

46 Al-Baqillāni, nav. djelo, str. 147.

znale mnogo od Kur'ana, nego su i prisustvovala momentima silaska Objave Muhammedu, a.s., i bile su među prenosiocima kiraeta.⁴⁷ Za vrijeme života, Muhammed, a.s., podsticao je ashabe da podučavaju djecu Kur'anu, od kojih su mnogi naučili dijelove Kur'ana. Naprimjer, Abdullah ibn 'Abbas je naučio napamet cijeli El-Mufessal (posljednje sure u Kur'anu od El-Hudžurat do En-Nas) kada je imao 13 godina. Impresivan je slučaj Zejda ibn Sabita, r.a., koji je sa jedanaest godina naučio napamet 17 objavljenih sura i na preporuku Muhammeda, a.s., naučio hebrejski jezik za 15 dana.⁴⁸ Uspostavljeni sunnet poučavanja djece Kur'anu su usvojili ashabi, kao i potonje generacije, slijedeći tačan i precizan način učenja i poučavanja, a koji je danas definiran kroz znanost o tedžvidu.⁴⁹ Prva generacija nije učila Kur'an niti je podučavala djecu osim kroz ispravno recitiranje i artikulaciju (muratallan wa muğawwadan). Dijete nije završilo mekteb sve dok nije bilo potpuno vješto u Kur'anu, jedino što mu je nedostajalo jeste poznavanje pravila i terminologije koja se danas naziva znanost o tedžvidu. Štaviše, oni (prva generacija) su učili svoju djecu u mektebu nepoznatim (zakvačenim) riječima u Kur'anu (ğarīb al-Qur'ān), kur'anskom moralu, arapskoj poeziji, načelima vjerovanja i propisima, kao i hadisima koji opisuju Poslanikov, a.s., moral.⁵⁰ Instituciju mekteba, kao obilježje muslimanskog identiteta, uspostavio je Omer ibn el-Hattab, r.a., koji je okupio djecu u mejtefu⁵¹ i naredio Amiru ibn Abdullahu el-Huzajju, r.a., da ih podučava Kur'anu, za što je dobivao finansijsku nadoknadu.⁵²

47 Abū al-Hayr Muḥammad Maḥmūd ad-Dimašqī Ibn al-Ġazarī, *An-Našr fī al-qirā'āt al-'ašr*, Dār al-kutub al-'ilmiyya, Bejrut, 2006, 1:6.

48 Al-Bāqillāni, nav. djelo, str. 149–150.

49 Pejgamberov, a.s., sunnet praktičira i Islamska zajednica koja kroz instituciju mekteba – simbola pismenosti, odgoja i obrazovanja – usađuje i podstiče vjerski identitet kod Bošnjaka muslimana. Pogledati: Reis Kavazović, “Mekteb je simbol pismenosti, odgoja i obrazovanja” (raport.ba). Pristupljeno: 15. 8. 2023.

50 Muḥammad Ḥasnayn Maḥlūf al-'Adawī, *Unwān al-bayān fī 'ulūm at-tibyān*, Maṭba'a al-Ma'āhid, Kairo, 1925, str. 28–29.

51 Naziv *mekteb* ili *mejtef* se koristi na našim prostorima, a u islamskom svijetu instituciju mekteba prepoznajemo pod nazivom *Kuttāb*. U osnovi navedene riječi je knjiga i pisanje gdje se aludira da je islam vjera nauke i pera.

52 Aḥmad ibn Sālim an-Nafrāwī, *Al-Fawākīh ad-dawānī 'alā risāla Ibn Abī Zayd al-Qayrawānī*, ur. 'Abd al-Wāriṭ 'Alī, Dār al-kutub al-'ilmiyya, Bejrut, 1997, 1:50–51.

ODGOVORNOST ZAJEDNICE PREMA KUR'ANU

Hifz, kao zasebna ustanova unutar svekolikog vjerskog nauka, širio se među muslimanima nakon vremena Muhammeda, a.s., a posebna zasluga za takvo nešto je pripala halifi Omeru ibn el-Hattabu, r.a., koji je čak odredio dio iz državne kase (Bejtul-mal) za hafize Kur'ana.⁵³ Jedna od karakteristika Omerova, r.a., hilafeta jeste i brzo širenje Kur'ana izvan granica Arabijskog poluotoka do tadašnje Basre i Kufe.⁵⁴ Također, jedan od uzroka rasprostranjenosti Kur'ana, nakon Muhammeda, a.s., jeste i uspostavljanje teravije za vrijeme ramazana, a koju su predvodili (imamili), na inicijativu Omera, r.a., sljedeći ashabi: Ubejj ibn Ka'ab, r.a., Muaz ibn el-Haris, r.a., i Temim ed-Dari, r.a. Tadašnji običaj je bio da se uči mnogo Kur'ana na teraviji, a spominje se da su se pojedini ashabi oslanjali na svoje štapove kako bi "izdržali" trajanje namaza.⁵⁵

Hvala Allahu, dž.š., višestoljetni običaj na našim prostorima je klanjanje teravije hatmom (poznata pod nazivom hatma-teravija), na način da se svaku ramazansku noć prouči džuz Kur'ana (na svakom rekjatu po stranica Musāfa) i time sklopi hatma za vrijeme ramazana.⁵⁶ Kur'an u svojoj punini i originalnosti se nastavio širiti i za vrijeme preostalih "pravednih halifa", Osmana, r.a., i Alije, r.a., a ne postoje nikakve indikacije o tome da je Kur'an na bilo koji način izmijenjen i iskrivljen (dopisivanje ili oduzimanje), u smislu redoslijeda (pismeno), ali i načina učenja (usmeno).⁵⁷ Za naredne generacije, učenje Kur'ana napamet se smatralo obavezom zajednice (farz kifaje), tj. na zajednici je obaveza da njeguje instituciju hifza na način da osigura kvalitetne uslove za pojedince koji se žele baviti i usavršavati u kur'anskim znanostima, pri tome misleći u ovom slučaju na kiraetsku znanost. Na našim prostorima, navedenu činjenicu je isticao Ismet Spahić,⁵⁸ koji je konstatovao da se trebaju osigurati kvalitetniji uslovi za hafize koji se žele baviti kiraetom. Zahvaljujući sistemskom djelovanju Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, svjedočimo "zlatnom dobu" hifza na našim prostorima.

53 Muḥammad Zāhid al-Kawṭarī, *Maqālāt al-Kawṭarī*, Al-Maktaba at-tawfiqiyya, Kairo, bez godine izdanja, str. 33.

54 M. M. El-A'zami, nav. djelo, str. 122.

55 Al-Bāqillāni, nav. djelo, str. 155.

56 Navedeni običaji su prisutni širom Bosne, a za primjer možemo navesti i Muhameda Čajlakovića koji, po njegovim riječima, preko dvadeset godina sklapa hatmu Kur'ana za vrijeme ramazana, klanjajući teraviju namaz u Džamiji Havadže Duraka, poznatijoj kao Bašćaršijska džamija, koja se nalazi na glavnom trgu stare sarajevske trgovačke jezgre – Bašćaršije.

57 Al-Bāqillāni, nav. djelo, str. 158.

58 Sadašnji predsjednik hafiske komisije Rijaseta IZ u BiH i bivši naibu-reis.

ZAKLJUČAK

Odnos prema Kur'anu predstavlja refleksiju ljubavi prema Allahu, dž.š., i Muhammedu, a.s. Prema uzoru na prvu generaciju muslimana, obaveza zajednice jeste njegovanje preuzetog amaneta koji se odražava kroz svekoliku brigu o kur'anskom sadržaju. Upravo na zajednici jeste osjećaj za prepoznavanje pojedinaca koji će, shodno vlastitim talentima i potencijalima, dostići i postići status "kur'anskoga čovjeka" – čovjeka ukrašenog znanjem o Kur'anu i savršenim moralnim osobinama. Samo takav čovjek – kur'anski čovjek – može i treba preuzimati odgovorne funkcije u zajednici, a koje se prevashodno (do)tiču službi namijenjenih ka promociji kur'anskih znanosti, pogotovo njegovanju hifza i ispravnog odnosa spram Kur'ana. Naravno, suština kroz stoljeća ostaje ista: približiti Kur'an čovjeku, jer Kur'an i jeste orijentisan ka svim kategorijama društva i kao takav, ne poznaje spol, rasu, starosnu dob, društveni status, naciju, kulturni identitet, etničku pripadnost, porijeklo itd. Kur'anski autoriteti u ime zajednice trebaju postizati maksimalne rezultate kako na teoretskom polju (kroz pisanje tekstova, radova, disertacija) tako i na praktičnom polju (kroz ovladavanje kur'anskim znanostima posebno, a specifičnije kiraetskom znanošću), te na taj način promovisati Islamsku zajednicu. Isto tako, kao što je naglašeno, Islamska zajednica osigurava kvalitetne uslove za raznorazne specijalizacije koje imaju za cilj promociju kur'anskih univerzalnih vrednota. Samo takav dvosmjernan odnos (pojedinaac – zajednica) opravdat će amanet uručen od prve generacije muslimana – brigu o Kur'anu.

مالك ميميتش

Malik Memić

العناية بالقرآن: أمانة بأيدي المسلمين الإوائل

Caring for the Qur'an: The Bequest of the First Generation of Muslims

ملخص: من أهم ما ورد في المقالة التأكيد على استحالة نقض أصالة القرآن الكريم والذي قد حفظ بالطريقة الشفوية والكتابية. إن مسألة علاقة الإنسان بالقرآن ومسألة حفظه ليستا محجوزتين لأية فئة اجتماعية دون غيرها، ومما يدل على تلك الحقيقة سير عدد كبير من الصحابة كانوا معروفين بالقرآن في زمن الرسول والأزمة اللاحقة. وفي نهاية المقالة تم التشديد على مسؤولية الأمة عن القرآن بالتأسي بالمسلمين الأوائل والذين تلقوا الكتاب المنزل عن طريق محمد عليه الصلاة والسلام بالطريقة المباشرة أو غير المباشرة. ومما تم التأكيد عليه كذلك أن القرآن محفوظ حفظاً كاملاً في قلوب الحفظة والنسخ المكتوبة.

Summary: The paper emphasizes the irrefutability of the originality of the Qur'an, which has been preserved orally and in writing. The question of the attitude towards the Qur'an and its memorization is not strictly reserved for a certain social class. This fact is supported by the biographies of numerous companions who were recognizable by the Qur'an during and after the time of the Prophet, peace be upon him. In the end, the authors underline the community's responsibility towards the Qur'an, following the example of the first generation of Muslims who received the Revelation directly or indirectly from Muhammad, peace be upon him.

Dekoloniziranje kur'anskih studija (I)

JOSEPH E. B. LUMBARD

jlumbard@hbku.edu.qa

vanredni profesor kur'anskih studija na hamad bin khalifa university

Sažetak: Naslijeđe kolonijalizma nastavlja vršiti svoj utjecaj na analizu Kur'ana u euroameričkim akademskim krugovima. I dok muslimanske zemlje više nisu direktno kolonizirane, intelektualni kolonijalizam i dalje prevladava u privilegiranju eurocentričnih sistema produkcije znanja na štetu, pa čak i isključivanje, načina analize koji su se razvijali u islamskom svijetu više od hiljadu godina. Ovaj oblik intelektualne hegemonije često rezultira višestrukim epistemološkim redukcionizmom koji poriče učinkovitost analitičkih alata razvijanih u klasičnoj islamskoj tradiciji. Pretpostavljena intelektualna superiornost euroameričkih analitičkih modusa postala je konstitutivna i stalna karakteristika kur'anskih studija, utječući na sve aspekte ovog polja. Njihova postojanost sprečava neke učenjake da se susreću, a kamoli koriste, sa analitičkim sredstvima klasične islamske tradicije i predstavlja prepreku širem diskursu u međunarodnoj zajednici učenjaka koji se bave kur'anskim studijama. Priznavanje prepreka do kojih je u kur'anskim studijama dovela kolonijalnost znanja može nam pomoći da razvijemo inkluzivnije pristupe u koje su inkorporirani višestruki načini analize, pri čemu bi se učenjaci iz različitih intelektualnih sredina mogli uključiti u efikasniji dijalog.

Ključne riječi: Kur'an; dekolonizacija; kolonijalizam; islam

"Da biste kontrolirali ljude, prvo morate kontrolirati šta oni misle o sebi i kako gledaju na svoju historiju i kulturu. A kada tvoj osvajač učini da se stidiš svoje kulture i historije, ne trebaju mu zatvorski zidovi ni lanci da te drži okovanim." John Henrik Clarke

U proteklih četrdeset godina javlja se sve veći broj literature koja nastoji odgovoriti i suprotstaviti se revizionističkim pristupima Kur'anu, koji su prisutni u euroameričkim akademskim krugovima. Višestruki članci na engleskom i francuskom jeziku, kao i rastuća biblioteka knjiga na

Joseph E. B. Lombard

arapskom i perzijskom, kritiziraju uočeni napad na tekstualne tradicije islama i na to kako su se muslimanski učenjaci bavili kur'anskim tekstom i njegovom analizom.¹ Mnoga od ovih djela izražavaju veliko nepovjerenje prema zapadnoj učenošći u vezi s Kur'anom. Ovaj stav možda je najbolje izražen u često citiranom članku Parveza Menzura (1987, str. 39) "Metoda protiv istine: Orijentalizam i kur'anske studije", koji počinje ovako:

"Orijentalistički poduhvat kur'anskih studija, bez obzira na njegove druge zasluge i koristi, bio je projekat rođen iz inata, uzgojen u frustraciji i hranjen osvetom: inat moćnih za nemoćne, frustracija 'onih koji su racionalni' prema 'onima koji su praznovjerni' i osveta 'ortodoksnih' prema 'nonkonformistima'."

Slične pritužbe nedavno je izrazio Muzaffer Ikbali u svom kritičkom osvrtu na *Enciklopediju Kur'ana*, gdje on tvrdi da, kada se posmatra kao cjelina, pristup koji je zauzet u mnogim člancima *Enciklopedije* "negira, ignorira ili smatra irelevantnim fenomen Objave (*vahj*) kako se on razumijeva u islamu" (Ikbali 2008, str. 12). Isto tako, u svojoj analizi zbirke Kur'ana, *Historija kur'anskog teksta*, M. M. el-A'zami piše: "Orijentalističko istraživanje nadilazi

1 Desetine knjiga i članaka su se pojavile na arapskom jeziku. Među najznačajnijima su Abdurrahman Bedevi (1997); Bamba (2015); Omer ibn Ibrahim Ridvan (1992).

puku subjektivnost da bi se manifestiralo kao antiislamska dogma” (El-A’zami 2020, str. 373). Menzur, Ikbal i El-A’zami govore o tome kako su paradigme mišljenja u euroameričkoj akademskoj zajednici dovele do okrnjenog predstavljanja Kur’ana, kur’anskih nauka i *tefsira*, ili egzegetske tradicije. U ovom članku nastojim da idem dalje od takvih odgovora oslanjajući se na aspekte postkolonijalne teorije kako bih razvio analitički okvir unutar kojeg bih sagledao razvoj kur’anskih studija u euroameričkoj akademskoj zajednici i kontekstualizirao pritužbe izražene od mnogih muslimanskih učenjaka.

Preneraženost učenjaka koji kritiziraju pristupe Kur’anu, koji su nastali u euroameričkim akademskim krugovima, najviše proizlazi iz činjenice da se kur’anska učenost mnogih dijelova islamskog svijeta često ignorira u euroameričkim kur’anskim studijama. Opsežna istraživanja na arapskom, perzijskom, turskom, indonežanskom i drugim jezicima rijetko se citiraju u radovima pisanim na evropskim jezicima,² a mnogi izvori koji su informirali islamsku tradiciju u trajanju od nekih hiljadu godina i dalje se malo ili nimalo razmatraju u euroameričkom proučavanju Kur’ana. Kako započinju Behnam Sadeghi i Uwe Bergmann:

Ima puno posla koji se tek treba obaviti, a glavni putevi pristupa tim zadacima su jasni. Sada je jednako jasno da recentna djela u žanru historijske fikcije nisu od pomoći. Pod “historijskom fikcijom” mislim na rad autora koji, udobno smješteni uz brdo materijala predmoderne muslimanske primarne i sekundarne literature, koja se odnosi na islamsko porijeklo, kažu da tu nema nikakve skale vrednovanja niti išta što bi se moglo naučiti iz te literature, te na one autore koji govore o nedostatku dokaza. Oslobođeni zahtjeva da kritički analiziraju literaturu, oni mogu smišljati imaginativne historijske narative ukorijenjene u oskudnim probranim ili irelevantnim dokazima, ili u nekim slučajevima bez dokaza uopće. Oni otpisuju to brdo kao iluzorni produkt religijske dogme, ili zavjera diljem carstva, ili masovne amnezije ili obmane, ne shvaćajući da se izvori i literatura ne moraju uvijek uzimati kao nominalna vrijednost da bi se dokazala poenta; ili jednostavno u tišini prelaze preko mase dokaza (Sadeghi i Bergmann 2010, str. 416).

2 Naprimjer, vidi Nicolai Sinai (2017), čija bibliografija uključuje opširne izvore na mnogim evropskim jezicima, ali isključuje recentna djela na arapskom, perzijskom, turskom i drugim islamikatskim (*Islamicate*) jezicima, kao i djela koja su napisali muslimani izvan euroameričke akademije na engleskom jeziku, kao što je djelo M. M. el-A’zamiya. [Engleski termin *Islamicate*, koji se, prema Marshallu Hodgsonu, odnosi ne direktno na vjeru, već na društveni i kulturalni kompleks koji je povijesno povezan s islamom i muslimanima, kako među samim muslimanima, tako i među nemuslimanima, nema adekvatan bosanski prijevod. Zbog toga smo ga ostavili u izvornom obliku. *Prim. prev.*]

“Tišina” koju Sadiki i Bergmann spominju proizlazi iz nastanka euroameričke učenosti o Kur'anu, započete sa Abrahamom Geigerom (um. 1874), Gustavom Weilom (um. 1889), Aloysom Sprengerom (um. 1893) i Theodoreom Noldekeom (um. 1930). Kur'anske studije u okviru euroameričke akademije izgrađene su velikim dijelom na temelju koji zanemaruje mnoge metodološke i činjenične doprinose kur'anskih nauka i tefsirskih tradicija klasičnog islama. Opisujući ovaj trend u kratkim crtama, Bruce Fudge (2006, str. 127) primjećuje: “Najranijim studijama islama na Zapadu dominirala su filološka istraživanja i naglasak na porijeklu koje je favoriziralo evropsko tumačenje Kur'ana u odnosu na ono što bi muslimani sami možda imali za reći”.

Favoriziranje euroameričkih pristupa i tumačenja Kur'ana prožima ovu oblast do te mjere da mnoge respektirane studije Kur'ana u zapadnoj akademskoj tradiciji nisu uzele u obzir kumulativni razvoj znanja koji leži u srcu akademskog poduhvata. Čak se i činjenični dokazi koji bi zakomplicirali savremene teorije prečesto ili objašnjavaju ili namjerno ignoriraju. Primjera radi, Harald Motzki (2001, str. 21) pokazao je da, kada je John Wansbrough bio suočen sa zbirkama hadisa koje su zakomplicirale njegovu teoriju da se predaje u vezi sa kompilacijom Kur'ana nisu se pojavile sve do trećeg hidžretskog stoljeća, Wansbrough je odlučio prepisati historiju tvrdeći da zbirke u kojima se ove predaje javljaju “nisu zapravo kompilacije njihovih navodnih autora, već njihovih učenika ili kasnijih generacija”, umjesto da modifikira vlastite teorije.³ Nedavno je Cristoph Luxenberg (2007) ponudio odvažnije ponovno čitanje islamske tekstualne historije, ono koje ide za tim da temelji samog arapskog jezika nisu bili poznati Arapima, već da ih je tek otkrio Luxenberg (uz pomoć Alphonsea Mingane i Guntera Lulllinga prije njega) krajem 20. stoljeća. Luxenbergovo čitanje navodi ga da izjavi kako je “čitavo naučno zdanje islama, uglavnom zasnovano na pouzdanosti usmene tradicije, neutemeljeno” (Neuwirth 2003, str. 9-10). U oba ova primjera, teorija zahtijeva isključenje i rekonfiguraciju velikog dijela historijskih podataka kako bi se uklopila u unaprijed zamišljeni narativ. Noviji primjer takvih revizionističkih trendova javlja se u djelu *Muhammed nije otac nijednom od vaših ljudi* autora Davida Powersa (2011), koji u teoretiziranju kolektivne međunarodne lingvističke amnezije, zarad unapređenja

3 Motzkijeva analiza predaja, koje se odnose na sakupljanje Kur'ana, predaja za koje su Wansbrough i kasniji učenjaci tvrdili da su se pojavile tek u trećem stoljeću, pokazuje da se “čini sigurnim zaključiti kako su hadisi o sakupljanju Kur'ana za vrijeme Ebu Bekra i o zvaničnoj zbirci načinjenoj po nalogu Osmana već cirkulirali krajem prvog hidžretskog stoljeća, te da je Ez-Zuhri vjerovatno neke od njih čuo od osoba koje navodi u svojim *seneditima*” (31).

teorije krivotvorenja Kur'ana, zahtijeva da zanemarimo osnovne principe paleografije, lingvistike i historiografije.⁴ Svaki od ovih radova prikazuje ekstremni primjer prevlađujuće tendencije u euroameričkoj učenosti da interpretativne okvire koji proizlaze iz islamske tradicije proglasi nevažećim kako bi se autorima euroameričke tradicije pripisao primarni, ili, čak, jedini, autoritet za teorijsku produkciju.

Unutar ove strukture kur'anskih studija u euroameričkoj akademiji, i dalje se zahtijeva pristanak na univerzalnu epistemološku hijerarhiju u kojoj se sekularnim europocentričnim pristupima Tekstu daje počasno mjesto.⁵ Takvo privilegiranje osigurava da pristupi domicilnih muslimana Tekstu budu relegirani na status "snabdijevanja informacijama". Ovi pristupi se smatraju efikasnim kada služe svrsi euroameričke epistemološke hijerarhije i kada mogu biti inkorporirani u nju, ali im samima po sebi nije dopušteno generirati alternativne epistemičke⁶ diskurse, a još manje da dovode u pitanje ideološke osnove euroameričkih učenjaka, koji selektivno uzimaju sastojke iz svog skladišta. Kako piše Sedžžad Rizvi (2021, str. 124), "prilično jasno rečeno, naivnom starosjediocu se nije moglo vjerovati kada je u pitanju objašnjenje historijske formacije tradicije, ili lingvističkih okvira potrebnih da se ona dešifrira, ili čak hermeneutičke vještine koja je potrebna da se shvati smisao Teksta". U okviru ove konfiguracije, mogućnost onoga što Walter Mignolo (2012, str. ix) naziva "različitim i legitimnim teorijskim lokusima enuncijacije", u kojima se višestruki epistemološki okviri iz različitih kulturalnih paradigmi uključuju u produktivan dijalog, unaprijed se odbacuje.⁷

U mnogim slučajevima, euroamerički pristupi Kur'anu zanemarili su komentatorsku tradiciju, kur'anske nauke (*'ulumu el-Kur'an*), hadisku literaturu

4 Za opsežnu kritiku Powersovog argumenta, vidi recenziju Walida Saleha (Saleh 2010a). Saleh piše: "Kako pokazuje Powersova monografija, revizionizam u islamskim naukama je retoričko lukavstvo prije negoli koherentna analiza dokaza; funkcioniра kao intelektualna vježba koja nema mnogo veze sa historijom koju namjerava objasniti. Počinje se s aksiomatskom pretpostavkom da stvari nisu ono što nam tradicija govori (pod tradicijom ovdje mislim na mainstream zapadnu učenost); onda se kreće naprijed pomoću pretpostavki, prihvatljivih ili neprihvatljivih, koje su održive samo zato što pretpostavljaju drugačiju stvarnost od one koju potvrđuju naši izvori, a ne zato što su uvjerljive same po sebi. Ispostavlja se da su ove pretpostavke zamislive samo zbog njihove vrijednosti kao suprotne tvrdnje. Čitava vježba je retorički podržana tonom snishodljivosti (Saleh 2010a, str. 256).

5 Za raspravu o istom ovom fenomenu u vezi s islamskim pravom, vidi Lena Salaymeh (2021).

6 Na engl. *epistemic*. Filozofi prave razliku između značenja riječi *epistemički* i *epistemološki*. U širem smislu, *epistemički* znači ono što se "odnosi na znanje samo po sebi", dok *epistemološki* podrazumijeva ono što se "odnosi na proučavanje ili teoriju različitih aspekata znanja". *Prim. prev.*

7 Za širu analizu načina na koji epistemičko isključivanje perpetuira epistemičku nepravdu, vidi Miranda Fricker (2009).

i literaturu iz *sīre* kao metodološki princip.⁸ Konzistentna pretpostavka da se “prava” učenost ne može i ne treba oslanjati na klasičnu komentatorsku tradiciju u proučavanju Kur'ana često polazi od tvrdnje o svom utemeljenju u potrazi za “historijskom tačnošću”. Kako bi se postigao ovaj samodopadni cilj, mnogi izvori se unaprijed odbacuju. Kao što Andrew Rippin piše o islamskoj komentatorskoj tradiciji, “stvarna historija u smislu ‘onoga što se zaista dogodilo’ postala je potpuno obuhvaćena kasnijom interpretacijom i praktično je, ako ne i potpuno, neodvojiva od nje” (Rippin 2001, str. 156). Slijedeći Wansbroughov trag, Rippin tvrdi da materijal koji su dali *tefsir* i *sira* ne pruža historijske zapise, već jednostavno “egzistencijalne zapise misli i vjere kasnijih generacija” (Ibid). Kao što Angelika Neuwirth primjećuje o onima koji zauzmu ovaj revizionistički pristup:

Ograničeni svojim revizionističkim pretkoncepcijama, ovi učenjaci pretpostavljaju da je historijska stvarnost toliko iskrivljena da je danas nemoguće otkriti bilo kakve egzaktne informacije o ranoj historiji islamskog svetog teksta. Dakle, ne samo da je ideja kako je izvorna zajednica nastala iz Hidžaza pripisivana carstvu pobožnih legendi, već je svaki pokušaj da se preduzme mikrostrukturni pregled Teksta i historije njegovog rasta proglašavan besmislenim, i kao takav se napuštao (Neuwirth 2014, str. 10).

Takvo metodološko odbacivanje tefsirske tradicije, kur'anskih nauka i islamske historiografske tradicije rezultiralo je pristupima kur'anskom tekstu koji, kako Feras Hamza primjećuje, “gotovo u potpunosti isključuju upotrebu *tefsira* za rekonstrukciju historijskog konteksta kur'anskog teksta” (Hamza 2014, str. 21).

Ova zapažanja se podjednako apliciraju na filološka i etimološka istraživanja koja često zaobilaze primarne izvore iz islamske tradicije u nastojanju da se preuzme “izvorno” značenje riječi iz drugih bliskoistočnih jezika. Takvi pristupi građi, koju pruža klasična tradicija, metodološki i ideološki su problematični. Kada je riječ o metodološkim nedostacima ovog oblika etimološkog istraživanja kur'anskih studija, Toshihiko Izutsu (2002, str. 17) piše da, “etimologija, čak i kada imamo dovoljno sreće da je poznamo, može nam samo dati nagovještaj o ‘osnovnom značenju riječi. I, što moramo imati na umu, etimologija u mnogim slučajevima ostaje puko nagađanje i veoma često nerješiva misterija”. Izlomljeni pristup takve etimološke analize dovodi do izlomljene slike Kur'ana. Kao što Angelika Neuwirth (2014, str. 35) primjećuje: “U konačnici, zasnovano na

8 Ova tendencija je utoliko značajnija kada se uzme u obzir koliko su učenjaci koji pripadaju euroameričkoj akademiji zapravo malo čitali komentatorsku ili tefsirsku tradiciju, a kamoli da su je analizirali. Za raspravu o provincijskoj naravi tefsirskih studija u euroameričkoj akademiji, vidi Walid (Saleh 2010c).

zapadnjačkoj filološkoj literaturi o Kur'anu, kur'anski korpus se neistreniranom oku čini takvim kao da se sastoji od amorfnog seta stihova, koji nemaju vlastito prepoznatljivo obrazloženje". Walid Saleh (2010b, str. 667) izričiti je kada primjećuje da, otkako je ozbiljno akademsko proučavanje islama počelo u euroameričkoj akademiji u 19. stoljeću, mnogi zapadni učenjaci djeluju unutar okvira koji Kur'an predstavlja kao "disparatnu papazjaniju knjige, derivativnu na nivou leksema, haotičnu na nivou kompozicije, i naposljetku fascinantnu samo utoliko što nikada nećemo moći objasniti njegovu paradoksalnu moć da zadrži pažnju neprosvijećenih muslimana". Inkorporiranje drugih materijala iz bliskoistočnog miljea kasne antike od nesumnjive je vrijednosti za razumijevanje miljea u kojem se Kur'an oblikovao, ali zaobilazanje islamskih izvora za etimološke i filološke analize otkriva ideološke predrasude, budući da je klasična tefsirska tradicija od samog početka bila "duboko uronjena u obnavljanje značenja na osnovnom nivou gramatičkog i leksikografskog značaja Kur'ana" (Zadeh 2015, str. 39).

Metodološka averzija prema inkorporiranju primarnih izvora neizbježno dovodi do pitanja: "Ako ne možemo početi od početka, odakle onda početi?" Većina euroameričke učenosti o Kur'anu počinje s pretpostavkom da se historijski, i pogotovo arabljanski, kontekst Kur'ana ne može otkriti iz primarnih izvora, budući da su oni previše kontaminirani pobožnim predanjima i političkim ukrašavanjem. U tom smislu, Gabriel Said Reynolds (2010, str. 13) tvrdi da "Kur'an – barem iz kritičke perspektive – ne treba čitati u konverzaciji s onim što je došlo poslije njega (*tefsir*) već s onim što je bilo prije njega (biblijska literatura)." Reynolds ismijava upotrebu *tefsira* od strane učenjaka, kao što su Watt, Neuwirth i Abdulhalim. Zatim, na osnovu hipoteza Burtona (1977, str. 228), koji polazi od toga da, ako se može zamisliti teološka motivacija za predaju, predaja ne može biti historijski istinita, Reynolds zaključuje da historijska predanja koja su dali komentatori mogu biti pravi vodič za pobožna čitanja Kur'ana. Ali kritičkom učenjaku oni bi trebali sugerirati da je *tefsir* zadivljujuće književno dostignuće koje treba cijiniti samo po sebi. Ove tefsirske tradicije ne čuvaju drevno značenje Kur'ana, a insistiranje na suprotnom čini medvjedu uslugu i *tefsiru* i Kur'anu (Reynolds 2010, str. 19).

Neko se može upitati kako može biti medvjeda usluga učenjacima klasičnih komentara tvrdnja da historiju i filologiju, koje su nastojali utvrditi i očuvati, treba svesti na "književna dostignuća" koja zapravo ne služe očuvanju i prenošenju drevnog ili "izvornog" značenja Kur'ana. Imajući u vidu novija događanja u ovoj oblasti, također je iznenađujuće da se Burton citira u takvim kontekstima. Kao

što su Behnam Sadiki i Uwe Bergmann pokazali, rukopisna tradicija – najobjektivniji materijalni dokaz koji imamo – ukazuje da Burtonova teza o sakupljanju Kur'anu za vrijeme Poslanika nije podržana dostupnim materijalnim dokazima:

Rukopisni dokazi sada potvrđuju predmoderne izvještaje o postojanju korpusa ashaba, koji imaju različit redoslijed sura i, u određenoj mjeri, prirodu njihovih verbalnih razlika. Definitivno, opovrgnuta je teorija Johna Burtona kako su sve takve predaje bile postosmanovske fikcije usmjerene na “suprotstavljanje, razjašnjavanje, ili, čak, izbjegavanje Osmanovog teksta” (Sadeghi and Bergmann 2010, str. 412).

Poput Rippina, Wansbrougha, Mingane i drugih prije njega, Reynolds predlaže da autoritet za tumačenje Teksta više ne leži unutar klasične islamske tradicije i da zapravo nikad i nije, zbog toga što ta tradicija u najboljem slučaju ostaje putativna, a njene metodologije epistemički inferiorne u odnosu na metodologije modernih euroameričkih učenjaka. Kao što Travis Zadeh primjećuje za takve revizionističke historijske kritičke metodologije, “Moć historijskog kritizma obično se razvija u direktnoj suprotnosti s onim što je nužno konstituirano kao interpretativna tradicija, koja je intelektualno iscrpljena i teološki nepouzdana” (Zadeh 2015, str. 340).

Ovakav način odbacivanja islamskih akademskih tradicija prošlosti i sadašnjosti, bez odvajanja vremena za njihovu procjenu, oslanja se na epistemološku kartografiju moderne akademije, kartografiju koja proizlazi iz posebnih definicija koje potječu iz euroameričke civilizacije. Zasnovana na lažnom univerzalnom “zapadnog čovjeka”, pretpostavlja se da ova forma europocentričnog intelektualnog totalitarizma ima pravo definirati način na koji se svi modusi znanja vrednuju i podsvjesno is crtavaju u odnosu jednog prema drugom. Kako Boaventura de Sousa Santos primjećuje, ova epistemološka kartografija prvo povlači vidljivu liniju koja razdvaja različite epistemologije prihvaćene od strane moderne misli, sa egzaktnom naukom na vrhu. Zatim postoji abisalna nevidljiva linija koja odvaja nauku, filozofiju i teologiju na jednu stranu, dok na drugoj strani stoje znanja koja su učinjena nesamjerljivim i neshvatljivim za susret ni sa znanstvenim metodama istine niti sa njihovim priznatim osporavateljima u oblasti filozofije i teologije” (de Sousa Santos 2007, str. 47). Sve što se nalazi s druge strane linije ne smatra se stvarnim znanjem, već je potisnuto u sferu “vjerovanja, mišljenja, intuitivnih ili subjektivnih shvaćanja koja, u najboljem slučaju, mogu postati predmetima ili građom naučnih istraživanja” (Ibid, 47), ili u slučaju kur'anskih studija, historijskih i filoloških istraživanja. U abisalom pristupu, kojeg je identificirao Sousa Santos, *tefsir* i kur'anske nauke smatraju

se predmetom vrijednim historijskog i književnog istraživanja, ali ne i time da pružaju materijal koji je koristan za stvarno proučavanje kur'anskog teksta. Eurocentrična kartografija znanja inherentna ovom pristupu stvara ogromnu podjelu između većine onih koji istražuju Tekst u savremenom periodu dok nastavljaju da se bave islamskom skolastičkom tradicijom, i većine onih koji proučavaju kur'anski tekst na zapadnjačkim univerzitetima posvećeni različitim pristupima koji ostaju vjerni sekularnim pretpostavkama o porijeklu i prirodi Teksta. Da bi uspostavili autoritativan glas, oni koji su uronjeni u euroameričke pristupe Tekstu angažiraju se u “radikalnom poricanju [one] suprisutnosti” drugih epistemoloških pristupa (Ibid, 48).

U očima onih u drugim disciplinama unutar moderne euroameričke akademije, takvo poricanje izgleda logično, jer je utemeljeno na pretpostavkama na koje smo akulturirani ili u kojima smo “obrazovani”. Rezultat toga je da su pristupi koji potječu iz euroameričke akademije prihvaćeni kao “civilizirani” ili “prosvijećeni” pristupi Tekstu, dok pristupi koji su korišteni u klasičnoj komentatorskoj tradiciji, ili koji inkorporiraju njene aspekte, ili čak i oni održavaju kreativnu vezu s njom, smatraju se inherentno manjkavima, budući da su utemeljeni na alternativnim epistemologijama čija se legitimnost *a priori* denuncira zbog ukorijenjenog stava koji proizlazi iz onoga što Boaventura de Sousa Santos naziva “područjem neshvatljivih vjerovanja i ponašanja koja se ni na koji način ne mogu smatrati znanjem, bilo istinitim ili lažnim” (Ibid, 51).

U slučaju kur'anskih studija, odbacuju se historiografski, leksikografski, filološki, ili arheološki dokazi koji se citiraju kao podrška pozicijama kreda i teološkim argumentima, jer se pretpostavlja kako su nastali da podrže ove pozicije i argumente. Teološke pozicije se time pretvaraju u nekognitivne, odnosno takve da ne mogu biti rezultat objektivnih racionalnih misaonih procesa nalik onima modernih učenjaka. Otuda se svaki dokaz, koji se koristi za njihovu potporu, smatra izmišljotinom, kao u gore citiranom primjeru Burtona. Ovdje su misaoni procesi klasičnih muslimanskih učenjaka i njihovih modernih istomišljenika prikazani kao zaostali; pretpostavlja se da oni nisu znali kako da deriviraju zaključke iz dokaza i da su stoga producirali dokaze kojima potkrepljuju svoje zaključke. Iz ove perspektive, bilo koji historiografski, leksikografski, filološki ili arheološki dokaz, koji je citiran kao podrška teološkoj poziciji, može biti kreiran nikako drugačije osim da podrži tu teološku poziciju. Kao rezultat ovog abisalnog pristupa kur'anskim studijama, akademska tradicija, koja seže unatrag više od hiljadu godina i traje do današnjih dana, otpisuje se kao “pobožna čitanja” i predstavlja kao inherentno nekritička.

Jedno od centralnih sredstava potvrđivanja premise o relativnoj beskornosti i irelevantnosti islamske učenjačke tradicije za kritičku učenost je predstavljanje nedostatka jednoglasnosti u pogledu određenih aspekata Kur'ana, kao što su samostalna slova (*el-mukatta'at*) na početku dvadeset i devet sura, ili poglavlja, povodi Objave (*esbab en-nuzul*) i razne riječi Kur'ana, kao dokaz da "čak i najraniji mufessiri (egzegeti) nisu u stanju razumjeti osnovne elemente Kur'ana" (Reynolds 2010, str. 19) i da su "mufessiri, kada su započeli svoj rad, imali posla s tekstom koji im je bio suštinski nepoznat (Ibid, 21). Lawrence Conrad ilustrira ovu liniju razmišljanja kada piše:

Čak se i o riječima koje bi bile od velike i neposredne važnosti u vremenu samog Muhammeda raspravlja i nagađa, ponekad zadugo, i bez zadovoljavajućeg rezultata. Mogli bismo očekivati da će komparacije radova, koje su se odvijale u različitim regijama, pokazati kako su učenjaci *'idžaza* imali bolje rezultate u dolasku do vjerovatnih ili uvjerljivih rješenja, budući da su njihovi preci, prvi muslimani, znali istinu o tome i prenijeli je preko svojih potomaka. Ali to nije slučaj. Čini se da su konfuzija i neizvjesnost pravilo, a u središtu svega toga stoji pisani tekst u kojem se tekstualne anomalije nisu mogle riješiti, i kojem usmena tradicija nije pružala pomoć, i za kojeg razjašnjavajući kontekst nije bio poznat (Conrad 2007, str. 13).

Arthur Jeffrey ovu epistemičku pristrasnost vraća u najranije dane islama, predlažući to da sâm Muhammed nije znao šta govori:

Nerijetko se primjećivalo da je Poslanik imao sklonost za neobične i misteriozne riječi, iako često ni sâm nije ispravno shvaćao njihovo značenje, kao što se vidi u slučaju riječi *furkan* i *sekina*. Ponekad se čini da je čak izmišljao riječi, kao što su *gassak*, *tesnim* i *selsebil* (Jeffery 2007, str. 39).

Dokaz za takve zaključke su rasprave među mufessirima. Razlike u mišljenjima, koje bi se u euroameričkoj učenosti smatrale dokazom žive naučne debate, prikazane su kao dokaz konfuzije i neizvjesnosti, a time i neznanja. Kao što Talal Asad (2009, str. 22) primjećuje, takve karakterizacije su centralne za euroameričko akademsko predstavljanje "tradicije", gdje je "argument općenito predstavljen kao simptom 'tradicije u krizi', pod pretpostavkom da 'normalna' tradicija... isključuje razumsko rasuđivanje, baš kao što zahtijeva nemišljeni komformizam".

Na temelju ove abisalne epistemološke kartografije u kojoj je "tradicija" potisnuta u područje "nemislećeg komformizma", smatra se da su samo oni koji koriste načine analize, koji vode porijeklo iz moderne euroameričke akademije, sposobni za informirano neslaganje. Neki savremeni učenjaci idu toliko daleko da zaključuju kako bi se "današnji učenjaci s malim opravdanjem mogli osjećati

kvalificiranijim od mufessira za proučavanje izvornog značenja kur'anskih odlomaka” (Reynolds 2010, p. 22). Ovo predstavlja model učenosti u kojem je zapadni učenjak, kako primjećuje Linda Tuhiwai Smith, predstavljen kao subjekt koji zna, dok je istočni učenjak predstavljen kao poznati objekt (Smith 2012). Prvom se daje moć da definira drugog, a drugom se jedino priznaje sposobnost da spozna sebe kroz kategorije koje su određene ovim prvim.⁹

Ono što se predlaže nije samo proces podjele kur'anskih studija, tefsirskih studija i proučavanja kur'anskih nauka (*ulumu el-Kur'an*) na različite discipline. To je prije proces proglašavanja *tefsira* i kur'anskih nauka nedjelotvornim i nelegitimnim oruđem za proučavanje kur'anskog teksta.¹⁰ Ovo je oblik “epistemičke kolonizacije” u kojoj su metodologije ili oblici znanja koji predstavljaju održivu alternativu eurocentričnim epistemologijama osiromašene i marginalizirane, ili čak “getoizirane”, dok su drugi oblici znanja izbrisani ili suženi, sve dok se bilo kakav epistemički izazov kojeg bi oni mogli predstavljati dominantnim epistemologijama ne mogne udobno ograničiti na stanje artefakata, koji će biti izloženi u muzejima kao primjeri takozvanog “tradicionalnog” znanja (Nygren 1999, str. 267–88). Za one koji tada nastoje ponovo potvrditi primat ili čak valjanost modela tumačenja kojim nezapadni narodi razumijevaju sebe, svoju povijest i svoje tekstove, i kroz kojeg se predstavljaju drugima, kaže se da su “naivni” i etiketiraju se kao “apologete”, “esencijalisti”, “tradicionalisti”, “romantičari”, ili šta god da je omalovažavajući izraz tog dana.*

(Nastavak u narednom broju *Glasnika*)

Prevela
Ilma Delić

9 Kao što Elliot Bazzano primjećuje, [Reynolds] tvrdi da su klasične muslimanske egzegete ukaljale neposredno tumačenje Kur'ana oslanjajući se na nagađanja i teološke planove; on čak neke od ovih egzegeta naziva “potpuno nesposobnima” (Reynolds 2010, str. 21). On tvrdi kako su današnji učenjaci možda bolje kvalificirani od klasičnih egzegeta za proučavanje izvornog značenja kur'anskih odlomaka, jer savremeni učenjaci uživaju veću slobodu spekulacije (Reynolds 2010, str. 22)” (Bazzano 2016, str. 89).

10 U ovom pristupu, *tefsir* predstavlja neelastičnu i nefleksibilnu tradiciju prezentiranu kao slavnato strašilo protiv kojeg se predstavnici “racionalizma” mogu zalagati za superiornost svog pristupa Tekstu. Ovaj pristup ovisi o unapređenju umjetne dihotomije “tradicija” vs. racionalnost koju je dekonstruirao MacIntyre. Kako Ovanmir Anjum primjećuje, “zbog njihovog neuspjeha da zapaze ili procijene obrazloženje koje koriste subjekti, oni vide sve transformacije tradicije neshvatljivima, osim u smislu manipulacije (Anjum 2007, str. 669).

* Joseph E.B. Lombard, “Decolonizing Qur'anic Studies”, *Religions* 13: 176, <https://doi.org/10.3390/rel13020176> (posljednji put pristupljeno 3. 1. 2024.). Joseph E. B. Lombard (rođen 1969. godine u Washingtonu, gdje je i odrastao) američki je muslimanski učenjak islamskih nauka i redovni profesor na Odsjeku za kur'anske studije pri Fakultetu islamskih nauka Univerziteta Hamad bin Halifa u Dohi, Katar. Autor je, urednik i prevodilac različitih djela iz oblasti islamske filozofije, sufizma i kur'anskih studija. *Prim. prev.*

جوزف أ. ب. لامبارد

إنهاء استعمار الدراسات القرآنية

ملخص: يستمر تراث الاستعمار بأداء تأثيره على تحليل القرآن في الأوساط الأكاديمية الأوروبية والأمريكية. وبينما أن البلاد الإسلامية لم تعد مستعمرة بصورة مباشرة فإن الاستعمار الفكري لا يزال غالباً في تفضيل الأنظمة الأوروبية مركزية لإنتاج العلوم باستبعاد طرق التحليل التي كانت تتطور في العالم الإسلامي من خلال ما يزيد عن ألف عام من الزمان. أصبح التفوق الفكري المفترض لطرق التحليل الأوروبية وأمريكية ميزة دستورية دائمة للدراسات القرآنية وهي تؤثر على جميع نواحي هذا المجال. ومما يترتب على تفوق هذه الطرق أن بعض العلماء لا يلتقون بوسائل تحليل التراث الإسلامي الكلاسيكي وناهيك عن استعالمهم إياها، كما أنه يمثل كذلك عقبة لخطاب أوسع بين العلماء الذين يهتمون بالدراسات القرآنية في المجتمع الدولي. وأشار المؤلف بشكل خاص في المقالة إلى ضرورة إنهاء استعمار الدراسات القرآنية.

Joseph E. B. Lombard

Decolonizing Qur'anic Studies

Summary: The legacy of colonialism continues to exert its influence on the analysis of the Qur'an in Euro-American academic circles. And while Muslim countries are no longer directly colonized, intellectual colonialism still prevails in privileging Eurocentric systems of knowledge production to the detriment, and even exclusion, of modes of analysis that have been developed in the Islamic world for over a thousand years. The presumed intellectual superiority of Euro-American analytical modes has become a constitutive and permanent feature of Qur'anic studies, influencing all aspects of the field. Their persistence prevents some scholars from encountering, let alone using, the analytical tools of the classical Islamic tradition and represents an obstacle to a wider discourse in the international community of scholars engaged in Qur'anic studies. In the paper, the author emphasizes the need to decolonize Quranic studies.

Sūra El-Fedžr (89): studija o strukturi, značenju i vrijednosti analize

MUHAMMED ABDEL HALEEM

ha4@soas.ac.uk

profesor u school of oriental and african studies, univerzitet u londonu

Sažetak: Bell je bio jedan od najistaknutijih prevoditelja i učenjaka kada su u pitanju istraživanja (i pisanje) o Kur'anu na engleskom jeziku u dvadesetom stoljeću. On je bio značajan kao prvi engleski prevoditelj koji je raspravljao o strukturi cijelog Kur'ana, od početka do kraja. U uvodu za prijevod sure el-Fedžr, njegov je rad, pored teza da zakletva nije razumljiva i da je određeni broj ajeta docnije „uveden“ u suru, prepun takvih naznaka nesigurnosti poput „čini se, vjerovatno moguće, izgleda, nije razumljivo, nemoguće je reći, ne može se odrediti“. U sljedećoj raspravi testirat ćemo valjanost i vrijednost Bellovih zapažanja kroz našu analizu spomenute sure.

Ključne riječi: sura el-Fedžr, Bell, zakletva, zasjeda, Kur'an, struktura, tlačitelji

U svom jednoparagrafnom uvodu za svoj prijevod ove rane mekkanske sure (30 kratkih ajeta), Richard Bell ju opisuje na sljedeći način: „Uvodna zakletva nije potpuno razumljiva niti dobro uređena i ne vodi ni do kakve važne izjave. Ostatak sure je pobrkana u rimi i smisao je također neujednačen (...) Određeni broj ajeta je uveden u suru kasnije pri čemu se datum ne može utvrditi“, i nastavlja: „Kako su se različiti dijelovi sure pripojili nemoguće je reći.“¹ Njegov je rad prepun takvih naznaka nesigurnosti poput „čini se, vjerovatno moguće, izgleda, nije razumljivo, nemoguće je reći, ne može se odrediti“. U sljedećoj raspravi testirat ćemo valjanost i vrijednost Bellovih zapažanja.

Muhammad
Abdel Haleem

Bell je bio jedan od najistaknutijih prevoditelja i učenjaka kada su u pitanju istraživanja (i pisanje) o Kur'anu na engleskom jeziku u dvadesetom stoljeću. I u svom prijevodu (1937., reprint 1960.) i u dvotomnom *Komentaru Kur'ana* (objavljenom posthumno 1991.), Bell je bio značajan kao prvi engleski prevoditelj koji je raspravljao o strukturi cijelog Kur'ana, od početka do kraja.² Iako je proučavanje Kur'ana na Zapadu napredovalo od objavljivanja Bellovog rada o Kur'anu, kasniji učenjaci, uključujući Angeliku Neuwirth, Neala Robinsona, Alana Jonesa i mene, često su ga citirali i raspravljali o njemu. U ovoj raspravi o *sūri el-Fedžr* Bellova gledišta se ipak moraju uzeti ozbiljno, otuda moja kritička rasprava ovdje, koja ima oblik pažljivog čitanja sure u četiri dijela: ajeti: 1–5, 6–14, 15–26 i 27–30.³

1 Bell, *The Qur'an Translated*, sv. 2, str. 654.

2 Uredili C.E. Bosworth i M.E.J. Richardson.

3 Bell, kao i svi zapadni učenjaci do njegova vremena, slijedio je Flugelov sistem numeriranja. Od Arberryjevog prijevoda, zapadnjački učenjaci su prihvatili sistem numeriranja dat u onome što oni nazivaju egipatskim *mušhaf* sistemom numeriranja, kojeg ja slijedim u svom prijevodu. Otuda razlike u usporedbi prijevoda, primjerice, drugi ajet u mom prijevodu je dio prvog ajeta u Bellovom. Štaviše, ajet 25 u mom prijevodu je Bellov 25b.

POZADINA

Kao što će se vidjeti u nastavku, pažljivo čitanje ove sure ukazuje na to da je objavljena u vrijeme kada je Poslanik bio posebno potišten zbog ugnjetavanja koje su vršili neki mekkanski poglavari, posebno nad siročadi i siromašnima. *Sūra el-Fedžr* donosi utjehu, pokazujući da tlačenje i tlačitelj neće trajati beskrajno dugo i da je Bog na straži i da će kazniti ugnjetače. Briga za siročad i siromašne je tema koja se ponavlja u Kur'anu (vidi na primjer 93 i 107 (mekkanski), i 4:1-6 i 8-10 (medinski)). Često spominjanje siročadi i siromašnih slijedi neposredno nakon uputa da se obožava Boga i bude dobar prema roditeljima (primjerice 17:26 i 34, 6:152 i 4:36). Poslanik, budući da je i sam ostao siročče, izgleda posebno dirnut i ožalošćen ugnjetavanjem siročadi. Primjer je odlomak o siročadi u trećem odjeljku *sūre el-Fedžr*.

DIO 1: AJETI 1–5

Da bi jasno istaknula svoju poentu, sura počinje sljedećom zakletvom (zakletve u Kur'anu daju veći naglasak nego puke čestice i riječi naglašavanja): 1 Tako mi zore, 2i deset noći, 3i parnih i neparnih, 4i noći kada nestaje. Upotreba zakletve *wa'l-fajr* (Tako mi zore) u prvome ajetu snažan je i prikladan početak sure, budući da *fajr* potječe od korijena *f-j-r*, „izletjeti, [šiknuti], eksplodirati“,⁴ [što je] prikladan opis širenja Sunčeve svjetlosti nad zemljom dok raspršuje dugu tamu noći i započinje novi dan. Tačno značenje zakletve *I deset noći* manje je očito,⁵ a al-Rāzī sažima mišljenja raznih egzegeta da se deset noći odnosi na posljednjih deset noći ramazāna, uključujući Noć slave/sudbine (*laylat al-qadr*), ili na prvih deset noći zul-ħidždžeta, uključujući rituale hadža, ili na prvih deset noći muħarrema, s kulminacijom na dan *‘ashūre*.⁶ Razna objašnjenja muslimanskih komentatora koja al-Rāzī navodi posve bjelodano proizlaze iz vjerskih osjećanja o važnosti mjeseci ramazāna, zul-ħidždžeta i muħarrema i njihovih vjerskih rituala. Razumljivo je da vjernici trebaju tražiti podršku u kur'anskim referencama za značajna vremena i događaje, ali postoje ozbiljne prepreke da se deset noći koje se spominju u *sūri el-Fedžr* pripišu ovim mjesecima: to je anahrono. *El-Fedžr* je rana mekkanska sura i svi ovi obredni datumi, važni bez sumnje kako su nastali, dobili su na važnosti mnogo kasnije, u Medini. Osim toga, hadž se obavlja u pet dana, a ne u deset, od devetog do trinaestog zul-ħidždžeta, a cijeli mjesec

4 Badawi i Abdel Haleem, *Arabic-English Dictionary*, str. 695.

5 Alan Jones smatra da je to „zagonetna zakletva... tipična za materijal u stilu *kabir*“ bez daljnjeg objašnjenja. Jones, *The Qur'an*, str. 570.

6 Al-Rāzī, *al-Taḥsīn al-Kabīr*, svezak 16, dio 31, str. 162.

zul-ħidždže, a ne samo deset noći, smatra se svetim mjesecom (*šehr ħarām*), kao i cijeli mjesec muħarrem. Važnost koja se pridaje ranim danima muħarrema i danu *‘ashūre* savršeno je razumljiva u smislu pobožnosti, ali lingvističke i povijesne činjenice su druga stvar. El-Fedžr, kao što je gore istaknuto, vrlo je rana mekkanska sura koja prethodi svim drugim gore navedenim prilikama.

Ovo gledište dodatno podupire činjenica da u kur’anskim zakletvama u drugim surama, kao što su 91, 92 i 93, te također 84:16-18, „dan“, „noć“, i tako dalje, odnose se na astronomske fenomene koji nisu povezani ni s jednim ibadetom. Ako prihvatimo da se isto odnosi i na *sūru el-Fedžr*, objašnjenje značaja „deset noći“ mora se tražiti negdje drugdje. Tvrdim da riječi u zakletvi treba shvatiti u njihovom osnovnom, očitom značenju: vrijeme zore i deset noći, uključujući par i nepar, i noć kako prolazi. Ovo prolaženje (iščezavanje) (r. 4) ključ je značenja zakletve. Noć ovdje ne miruje (*sajā*) kao u 93:2, niti prekriva (*yaghshā*) kao u suri 92, već prolazi (*yasri*), što dovodi do zore, a to ukazuje da će i tlačenje tirana, spomenuto kasnije u suri, također proći. Dakle, u [suri] *el-Fedžr* Poslanika se uvjerava da tama noći prolazi, što dovodi do zore. (Ovdje se podsjećamo na Imrū al-Qaysa u njegovoj *mu‘allaqi*, koji žali zbog dužine noći: *a-lā ayyuhā al-laylu al-ṭawīlu al-ā-njalī bi-ṣubḥin!* („O duga noći, idi i pusti jutro unutra!“)). Zora završava noć - bilo koju noć: čak i ako je deset noći, sve završavaju zorom. „Deset“ se koristi na drugim mjestima u Kur’anu kako bi se pokazala višestrukost i cjelovitost. Naprimjer, ko god učini dobro djelo imat će deset nagrada za to u 6:160), vidi također *‘ashara kāmila* 2:196 i Musaovih 30 noći, upotpunjeno s još deset (7:142). Dakle, ovdje niz od deset potvrđuje da nadolazeća zora nije samo jedna slučajnost ili događaj, već kontinuirani, nepromijenjeni obrazac.

Također su data mnoga objašnjenja za par i nepar (*al-šaf’i wa’l-watri*) na koje se odnosi sljedeća zakletva (ajet 3). Naprimjer, al-Rāzī ponovno sažima različita gledišta egzegeta, govoreći primjerice da se ovaj izraz odnosi na završne sunnetske molitve noću (zване *šaf’* i *watr*), sastavljene od dva *rek‘āta* (*šaf’*) nakon kojih slijedi još jedan (*watr*), ili [da se odnosi na to da je] Bog jedan, a drugi su u parovima.⁷ Po mom mišljenju, ova zakletva, koja dolazi nakon *walayālin ‘ashr* (I tako Mi deset noći), odnosi se na neparne i parne brojeve, koji sami slijede jedan drugoga uzastopno, baš kao što noć *yasri* (prođe) i dan slijedi, deset noći prođe, i par i nepar također prođu, nijedno od njih ne traje zauvijek. Bog mijenja (*yuqallibu*) noć i dan (24:44), tako da bi Poslanik trebao biti

⁷ Al-Rāzī, *al-Tafsīr al-Kabīr*, svezak 16, dio 31, str. 163 i dalje.

svjestan da Bog može promijeniti stvari tokom vremena. Drugom prilikom mu je rečeno: Nema potrebe da budeš nestrpljiv u vezi s njima: Mi odbrojavamo njihovo određeno vrijeme (19:84)⁸, posebno jer je tvoj Gospodar u zasjedi (na straži) (*bi'l-miršād*)⁹ (89:14).

Problem s kur'anskom egzegezom takvih zakletvi je taj što su mnogi komentatori bili skloni atomizmu u svojim pristupima, promatrajući riječi i izraze odvojeno od svog okruženja, bez obraćanja pažnje na kontekst ili istraživanja čemu zakletva, zapravo, vodi, a to često rezultira najnevjerojatnijim tumačenjima. Mnogi muslimanski komentatori su također smatrali da bi trebali uključiti sva prethodna tumačenja u svoje rasprave, kako ne bi upali u zamku *kitmān al-'ilm* („skrivanja znanja“). Ovaj pristup naveo je neke zapadne učenjake da sugeriraju da niko, uključujući muslimane, ne zna definitivno šta znače kur'anske izjave poput ovih zakletvi.¹⁰ Umjesto usvajanja atomističkog pristupa, čvrsto sam mišljenja da je potreban sveobuhvatniji i kontekstualniji pristup, koji kao premisu uzima ideju da svi elementi zakletve koherentno rade zajedno kao argument za iznošenje neke tačke.¹¹ Ako je glavni cilj zakletve u 89:1–4 donijeti olakšanje i ohrabrenje Poslaniku (i može se pretpostaviti da je Poslanik ovdje adresat, a ne šira zajednica, iz upotrebe drugog lica jednine *rabbike* (tvoj Gospodar) u različitim dijelovima ove sure), onda se svi dijelovi zakletve također moraju shvatiti na isti način; ovo dovodi do tumačenja zakletve kao upućivanja na prolaznu noć koja vodi do zore, i prolazak deset noći, parnih i neparnih, što treba shvatiti na isti način, a krajnja poruka je ohrabriti Poslanika i pokazati da Bog odbrojava dane tlačiteljima.

Nakon početne, snažne zakletve koja podsjeća Poslanika na Božiju milost u stvaranju zore, noći, parnih i neparnih brojeva, i pokazuje neizbježan, astronomski, obrazac prolaska noći, Poslanik je upitan u ajetu 5, *Je li ova zakletva dovoljno snažna za racionalnu osobu?* (*hal fi dhālika qasamun lidhī hijr*).¹² Ovo retoričko pitanje, zapravo, sugerira da je bio toliko zabrinut da ga je Božije uvjerenje moralo trgnuti iz njegovog razmišljanja.

U Bellovoj raspravi o ovoj suri, on iznosi svoje mišljenje da zakletva „ne vodi ni do kakvih važnih izjava“. Međutim u arapskoj retorici (*balāgha*) ono što

8 Korkutov prijevod ovog ajeta glasi: „Zato ne traži da što prije stradaju, Mi im polahko dane odbrajamo!“ (op.p.)

9 Korkut ovaj kur'anski stavak prevodi na sljedeći način: „...jer Gospodar tvoj je, zaista, u zasjedi!“ (op.p.)

10 Bell, *ibid.*, Jones, *ibid.*

11 Vidi „Božanske zakletve“ u Abdel Haleem, *Exploring the Qur'an (Istraživanje Kur'ana)*, str. 177-211.

12 Korkutov suptilan prijevod ovog ajeta je: „...zar to pametnom zakletva nije...?“

ovdje imamo je slučaj *ḥadhf* („izostavljanje“) od *al-muqsam ‘alaybi* („ono na što se [zakletva] zaklinje“) jer se to razumije iz situacije. Noć prolazi i tvoj Gospodar, Koji ovime vrhuni, bdi je nad onim što te žalosti, Muhammede, i okončat će to i kazniti tlačitelje kao što je navedeno u sljedećim ajetima. Navođenje svega što se može razumjeti iz konteksta je u suprotnosti sa zahtjevima *balāgha* i konciznosti u Kur’anu, posebno zato što postoji *qarīna* („indikacija“, ovdje tvoj Gospodar bdi [Gospodar je tvoj, zaista, u zasjedi], u ajetu 14) da pomogne razumijevanje.¹³

DIO 2: AJETI 6-14

6Zar ne znaš šta je Gospodar tvoj sa Adom uradio, 7sa stanovnicima Irema, punog palata na stupovima, 8kojima ravna ni u jednoj zemlji nije bilo; 9i Semudom, koji je stijene u dolini klesao, 10i faraonom, koji je šatore imao - 11koji su na Zemlji zulum provodili, 12i poroke na njoj umnožili, 13pa je Gospodar tvoj - bič patnje na njih spustio, 14jer Gospodar tvoj je, zaista, u zasjedi.

Oslanjajući se na cikličku koncepciju prolaska vremena tokom svog početnog dijela zakletve, sura prelazi na davanje dokaza iz povijesti u ajetu 6: Zar ti [Poslaniče] nisi uzeo u obzir...? (Zar ne znaš...) Retoričko pitanje ima za cilj da natjera samog Poslanika da se složi s tim prijedlogom, dajući primjere moćnih naroda, ‘Āda sa svojim [palatama na] stupovima, Semūda sa svojim stupovima uklesanim u stijenu i faraona sa njegovim *avtādom*.¹⁴ Svi ovi ljudi vršili su tlačenje u svojim zemljama i širili smutnju, nered, pokvarenost (*ṭaghaw fi’l-bilād fa-aktharū fihā al-fasād*, ajeti 11–12), pa je Bog na njih spustio bič kazne. Sljedeći izraz, *tvoj Gospodar [Poslaniče] je u zasjedi (na straži)* (ajet 14) uvjerava Poslanika da je Bog na straži (u zasjedi) tlačitelja, kako u povijesti tako i među njegovim savremenikima u Mekki,¹⁵ koji se spominju u Dijelu 3, stoga povezujući ovaj dio sa sljedećim dijelom sure.

DIO 3: AJETI 15-26

15Čovjek, kada Gospodar njegov hoće da ga iskuša pa mu počast ukaže i blagodatima ga obaspe, rekne: “Gospodar moj je prema meni plemenito postupio!” 16A kad mu, da bi ga iskušao, opskrbu njegovu oskudnom učini, onda rekne:

13 Al-Hāshimī, *Jawābir al-balāgha*, str. 198-20 bilješke.

14 *Awtād* se često prevodi na engleski kao „klin“, iako može značiti i „zid“, dok *awtād al-arḍ* znači planine (79:7) i vjerovatnije je da ovdje znači stupove/obeliske, ili čak piramide, budući da je ovo tumačenje više u skladu s prethodnim slikama iremskih stupova i onih uklesanih u stijenu Semuda.

15 Ovo je slično 58:4, koji pokriva prethodne i sljedeće nepravde (ili greške).

“Gospodar moj me je napustio!” 17A nije tako! Vi pažnju siročetu ne ukazujete, 18i da se puki siromah nahrani - jedan drugog ne nagovarate, 19a nasljedstvo pohlepno jedete 20i bogatstvo pretjerano volite. 21A ne valja to! Kada se Zemlja u komadiće zdrobi 22i kad dođe naređenje Gospodara tvoga, a meleki budu sve red do reda, 23i kad se tog Dana primakne džehennem; tada će se čovjek sjetiti - a na što mu je sjećanje?! - 24i reći: “Kamo sreće da sam se za ovaj život pripremio!” 25Tog Dana niko neće kao On mučiti, 26i niko neće kao On u okove okivati!*

Kao što smo vidjeli, drugi dio sure govori o tome kako su ljudi ‘Āda, Semuda i faraona tlačili ljude u zemlji. U trećem odjeljku ti se ljudi implicitno uspoređuju s određenim pojedincima u Mekki koji također tlače slabe na brojne načine: ne pomažu siročad i ne potiču jedni druge da hrane siromašne. Oni pohlepno troše nasljedstvo koje bi s pravom trebalo pripadati siročadi, i, osim toga, uzimaju od njih sve što mogu.¹⁶

Ovo ne samo da je paralelno s ugnjetavanjem historijskih ličnosti spomenutih u prethodnom odjeljku, nego je, zapravo, još pokvarenije, jer je ovo zlodjelo usmjereno posebno na siročad i siromašne. Ne samo to, već su ovi mekanski tlačitelji zadovoljni Bogom kada imaju bogatstvo, ali su nezadovoljni Njime kada im se bogatstvo smanji.¹⁷ Poslaniku je tada rečeno da će Bog, koji sve promatra, kazniti ove tlačitelje, čak i ako ih [kazna] ne zadesi do Sudnjeg dana, baš kao što je uputio Muhammeda u 70:5-7 da, [Poslaniče], budeš strpljiv, kako ti dolikuje. 6Nevjernici misle da je [Sudnji dan] daleko, 7a Mi znamo da je [zasi-gurno] blizu. Kakvu god vjeru takav tlačitelj imao, nije čvrsta; on je kolebljivac, kao što je izraženo u 70:19–22, 19Čovjek je doista stvoren malodušan: 20kada ga nevolja snađe - brižan je, 21a kada mu je dobro - nepristupačan je, 22osim vjernika.

Ovi nemirni kolebljivci ne pomažu siročadi i siromasima, čak ni kad im je Bog dao bogatstvo, što i sami priznaju, nego nastoje povećati vlastito bogatstvo uzurpiranjem nasljedstva i bogatstva siročadi.¹⁵ Dakle, kad su imućni i čak i kad nisu imućni, oni tlače (*taghaw*) siročad i siromašne baš kao što su ‘Ād, Semud i faraon tlačili ljude u prošlosti. Tlačitelji Mekke, osim što nisu bili zadovoljni Bogom, bili su obuzeti ljubavlju prema bogatstvu (...*aklan lamman (...)* *hubban jamman*, ajeti 19–20).

Zatim slijedi opis kazne koja čeka ove tlačitelje za zla koja čine:

16 Al-Rāzī, *al-Taḥfīr al-Kabīr*, svezak 16, dio 31, str. 172.

17 Usporedi 41:49–50 i 17:83–4.

21A ne valja to! Kada se Zemlja u komadiće zdrobi 22i kad dođe naredenje Gospodara tvoga, a meleki budu sve red do reda, 23i kad se tog Dana primakne džehennem; tada će se čovjek sjetiti - a na što mu je sjećanje?! - 24i reći: "Kamo sreće da sam se za ovaj život pripremio!" 25Tog Dana niko neće kao On mučiti, 26i niko neće kao On u okove okivati!

Ova dojmjljiva scena, Sudnjeg dana, prikazana uz Božiji dolazak¹⁸, u pratnji meleka u redovima (saffovima), kada će se približiti Pakao, pokazuje tlačiteljima šta ih čeka. Usporedite ovu sliku s onom datom u 26:90–91, *90I džennet će se čestitima približiti, 91a džehennem zalutalima ukazati*, i 79:36, *i kada se džehennem svakome ko vidi bude ukazao*. Njihova muka se očituje kada, tek tada, svako od njih zavapi „Kad bi barem...“. Na taj Dan niko neće kazniti kao što Bog kažnjava i niko neće okivati kao što On okiva (ajeti 25–26). Ovo podsjeća na neusporedivi grad Irem sa svojim uzvišenim stupovima opisanim u ajetu 8, kakav nikada nije viđen u svim zemljama, koji je također bio uništen od strane Boga. Činjenica da ova scena, zapravo, ne opisuje kako su tlačitelji, ustvari, kažnjeni, već to čini *ħadhf* („propust“) čini je još strašnjom; kazna koja ih čeka je nezamisliva i neizreciva.

DIO 4: AJETI 27-30

Kontrast s prethodnim odjeljkom, u kojem su krivci osuđeni, ali se Bog nije izravno obratio, jeste upečatljiv.¹⁹ Ovdje, u ovom posljednjem odjeljku, sam Bog se lijepo i dirljivo obraća duši u miru (*al-nafs al-muṭmaʿinna*): *27"A ti, o dušo smirena, 28vрати se Gospodaru svome zadovoljna, a i On tobom zadovoljan, 29pa uđi među robove Moje, 30i uđi u džennet Moj!"*

Da bismo razumjeli smirenu dušu (*muṭmaʿinna*) ovdje, trebamo se prisjetiti 13:28-29, koji nam daje daljnji opis *28onih koji vjeruju i čija se srca, kad se Allah spomene, smiruju - a srca se, doista, kad se Allah spomene smiruju! 29Onima koji vjeruju i čine dobra djela - blago njima, njih čeka divno prebivalište!* Oba ova opisa slijede izjave da Bog ponekad daje u izobilju, a ponekad pošteno (89:15–16, odnosno 13:26). Ovaj opis načina na koji ljudi mogu pronaći mir na ovom svijetu i kako će im on biti dat na sljedećem, oštro je u kontrastu s prethodnom osudom sveprožimajuće pohlepe tlačitelja na ovom svijetu i njihove tjeskobe na

18 Ovo je u suglasju s prijevodom ovog ajeta na engleski jezik: „...when your Lord comes with the angels, row after row.“

19 Usporedite ovo sa 55:39-41, *39tog Dana ljudi i džini za grijehе svoje neće biti pitani - 40pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! - 41a grešnici će se po biljezima svojim poznati, pa će za kike i noge šćepani biti.*

Sudnjem danu kada u potpunosti shvate da se nisu ponašali kako su trebali, i užasa koji će osjetiti kada Pakao dođe pred njih u potpunosti.

Na gramatičkoj skalini, obratite pažnju na *fa'sl* („disjunkciju“) između odjeljaka tri i četiri: ovaj posljednji odjeljak nije gramatički povezan s prethodnim bilo kakvim veznikom na arapskom. Ovaj dramatični prekid naglašava veliki kontrast između dviju tematskih cjelina, ali naglašava semantičku povezanost kontrasta. Tekst je nedvojbeno koherentan utoliko što su oba dijela posvećena opisivanju sudbine obiju skupina; tlačitelja i smirenih duša.²⁰ Stilska upotreba kontrasta između sudbina dobrih i loših je zajednička osobenost kur'anskog stila, koja se koristi u mnogim prilikama. Najavljuje se [ova stilska upotreba], u mnogim slučajevima, u kratkim scenama koje se javljaju nakon tekstualne demonstracije tužnog kraja koji čeka grešnike i nevjernike osim onih koji vjeruju i čine dobra djela (*illā'lladhīna amanū wa'amilū'l-ṣāliḥāt*), vidi za primjer 84:25, 95:6 i 103:3, ali ponekad se pojavljuje i bez *illā*, pomoću jednostavnog kontrasta kao što nalazimo u 85:11, 88:8 i 89:27.

U Bellovoj raspravi o ovoj suri, on je, kao što je spomenuto u uvodu ovog djela, izjavio da je nakon ajeta 14 „ostatak sure pobrkan u rimi i smisao je također neujednačen“,²¹ bez davanja daljnjeg objašnjenja ili dokaza. Međutim njegovo gledište je pogrešno. Činjenica je da je rima važna u Kur'anu, ali je uvijek ostavljena po strani kada smisao zahtijeva drugačije. Ovo se može vidjeti ovdje u ajetima 23 i 24: prvi ajet završava s *dhikrā*, ali drugi završava s *ḥayātī*, odstupajući od rime kako bi se uočio smisao. Kao što je gore navedeno, „smisao“ ove sure je ujednačen i, tematski govoreći, materijal napreduje prirodno i logično. Povrh toga, opetovanje određenih riječi i pojmova stapa različite dijelove sure: *rabbuke* (tvoj Gospodar) pojavljuje se u ajetima 6, 14 i 22, nakon čega slijedi *rabbike* u ajetu 28; *sawṭ al-'adhāb* (bič kazne) u Odjeljku 2 se ponavlja u *'adhābahu* (kako On kažnjava/mučni) i *wathāqahu* (kako On okiva) u ajetima 25–6.

Očigledna je upotreba kontrasta između, primjerice, opresivnog nezadovoljstva u ajetu 16 i tjeskobe u ajetu 24, s jedne strane, i zadovoljstva (*rāḍiyya*) smirene duše u 27. ajetu; između „On me je napustio/ponizio“ (*ahānani*) u ajetu 16 i *marḍiyya* (zadovoljan) u ajetu 28; i između tema ulaska u pakao i mučenja u odjeljku 3, i ulaska u džennet moj u odjeljku četiri. Ovi kontrasti spajaju materijal u suri i daju mu tematsku i leksičku koherentnost.

20 A. Al-Hashimi, *Jawābir al-balāgha*...

21 *The Qur'an Translated*, sv. 2, str. 654.

Što se tiče Bellovih komentara o kasnijem dodavanju materijala suri, on smatra da se „ajeti 18-21“ (u njegovom sistemu numeriranja, ajeti 17-20 u numeraciji egipatskog izdanja) „doimaju mnogo docnijim“. ²² Međutim, po mom mišljenju, na temelju tematskog čitanja sure i potkrepe iz drugih dijelova Kur’ana, jasno je da je ovaj odlomak izravna replika na tvrdnju neimenovanog lika u ajetima 15-16 da, „Moj Gospodar me je počastio (plemenito je prema meni postupio)... Napustio me [Gospodar moj]“. Odgovor je: Ne, ali vi sami ne poštujete siroč! Čini se malo vjerovatnim da su ovi ajeti mogli biti kasniji dodaci, jer se čini da su sastavni dio rasprave koja se odvija u tekstu.

Bell smatra da su ajeti 15-16 izvorni dio sure. ²³ Međutim Jones izvještava da je „Neuwirth napravila uvjerljivu rekonstrukciju verzije prije sadašnje [sure] isključivanjem ovih ajeta“. ²⁴ Međutim, po mom mišljenju, ajeti o neimenovanom čovjeku koji je bio zadovoljan, a zatim nezadovoljan, nikako se nisu mogli odvojiti u bilo kojem trenutku od njihovog ugnjetavanja siročadi: priroda ovog kolebljivog čovjeka je izvor njegovog lošeg ponašanja.

Bell nadalje smatra da se ajeti 23-25, *i kad se tog Dana primakne džehennem; tada će se čovjek sjetiti - a na što mu je sjećanje?! - i reći: “Kamo sreće da sam se za ovaj život pripremio!” Tog Dana niko neće kao On mučiti*, pomaljaju kao „mnogo kasniji“, ²⁵ a to je slijedila i Neuwirth, prema Jonesu, ²⁶ koja je to smatrala „uvjerljivim“. Međutim ti ajeti nisu mogli biti dodani kasnije. U unutarnjoj logici sure, prisutnost pakla (džehennema) iznad svega je ta koja potresa neimenovanog čovjeka da se prisjeti. Također bismo trebali pročitati u vezi s tim, *I džennet će se čestitima približiti, a džehennem zalutalima ukazati... (26:90-91) i Dan kada se čovjek bude sjećao onoga što je radio i kada se džehennem svakome ko vidi bude ukazao (79:35-36)*.

Bell nagađa da se „vjerovatno odlomak izvorno sastojao od ajeta 14-17 (tj. ‘kada mu Gospodar njegov počast ukaže... Gospodar moj me je napustio!’) nakon čega slijedi scena presude“. U mom čitanju sure, to nikako nije moglo biti tako. Užasna kazna spomenuta u ovim ajetima nije bila samo zbog čovjekove riječi: „Gospodar moj me je počastio... Gospodar moj me je napustio“, već zbog

22 *The Qur’an Translated*, sv. 2, str. 654.

23 *The Qur’an Translated*, sv. 2, str. 654.

24 Jones, *The Qur’an*, str. 576.

25 *The Qur’an Translated*, sv. 2, str. 654.

26 Jones, *The Qur’an*, str. 576.

okrutnog ugnjetavanja siročadi i zlostavljanja siromašnih i potrebitih koje slijedi nakon ovih ajeta.

VRIJEDNOST BELLOVE ANALIZE?

U gornjoj diskusiji bavili smo se strukturom sure i istraživali značenja izraza kao što su *layālīn ‘ashr, shaf’ i watr, awtād, turāth i nafs al-muṭma’inna*. Također smo govorili o Bellovoj analizi *sūre el-Fedžr* i sada bismo trebali razmotriti vrijednost ove analize. U tome se lahko mogu uočiti dvije osobenosti. Prvo, kada Bell daje izjave kao što je: „Nekoliko ajeta je uvedeno u suru kasnije, što se ne može utvrditi”, on ne daje nikakve dokaze ili objašnjenja kojima bi potkrijepio svoje tvrdnje. Doista, pokazao sam dokaze da njegove tvrdnje u tom pogledu ne mogu biti tačne. Kada postoji dokaz da je dio sure [*bio*] „dodan“ kasnije, kao, naprimjer, u suri 96,, gdje iz povijesti znamo da su prva dva retka objavljena u pećini Hira kao prvi ajeti Kur’ana i ostatak je došao kasnije, relevantno pitanje bi onda bilo kako se novi materijal uklapa i pridonosi ukupnom učinku sure.²⁷ Drugo, Bell pretjerano koristi takve riječi kao što su „čini se“, „vjerovatno“, „moguće“, „izgleda“, „nije razumljivo“ i „ne može se odrediti“.²⁸

Ova neodlučna spekulacija nije ograničena na njegov tretman *sūre el-Fedžr*, već je široko rasprostranjena. Na jednoj stranici izbrojao sam najmanje 18 takvih izraza.²⁹ Iako je znak dobre učenosti ne biti dogmatičan, upitno je biti ovako nesiguran: ljudi čitaju prijevode kako bi razumjeli i cijenili tekst, a ne da bi se suočili s tako raširenom vježbom spekulacije. Bjelodano je da se Bell obraćao svojim akademskim kolegama, a ne općem čitatelju, ali čak je i tim njegovim (učenicima) kolegama vrijednost [njegove analize] upitna. Osim toga, nakon svih svojih spekulacija, Bell je ipak producirao tekst *sūre el-Fedžr* u konvencionalnom redoslijedu materijala. Takva analiza, dakle, nije dovela nikamo, i nikome ne pomaže u razumijevanju ili vrednovanju teksta. Čitatelje zbunjuje kada sam autor osjeća da je “nemoguće reći”. Zasjenjuje zoru.

Kao što je, nadam se, jasno iz prethodnog istraživanja ove sure, njena struktura je, zapravo, jasna, logična i glatka. Počinje uvjeravanjem Poslanika zakletvom, zatim daje dokaze iz povijesti da je Bog u zasjedi (na straži) tlačitelja kako u prošlosti tako i u Mekki, gdje su tlačili siročad. Dalje opisuje kaznu, svjetovnu i eshatološku, koja čeka tlačitelje, i uspoređuje je s čašću i velikim nagradama

27 Sličan slučaj je ajet 20 sure 73.

28 Bell, *The Qur’an Translated*, sv. 2, str. 654.

29 Bell, *The Qur’an Translated*, sv. 2, str. 654.

koje čekaju spokojnu, smirenu dušu. Dakle, nije nemoguće vidjeti kako su ajeti bili spojeni zajedno: *sūra el-Fedžr* upozorava tlačitelja da je Bog u zasjedi (na straži [da sve motri]), i ponovno uvjerava Poslanika i vjernike, [znakovitim slijedom ukazujući da je] prva riječ: „Tako mi zore“, a posljednja: „Džennet moj.“*

S engleskog preveo:
Dženan Mušanović

* Rad predstavlja prijevod članka: Abdel Haleem, M.A.S.; „Sūrat al-Fajr (89): A Study of Structure, Meaning and the Value of Analysis“, *Journal of Qur'anic Studies* Vol. 19 (2), Edinburgh University Press, 148-157. Autor je profesor u *School of Oriental and African Studies*, Univerzitet u Londonu.

محمد عبد الحليم

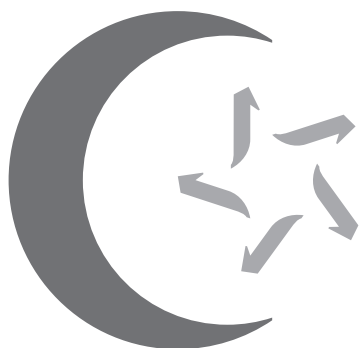
Muhammad Abdel Haleem

سورة الفجر: دراسة عن التركيب والمعنى وقيمة التحليل

Surah Al-Fajr (Q: 89): A Study of Structure, Meaning and Value of Analysis

ملخص: كان بيل (Bell) أحد أبرز المترجمين والعالمين فيما يخص البحوث القرآنية باللغة الإنجليزية في القرن العشرين. وكان بيل مهتماً كأول مترجم إنجليزي ناقش حول تركيب القرآن كله، من أوله إلى آخره. وقد ورد في مقدمة ترجمته لسورة الفجر - إلى جانب القول بأن القسم هناك لا يمكن فهمه وأن عدداً من الآيات أدخل لاحقاً في السورة - عدد كبير من العبارات الدالة على عدم التأكد والتيقن من أمثال: «يبدو»، «من المحتمل»، «من الممكن»، «يجوز»، «لا يفهم»، «يمكن القول»، «لا يمكن التحديد». وفي المناقشة التالية يتم فحص صحة وقيمة ملاحظات بيل من خلال تحليل السورة المذكورة من قبل المؤلف.

Summary: Bell was one of the most prominent translators and scholars to research (and write) about the Qur'an in English in the twentieth century. He was notable as the first English translator to discuss the structure of the entire Qur'an, from beginning to end. In the introduction to the translation of surah al-Fajr, his text, in addition to the thesis that the oath is not understandable and that a certain number of verses were later 'introduced' into the surah, is full of such indications of uncertainty as 'it seems', 'probably possible', 'it looks like', 'it is not understandable', 'it is impossible to say', 'it cannot be determined'. The following discussion tests the validity and value of Bell's observations through the author's analysis of the mentioned surah.

Službeni dio

Aktivnosti Sabora

Broj: 17-03-2-5042/23

Datum, 10. džumadel-uhra 1445. h.g.

23. decembar 2023. godine

Na osnovu odredbi člana 85. Ustava Islamske zajednice u BiH prečišćeni tekst (*Glasnik RIZ BiH* broj 7-8/2014) i člana 60. Poslovnika o radu Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj drugoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 10. džumadel-uhra 1445.h.g., odnosno 23. decembra 2023. godine, usvojio je:

AMANDMANE

NA USTAV ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI

AMANDMAN I

U Ustavu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst (*Glasnik RIZ BiH* broj 7-8/2014), član 53. mijenja se i glasi:

„Član 53.

- (1) Mandat muftije traje pet godina.
- (2) Imenovani alim može obavljati funkciju muftije najduže do 15 godina.”

AMANDMAN II

U članu 57. stav (1) tačka (z) mijenja se i glasi:

“(z) osniva fondove, urede, centre, agencije, preduzeća, institute i druge ustanove i daje saglasnost na osnivanje ustanova.”

AMANDMAN III

U članu 75. dodaju se novi stavovi (2) i (3) koji glase:

“(2) Ustanove za odgojnoobrazovne i naučnoistraživačke djelatnosti može osnovati isključivo Rijaset Islamske zajednice.

(3) Rijaset može dati saglasnost drugim organima i ustanovama Islamske zajednice za osnivanje predškolskih ustanova, ustanova za kulturne, humanitar-

nosocijalne i privredno-finansijske djelatnosti, ustanova za zdravstvenu zaštitu i sl.”

Predsjednik Sabora
Edhem Bičakčić

Deklaracija Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini o miru u Svetoj zemlji i pravima palestinskog naroda

U ime Allaha Milostivog, Svemilosnog
Polazeći od stava Kur’ana Časnog:

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

“Allah poziva u kuću mira i ukazuje na pravi put
onome kome On hoće.”(Junus: 25)

I riječi Uzvišenog:

مِنَ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي

الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا

“Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini - kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva - kao da je svim ljudima život sačuvaov.” (El-Maide: 32)

Imajući na umu predaju od Poslanika, a.s. koju prenosi Ebu Seid el-Hudri, r.a. prema kojoj je on rekao: “Sedla se ne pritežu osim radi posjete tri džamije: Svete džamije u Meki, daleke džamije El-Aksa u Kudsu i radi moje džamije (u Medini).” (Buhari i Muslim)

Prisjećajući se Omerovih, r.a, garancija sljedbenicima knjige u svetom gradu Jerusalemu i stoljeća mirne koegzistencije različitih religija u okvirima muslimanske vladavine ali i tamnog perioda križarskih ratova i sukoba oko svete zemlje.

Te pozivajući se na Član 68. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (prečišćeni tekst) i Član 59. Poslovnika o radu Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sabor Islamske zajednice na II redovnoj sjednici održanoj: 23. decembra 2023. godine što odgovara 10. džumadel-uhra 1445. h.g. usvojio je:

DEKLARACIJU O MIRU U SVETOJ ZEMLJI I PRAVIMA PALESTINSKOG NARODA

u kojoj se navodi:

Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini poziva na hitno zaustavljanje nasilja nad civilima u Gazi i drugim dijelovima Palestine i postizanje trajnog i pravednog mira u Svetoj zemlji.

Sabor poziva sve međunarodne aktere, muslimanske lidere i vjerske autoritete svih religija da se rezolutno angažuju kako bi se zaustavila spirala nasilja u Svetoj zemlji i kako bi mir zavladao ne samo između Palestine i Izraela nego i među duhovnim sljedbenicima praoca poslanika monoteizma Ibrahima (a.s.)/Abrahama.

Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini najoštrije osuđuje napade na civile u okolini Gaze i uzimanje civilnog stanovništva za taoce, te poziva na njihovo oslobađanje kao i oslobađanje hiljada bespravno zatočenih, naročito žena i djece. Otpor okupaciji ne može biti opravdanje za činjenje zločina, kao što ni pozivanje na borbu protiv terorizma ne može biti opravdanje za ubijanje civila i kolektivno kažnjavanje. Svaki zločin treba biti predmet neovisnih istraga i sudskih procesa.

Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini najoštrije osuđuje brutalne napade na civile Gaze i neselektivno razaranje civilne infrastrukture naročito bolnica, škola i izbjegličkih kampova i uskraćivanje hrane, vode, lijekova, medicinskih usluga i energenata civilima u Gazi, te ubijanje predstavnika medija.

Sabor osuđuje sistematsko kršenje ljudskih i građanskih prava Palestinaca na okupiranim teritorijama koje traje decenijama i uspostavljanje aparthejda prema Palestincima kako u Izraelu tako i na okupiranim teritorijama.

Za Sabor su neprihvatljivi planovi o raseljavanju i progonu Palestinaca iz Gaze i okupaciji njihove teritorije.

Sabor pruža punu podršku pravu palestinskog naroda na samoopredjeljenje koje je potvrđeno međunarodnim pravom i brojnim rezolucijama UN-a (kao što su rezolucija Generalne skupštine UN-a br. 73/158. od 17. decembra 2018. i druge) što uključuje i pravo na uspostavljanje održive države.

Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini podsjeća na Izjavu usvojenu na devetoj redovnoj sjednici Sabora 23.12.2017. povodom jednostranog pokušaja promjene statusa svetog grada Kudsa – Jerusalema i osuđuje nasrtaje na džamiju El-Aksa i pokušaje mijenjanja statusa quo u svetom gradu Jerusalemu i drugim svetim mjestima judaizma, kršćanstva i islama.

Sabor poziva na uspostavljanje i priznavanje države Palestine i prihvatanje Arapske mirovne inicijative iz 2002. godine ističući također potrebu za po-

štovanjem i očuvanjem teritorijalnog jedinstva i integriteta čitave okupirane palestinske teritorije, uključujući Istočni Jerusalem, a u skladu sa rezolucijom Generalne skupštine UN-a 58/292 od 6. maja 2004. te osuđuje sistematsko naseljavanje useljenika na okupiranoj palestinskoj teritoriji.

Sabor osuđuje polarizaciju, politizaciju i širenje mržnje koje je uslijedilo nakon eskalacije nasilja u Gazi i osuđuje svaki oblik antisemitizma i islamofobije naglašavajući kako je Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini odlučna u suzbijanju takvih pojava u bosanskohercegovačkom društvu, ali i svakom društvu i državi gdje djeluju mešihati i krovne organizacije Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Sabor s ponosom ističe bogato nasljeđe zajedničkog života muslimana i Jevreja u Bosni i Hercegovini i uzajamne brige jednih o drugima, kao i svoju odlučnost da Islamska zajednica ustraje na očuvanju vrijednosti bosanskog komšiluka i islamskih principa dijaloga i suživota u različitostima.

Predsjednik Sabora
Edhem Bičakčić

Broj: 17-03-2-5057/23

Broj: 17-03-2-5083/23

Sarajevo, 10. džumadel-uhra 1445. h.g
23. decembar 2023. godine

Na temelju člana 22. i člana 59. Poslovnika o radu Sabora Islamske zajednice, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na drugoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 10. džumadel-uhra 1445.h.g., odnosno 23. decembra 2023. godine, donio je:

O D L U K U

o imenovanju člana Komisije za finansijske i administrativne poslove

Član 1.

Ovom Odlukom Alija Džekić sabornik iz Izbornog okruga Sjeverna Amerika imenuje se za člana Komisije za finansijske i administrativne poslove Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini umjesto Mustafe Bećirovića koji je podnio ostavku na članstvo u Komisiji.

Član 2.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i biće objavljena u *Glasniku* Islamske zajednice.

Predsjednik Sabora
Edhem Bičakčić

Broj: 17-03-2-5048/23
Sarajevo, 10. džumadel-uhra 1445. h.g
23. decembar 2023. godine

Na temelju člana 68. a u vezi sa članom 52. i članom 61. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na svojoj drugoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 10. džumadel-uhra 1445. h.g., odnosno 23. decembar 2023. godine, na prijedlog reisu-l-uleme, donio je:

ODLUKU o potvrđivanju imenovanja muftije banjalučkog

I

Sabor Islamske zajednice potvrđuje Odluku reisu-l-uleme br. 01-07-1-4753/23 od 25. džumade-l-ula 1445. h.g., odnosno 08. decembra 2023. godine, o imenovanju Ismaila-ef. Smajlovića na dužnost muftije banjalučkog na mandatni period od pet godina.

II

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i ista će biti objavljena u *Glasniku* Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Predsjednik Sabora
Edhem Bičakčić

Broj: 17-03-2-5043/23
Datum, 10. džumadel-uhra 1445. h.g.
23. decembar 2023. godine

Na osnovu odredbi člana 85. Ustava Islamske zajednice u BiH prečišćeni tekst (*Glasnik RIZ BiH* broj 7-8/2014) i člana 60. Poslovnika o radu Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj drugoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 10. džumadel-uhra 1445.h.g., odnosno 23. decembra 2023. godine, usvojio je:

ODLUKU O PROGLAŠENJU AMANDMANA NA USTAV ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI

Član 1.

Ovom odlukom proglašavaju se amandmani od I do III Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini koje je Sabor Islamske zajednice usvojio na sjednici održanoj dana 10. džumadel-uhra 1445.h.g., odnosno 23. decembra 2023. godine.

Član 2.

Amandmani od I do III na Ustav Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini čine sastavni dio Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i stupaju na snagu danom donošenja, a biti će objavljeni u *Glasniku Rijasetu Islamske zajednice*.

Član 3.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i bit će objavljena u *Glasniku Rijasetu Islamske zajednice*.

Predsjednik Sabora
Edhem Bičakčić

Broj: 17-03-2-5050/23
Sarajevo, 10. džumadel-uhra 1445. h.g.
23. decembar 2023. godine

U skladu sa odredbama člana 59. Poslovnika o radu Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj drugoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 10. džumadel-uhra 1445. h.g., odnosno 23. decembra 2023. godine, usvojio je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini predlaže Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini kao skupštini društva Media Centar d.o.o. Sarajevo imenovanje sljedećih osoba u Programski savjet:

- Adamir Jerković;
- Sead Turčalo.

Predsjednik Sabora
Edhem Bičakčić

Broj: 17-03-2-5041/23

Sarajevo, 10. džumadel-uhra 1445. h.g

23. decembar 2023. godine

U skladu sa odredbama člana 59. Poslovnika o radu Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini te odredbama člana 68. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj drugoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 10. džumadel-uhra 1445. h.g., odnosno 23. decembra 2023. godine, usvojio je sljedeći:

ZAKLJUČAK

Usvaja se Plan rada organa Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu.

Predsjednik Sabora

Edhem Bičakčić

Aktivnosti Rijaseta

Broj: 02-03-2-4302-3/23

Datum: 25. rebiul-ahir 1445. god. po H.
09. novembar 2023. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 14. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 25. rebiul-ahira 1445. god. po H., odnosno 09. novembra 2023. godine, na prijedlog Uprave za vjerske poslove, donio je:

P R A V I L N I K **o izmjeni Pravilnika o polaganju hifza i nostrifikaciji idžazetname iz oblasti kiraetā (hifza)**

Član 1

U Pravilniku o polaganju hifza i nostrifikaciji idžazetname iz oblasti kiraetā (hifza) broj: 02-03-2-917-3/21 od 05. ša'bana 1442. god. po H., odnosno 18. marta 2021. godine, član 12. mijenja se i glasi:

„(1) Rijaset će na osnovu zapisnika Komisije, kandidatu koji je uspješno položio hifz, izdati uvjerenje o položenom hifzu. Uvjerenje potpisuje direktor Uprave za vjerske poslove i predsjednik Komisije.

(2) Uvjerenje o položenom hifzu kandidatu se uručuje nakon proučene hafiske dove.“

(3) Uvjerenje o položenom hifzu kandidatu uručuje muftija ili osoba koju muftija ovlasti.“

(4) Ceremonija uručenja uvjerenja o položenom hifzu (hafiska dova) bit će regulisana posebnim Protokolom koji će donijeti Uprava za vjerske poslove.“

Član 2

Član 13. mijenja se i glasi:

„(1) Rijaset će na osnovu zapisnika Komisije i uvjerenja o položenom hifzu, kandidatu izdati diplomu i promovisati ga u časno zvanje Hafiza. Diplomom potpisuje Reisu-l-ulema i predsjednik Komisije.

(2) *Hafiska diploma kandidatu uručuje se na Svečanoj promociji hafiza Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.*

(3) *Hafisku diplomu kandidatu uručuje Reisu-l-ulema ili osoba koju Reisu-l-ulema ovlasti.*

(4) *Svečana promocija hafiza Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini organizira se jedanput godišnje.*“

(5) *Za organiziranje Svečane promocije hafiza Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini zadužuje se Uprava za vjerske poslove.*“

(6) *Svečana promocija hafiza Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini bit će regulisana posebnim Protokolom koji će donijeti Uprava za vjerske poslove.*“

Član 3

Pravilnik stupa na snagu danom donošenja, a primjenjivat će se od 1. januara 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-4451-3/23

Datum: 17. džumadel-ula 1445. god. po H.
30. novembar 2023. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 16. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 17. džumadel-ula 1445. god. po H., odnosno 30. novembra 2023. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na Odluku Upravnog odbora JU Elči Ibrahim-pašine medrese u Travniku o izboru kandidata za direktora, broj: 07-449-O3/23 od 15.11.2023. godine, i saglasnost za imenovanje dr. Kemala Avdagića, za direktora JU Elči Ibrahim-pašine medrese, na mandatni period od četiri godine, počev od dana donošenja odluke o imenovanju.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-4909-3/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.

21. decembar 2023. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 17. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 08. džumadel-uhra 1445. god. po H., odnosno 21. decembra 2023. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na Odluku Upravnog odbora Fondacije „Osman-ef. Redžović“ o izboru direktora Fondacije, broj: 68/2023 od 15.12.2023. godine, i saglasnost za imenovanje mr. Dženan Handžića, za direktora Fondacije „Osman-ef. Redžović“, na mandatni period od četiri godine, počev od dana donošenja odluke o imenovanju.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-4552-3/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.

21. decembar 2023. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 17. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 08. džumadel-uhra 1445. god. po H., odnosno 21. decembra 2023. godine, na prijedlog Uprave za vjerske poslove, donio je sljedeću:

ODLUKU

o formiranju Džemata Arnaudija-Mahovljani-Bronzani Majdan

Član 1.

Ovom Odlukom formira se Džemat Arnaudija-Mahovljani-Bronzani Majdan u Medžlisu Islamske zajednice Banja Luka, koji nastaje spajanjem džemata Arnaudija, Mahovljani i Bronzani Majdan.

Član 2.

Džemat Arnaudija-Mahovljani-Bronzani Majdan obuhvata granice dosadašnjih džemata Arnaudije, Mahovljana i Bronzanog Majdana.

Član 3.

Danom stupanja na snagu ove Odluke Džemat Arnaudija, Džemat Mahovljani i Džemat Bronzani Majdan, prestaju da funkcioniraju kao samostalne organizacione jedinice, te u skladu s tim mandat džematskih odbora ovih džemata prestaje.

Medžlis IZ Banja Luka će u skladu sa ovom odlukom u saradnji sa nadležnim izbornim organima Islamske zajednice provesti izbore i imenovati džematski odbor Džemata Arnaudija-Mahovljani-Bronzani Majdan, te provesti druge aktivnosti neophodne za implementaciju ove odluke.

Član 4.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-4552-4/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.

21. decembar 2023. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 17. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 08. džumadel-uhra 1445. god. po H., odnosno 21. decembra 2023. godine, na prijedlog Uprave za vjerske poslove, donio je sljedeću:

O D L U K U

o formiranju Džemata Ferhadija-Dolac

Član 1.

Ovom Odlukom formira se Džemat Ferhadija-Dolac u Medžlisu Islamske zajednice Banja Luka, koji nastaje spajanjem Džemata Ferhadija i Džemata Dolac.

Član 2.

Džemat Ferhadija-Dolac obuhvata granice dosadašnjeg Džemata Ferhadija i Džemata Dolac.

Član 3.

Danom stupanja na snagu ove Odluke Džemat Ferhadija i Džemat Dolac, prestaju da funkcioniraju kao samostalne organizacione jedinice, te u skladu s tim mandat džematskih odbora ovih džemata prestaje.

Medžlis IZ Banja Luka će u skladu sa ovom odlukom u saradnji sa nadležnim izbornim organima Islamske zajednice provesti izbore i imenovati džematski odbor Džemata Ferhadija-Dolac, te provesti druge aktivnosti neophodne za implementaciju ove odluke.

Član 4.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-4552-5/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.

21. decembar 2023. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 17. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 08. džumadel-uhra 1445. god. po H., odnosno 21. decembra 2023. godine, na prijedlog Uprave za vjerske poslove, donio je sljedeću:

O D L U K U

o formiranju Džemata Gazanferija-Potok

Član 1.

Ovom Odlukom formira se Džemat Gazanferija-Potok u Medžlisu Islamske zajednice Banja Luka, koji nastaje spajanjem Džemata Gazanferija i Džemata Potok.

Član 2.

Džemat Gazanferija-Potok obuhvata granice dosadašnjeg Džemata Gazanferija i Džemata Potok.

Član 3.

Danom stupanja na snagu ove Odluke Džemat Gazanferija i Džemat Potok, prestaju da funkcioniraju kao samostalne organizacione jedinice, te u skladu s tim mandat džematskih odbora ovih džemata prestaje.

Medžlis IZ Banja Luka će u skladu sa ovom odlukom u saradnji sa nadležnim izbornim organima Islamske zajednice provesti izbore i imenovati džematski odbor Džemata Gazanferija-Potok, te provesti druge aktivnosti neophodne za implementaciju ove odluke.

Član 4.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-4552-6/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.

21. decembar 2023. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 17. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 08. džumadel-uhra 1445. god. po H., odnosno 21. decembra 2023. godine, na prijedlog Uprave za vjerske poslove, donio je sljedeću:

O D L U K U

o formiranju Džemata Gornji Šeher-Grab

Član 1.

Ovom Odlukom formira se Džemat Gornji Šeher-Grab u Medžlisu Islamske zajednice Banja Luka, koji nastaje spajanjem Džemata Gornji Šeher i Džemata Grab.

Član 2.

Džemat Gornji Šeher-Grab obuhvata granice dosadašnjeg Džemata Gornji Šeher i Džemata Grab.

Član 3.

Danom stupanja na snagu ove Odluke Džemat Gornji Šeher i Džemat Grab, prestaju da funkcioniraju kao samostalne organizacione jedinice, te u skladu s tim mandat džematskih odbora ovih džemata prestaje.

Medžlis IZ Banja Luka će u skladu sa ovom odlukom u saradnji sa nadležnim izbornim organima Islamske zajednice provesti izbore i imenovati džematski odbor Džemata Gornji Šeher-Grab, te provesti druge aktivnosti neophodne za implementaciju ove odluke.

Član 4.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-4552-7/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.

21. decembar 2023. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 17. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 08. džumadel-uhra 1445. god. po H., odnosno 21. decembra 2023. godine, na prijedlog Uprave za vjerske poslove, donio je sljedeću:

O D L U K U

o formiranju Džemata Podpečine-Pobrđe

Član 1.

Ovom Odlukom formira se Džemat Podpečine-Pobrđe u Medžlisu Islamske zajednice Banja Luka, koji nastaje spajanjem Džemata Podpečine i Džemata Pobrđe.

Član 2.

Džemat Podpečine-Pobrđe obuhvata granice dosadašnjeg Džemata Podpečine i Džemata Pobrđe.

Član 3.

Danom stupanja na snagu ove Odluke Džemat Podpečine i Džemat Pobrđe, prestaju da funkcioniraju kao samostalne organizacione jedinice, te u skladu s tim mandat džematskih odbora ovih džemata prestaje.

Medžlis IZ Banja Luka će u skladu sa ovom odlukom u saradnji sa nadležnim izbornim organima Islamske zajednice provesti izbore i imenovati džematski odbor Džemata Podpečine-Pobrđe, te provesti druge aktivnosti neophodne za implementaciju ove odluke.

Član 4.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-5106-3/23

Datum: 07. redžeb 1445. god. po H.

18. januar 2024. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 18. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 07. redžeba 1445. god. po H., odnosno 18. januara 2024. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na Odluku Upravnog odbora Gazi Husrev-begove biblioteke, broj: UO-17-03-2-752/2023 od 07.12.2023. godine o izboru mr. Dženana Handžića za direktora Gazi Husrev-begove biblioteke i njegovo imenovanje na mandatni period od četiri godine počevši od datuma donošenja odluke Upravnog odbora o imenovanju.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-182-2/24

Datum: 07. redžeb 1445. god. po H.

18. januar 2024. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 18. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 07. redžeba 1445. god. po H., odnosno 18. januara 2024. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

I

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na Odluku Upravnog odbora Studentskog centra IZ u BiH, broj: 03-2-03-3/24 od 11.01.2024. godine o izboru dr. Ferida Dautovića za direktora Studentskog centra i njegovo imenovanje na mandatni period od četiri godine počevši od datuma donošenja odluke Upravnog odbora o imenovanju.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-190-2/24

Datum: 07. redžeb 1445. god. po H.

18. januar 2024. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, te člana 76. Pravilnika o imamima (broj: SIZ-36/08 i broj: SIZ-25/10), Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 18. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 07. redžeba 1445. god. po H., odnosno 18. januara 2024. godine, na prijedlog Uprave za vjerske poslove, donio je sljedeću:

ODLUKU

o imenovanju Disciplinske komisije Rijaseta Islamske zajednice

Član 1.

Imenuje se Disciplinska komisija Rijaseta Islamske zajednice u sljedećem sastavu:

1. Hadis-ef. Pašalić – predsjednik;
2. Rahman-ef. Skejić – član;
3. Dženan Rahmanović – član.
4. Kao zamjenski članovi Disciplinske komisije imenuju se:
5. Said-ef. Mujakić – član;
6. Amel-ef. Mukinović – član;
7. Ajdin Behlil – član.

Član 2.

Disciplinska komisija će raditi u skladu s *Pravilnikom o imamima i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima.*

Član 3.

Za sekretara Disciplinske komisije imenuje se Elvir Mehić.

Član 4.

Sekretar Disciplinske komisije pomaže predsjedniku Komisije u pripremi sjednica i obavlja tehničke poslove.

Član 5.

Mandat članova Disciplinske komisije i sekretara traje četiri godine.

Član 6.

Disciplinska Komisija se finansira iz Budžeta Rijaseta.

Član 7.

Ova odluka stupa na snagu od 7. februara 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-507-2/24

Datum: 28. redžeb 1445. god. po H.
08. februar 2024. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 19. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. redžeba 1445. god. po H., odnosno 08. februara 2024. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

o imenovanju Upravnog odbora Gazi Husrev-begove biblioteke

Član 1.

Imenuje se Upravni odbor Gazi Husrev-begove biblioteke u sastavu:

1. Muftija dr. Nedžad Grabus, predsjednik,
2. Mr. Osman Lavić, član,
3. Faruk Hašimović, član,
4. Ruhulah Hodžić, član,
5. Meho Manjgo, član.

Članovi Upravnog odbora su obavezni svoju dužnost obavljati u skladu sa Pravilima Biblioteke i drugim normativnim aktima Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 2.

Upravni odbor iz člana 1. ove Odluke imenuje se na mandat od četiri godine počev od 01.03.2024. godine.

Član 3.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-311-2/24

Datum: 28. redžeb 1445. god. po H.

08. februar 2024. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 19. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. redžeba 1445. god. po H., odnosno 08. februara 2024. godine, na prijedlog Uprave za vjerske poslove, donio je sljedeću:

ODLUKU

Član 1.

Ovom Odlukom propisuje se procedura angažiranja vaiza, predavača/ica i učača, te promocije knjiga u dijasporalnim zajednicama Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 2.

U svojstvu vaiza, predavača/ica i učača mogu biti angažirane osobe koje su uvrštene u *Jedinstveni registar vaiza i predavača/ica* Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 3.

Za angažman vaiza, predavača/ica i učača u dijasporalnim zajednicama Islamske zajednice potrebno je da džematski odbor uputi zahtjev glavnom imamu krovne organizacije. Glavni imam krovne organizacije uz znanje nadležnog muftije upućuje zahtjev za saglasnost Upravi za vjerske poslove. Uprava za vjerske poslove upoznaje angažiranog vaiza, predavača/icu sa pristiglim zahtjevom.

Član 4.

Vaiz, predavač/ica i učaj za kojeg se traži saglasnost za angažman u dijasporalnim zajednicama Islamske zajednice dužan je obezbijediti pismeno odobrenje nadležnog rukovodioca koje dostavlja Upravi za vjerske poslove.

Član 5.

Za promociju knjiga u džematima dijasporalne zajednice potrebno je dobiti saglasnost od Uprave za obrazovanje i nauku na osnovu *Pravilnika o distribuciji i promociji printanib i drugih izdanja u prostorima i objektima Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*. Prije davanja saglasnosti Uprava za obrazovanje i nauku zatražit će mišljenje Uprave za vanjske poslove i dijasporu.

Član 6.

Za angažman osoba koje nisu uvrštene u *Jedinstven registar vaiza i predavača/ica Islamske zajednice* potrebno je dobiti saglasnost od Uprave za vanjske poslove i dijasporu.

Član 7.

Vaiz, predavač/ica i učaj mogu biti angažirani najviše četiri puta, a u maksimalnom trajanju od petnaest dana u toku jedne kalendarske godine.

Član 8.

Angažirani vaiz, predavač/ica i učaj dužni su podnijeti Izvještaj Upravi za vjerske poslove najkasnije sedam dana nakon realizirane aktivnosti.

Član 9.

Za primjenu ove Odluke odgovorni su nadležni rukovodioci.

Član 10.

Nepoštivanje ove Odluke predstavlja povredu službene dužnosti zbog koje će nadležni pokrenuti disciplinski postupak.

Član 11.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-03-2-504-2/24

Datum: 28. redžeb 1445. god. po H.
08. februar 2024. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na 19. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. redžeba 1445. god. po H., odnosno 08. februara 2024. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je sljedeću:

ODLUKU

o utvrđivanju prečišćenog teksta Odluke o ustanovljenju Tezkiretname – programa institucionalnog obilježavanja datuma rođenja ličnosti značajnih za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini

Član 1.

Utvrđuje se prečišćeni tekst Odluke o ustanovljenju Tezkiretname – programa institucionalnog obilježavanja datuma rođenja ličnosti značajnih za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini.

Član 2.

Prečišćeni tekst Odluke o ustanovljenju Tezkiretname – programa institucionalnog obilježavanja datuma rođenja ličnosti značajnih za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini sadrži Odluku o ustanovljenju Tezkiretname – programa institucionalnog obilježavanja datuma rođenja ličnosti značajnih za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini broj: 02-03-2-319-3/21 od 25. februara 2021. godine i Odluku o izmjeni i dopunama Odluke o ustanovljavanju Tezkiretname – programa institucionalnog obilježavanja datuma rođenja ličnosti značajnih za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini broj: 02-03-2-2479-2/23 od 18. jula 2023. godine.

Član 3.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

O D L U K A

o ustanovljenju Tezkiretname – programa institucionalnog obilježavanja datuma rođenja ličnosti značajnih za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini

-prečišćeni tekst -

Član 1.

(Predmet Odluke)

Ovom Odlukom utvrđuju se obaveze, kategorije i forme institucionalnog obilježavanja godišnjica rođenja ličnosti od značaja za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: ličnosti) koje su djelovale u periodu poslije 1878. godine.

Ovom Odlukom se ne ograničava mogućnost niti umanjuje potreba savremenih interpretiranja zasluga i institucionalnog sjećanja na druge ličnosti koje su rođene i djelovale prije datuma iz stava (1) ovog člana.

Član 2.

(Mjesto primjene)

Organizacione jedinice, organi, ustanove, privredna društva, udruženja Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i dijaspori (u daljem tekstu: organi službe) provode protokolarne i organizacijske aktivnosti institucionalnog obilježavanja godišnjica.

Član 3.

(Kategorije)

Ličnosti se razvrstaju prema sljedećim kategorijama:

- I kategorija: Ličnosti čije se godišnjice obilježavaju na nivou cijele Islamske zajednice;
- II kategorija: Ličnosti čije se godišnjice obilježavaju na nivou Rijaseta, muftijstava, obrazovnih i naučnih ustanova IZ;
- III kategorija: Ličnosti čije se godišnjice obilježavaju na nivou medžlisa.

Član 4.

(Ličnosti iz I kategorije)

Ličnosti iz I kategorije imaju najširi i opći značaj za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u cjelini, čija je snaga doprinosa, posvećenost ustanovama vjere i tradicije, tumačenju i razumijevanju islama ili islamskom obrazovanju ili kulturno-povijesnom etabliranju i napretku muslimana i Islamske zajednice takvih dosega da ima opći značaj i da obavezuje na institucionalno obilježavanje godišnjica njihovog rođenja na nivou cijele Islamske zajednice.

Ovoj kategoriji pripadaju reisu-l-uleme, alimi i imami koji su svojim djelima i svojim žrtvama obilježili kretanja u faktičkom životu i duhovnoj povijesti islama, muslimana i Islamske zajednice, čiji je doprinos u odbrani i afirmaciji vrijednosti vjere, prava vjernika i ustanova vjerskog zajedništva, u dostojanstvenom i djelotvornom suočavanju sa raznovrsnim pritiscima, u oslobađajućem širenju starih i otkrivanju novih horizonata razumijevanja i življenja islama, afirmaciji islamske misli, kulture, te općenito muslimanskog identiteta, trajna baština i nezaobilazni element tradicije i identiteta muslimana.

Ličnosti iz ove kategorije su razvrstane u dvije grupe: a) ličnosti iz Islamske zajednice, b) ličnosti koje nisu radile u Islamskoj zajednici.

Ličnosti iz Islamske zajednice:

1. Reisu-l-ulema Mustafa Hilmi-ef. Hadžiomerović,
2. Reisu-l-ulema Mehmed Teufik-ef. Azabagić,
3. Muftija Ali Fehmi-ef. Džabić,
4. Reisu-l-ulema Džemaludin-ef. Čaušević,
5. Reisu-l-ulema hafiz Ibrahim-ef. Maglajlić,
6. Muhamed Seid-ef. Serdarević,
7. Mehmed-ef. Handžić,
8. Husein-ef. Đozo,
9. Dr. Ahmed-ef. Smajlović,
10. Šehid Mustafa-ef. Mujkanović,
11. Šehid Hasib-ef. Ramić.

Ličnosti koje nisu radile u Islamskoj zajednici:

1. Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak,
2. Dr. Safvet-beg Bašagić,
3. Osman Nuri Hadžić,
4. Dr. Muhamed Tajib Okić,
5. Akademik dr. Mehmed Begović,
6. Akademik dr. Hamdija Čemerlić,
7. Dr. Hazim-ef. Šabanović,
8. Dr. Nerkez Smailagić,
9. Dr. Muhamed Hadžijahić,
10. Dr. Sulejman Mašović,
11. Akademik dr. Smail Balić,
12. Alija Izetbegović,
13. Rešad Kadić,
14. Adil-beg Zulfikarpašić.

Nosilac obilježavanja sjećanja na ličnosti iz I kategorije je Rijaset Islamske zajednice.

Rijaset Islamske zajednice može zadužiti naučno-istraživačke ili obrazovne ustanove Islamske zajednice da u njegovo ime vrše programske, organizacijske ili tehničke poslove obilježavanja godišnjica ili na njih djelimično ili potpuno prenese ovu obavezu.

Član 5. **(Ličnosti iz II kategorije)**

U II kategoriju, s obzirom na nosioce obilježavanja sjećanja, ubrajaju se ličnosti čije se obilježavanje vrši na nivou:

- a) Rijaset Islamske zajednice,
- b) muftijstava,
- c) obrazovnih ili naučno-istraživačkih ustanova.

Osobe čije sjećanje se obilježava na nivou Rijaset

Ovoj kategoriji pripadaju osobe koje su pružile cjelovit i značajan lični doprinos u djelovanju i afirmaciji najviših organa Islamske zajednice ili su stekle najviše institucionalno priznanje u organizaciji Islamske zajednice.

Ovoj kategoriji pripadaju reisu-l-uleme koje nisu uvrštene u I kategoriju, kao i zaslužni nosioci odgovornih dužnosti u predstavničkim i izvršnim organima Islamske zajednice. To su:

1. Reisu-l-ulema Sulejman-ef. Šarac,
2. Reisu-l-ulema Fehim-ef. Spaho,
3. Reisu-l-ulema Ibrahim-ef. Fejić,
4. Reisu-l-ulema Sulejman-ef. Kemura,
5. Reisu-l-ulema Naim-ef. Hadžiabdić,
6. Reisu-l-ulema Husein-ef. Mujić,
7. Reisu-l-ulema Jakub-ef. Selimoski,
8. Naibu reis Salih-ef. Bašić,
9. Zamjenik reisu-l-uleme Murat-ef. Šećeragić,
10. Abdurahman-ef. Hukić,
11. Fadil Imamović,
12. Muftija Ibrahim-ef. Halilović,
13. Salim Šabić,
14. Muhamed-ef. Salkić.

Nosilac obilježavanja sjećanja na ličnosti iz ove kategorije je Rijaset Islamske zajednice putem Uprave za obrazovanje i nauku ili drugi organi službe po nalogu Rijaset Islamske zajednice.

Osobe čije sjećanje se obilježava na nivou muftijstava

Ovoj kategoriji pripadaju osobe koje su dale regionalni doprinos, ostavile utjecaj na širem geografskom području, muftiluku ili više medžlisa, bilo da je riječ o nauci vjere, primjermom i uglednom življenju islama ili u jačanju organizacijske strukture i institucija Islamske zajednice, kako slijedi:

Muftijstvo banjalučko

1. Muftija hafiz Mehmed-ef. Zahiromić.

Muftijstvo bihaćko

1. Muftija Husein Hilmi-ef. Durić,
2. Šerif-ef. Bajrić,
3. Munir-ef. Felić.

Muftijstvo gorazdansko

1. Smail-beg-ef. Čengić – Muftijstvo, MIZ Ustikolina,
2. Hafiz Muhamed-ef. Bjelan – Muftijstvo, Medžlis IZ Foča.

Muftijstvo mostarsko

1. **Ćamil-ef. Avdić – Muftijstvo, Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka,**
2. Hivzija Hasandedić – Muftijstvo, Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka,
3. Hafiz Omer-ef. Džabić – Muftijstvo, MIZ Mostar,
4. Sejfullah-ef. Proho – Muftijstvo, FIN, MIZ Konjic.

Muftijstvo sarajevsko

1. Hafiz Kamil-ef. Silajdžić – Muftijstvo, Gazi Husrev-begova medresa, MIZ Sarajevo,
2. Hafiz Mahmut-ef. Traljić – Muftijstvo, Gazi Husrev-begova biblioteka,
3. Mehmed-ef. Mujezinović – Muftijstvo, Gazi Husrev-begova biblioteka,
4. Hafiz Ibrahim-ef. Trebinjac – Muftijstvo, Gazi Husrev-begova medresa, FIN,
5. Šejh hafiz Husnija-ef. Numanagić – Muftijstvo, Medresa „Osman-ef. Redžović“,
6. Ibrahim-ef. Hodžić – Muftijstvo, Medresa „Osman-ef. Redžović“.

Muftijstvo travničko

1. **Šejh Mustafa-ef. Čolić – Muftijstvo, MIZ Jajce,**
2. Muftija Hazim-ef. Korkut – Muftijstvo, Elči Ibrahim-pašina medresa, MIZ Travnik,

3. Kasim-ef. Mašić – Muftijstvo, MIZ Travnik.

Muftijstvo tuzlansko

1. Muftija Muhamed Ševket-ef. Kurt – Muftijstvo, Medžlis IZ Tuzla,
2. Redžep-ef. Muminhodžić – Muftijstvo, Medžlis IZ Puračić,
3. **Šejh Mehmed-ef. Hafizović – Muftijstvo, Vojno muftijstvo, Medžlis IZ Zvornik,**
4. Hafiz Ahmed Hilmi-ef. Muftić – Muftijstvo, Behram-begova medresa, MIZ Gradačac,
5. **Šaban-ef. Hodžić – Muftijstvo, Institut za društvena i religijska istraživanja u Tuzli,**
6. Hafiz Ahmed-ef. Redžebašić – Muftijstvo, Behram-begova medresa,
7. Hafiz Osman-ef. Vilović – Muftijstvo, MIZ Tuzla.
8. Besim-ef. Čanić,
9. Muftija hafiz Muhamed Hakki-ef. Čokić – Muftijstvo, Behram-begova medresa, Medžlis IZ Brčko,
10. Muftija Ibrahim-ef. Čokić – Muftijstvo, Institut za društvena i religijska istraživanja, Medžlis IZ Tuzla,
11. Hafiz Abdullah-ef. Budimlija – Muftijstvo, Behram-begova medresa, Behram-begova biblioteka, Medžlis IZ Bijeljina,
12. Hafiz Sejid-ef. Zenunović – Muftijstvo, Medžlis IZ Čelić, Institut za društvena i religijska istraživanja.

Muftijstvo zeničko

1. Derviš-ef. Spahić – Muftijstvo, MIZ Zenica,
2. Husejin-ef. Smajlović – Muftijstvo, MIZ Zenica,
3. Hasan Škapur – Muftijstvo, MIZ Tešanj,
4. Abdulah Serdarević – Muftijstvo.

Vojno muftijstvo

1. Abduselam-ef. Džumhur – Vojno muftijstvo, MIZ Konjic,
2. Hafiz Abdulah-ef. Kurbegović – Vojno muftijstvo.

Nosioci obilježavanja sjećanja na ličnosti iz ove kategorije su muftijstva ili drugi organi službe po zaduženju muftijstva.

Osobe čije sjećanje se obilježava na nivou obrazovnih i naučnih ustanova IZ

Godišnjice rođenja istaknutih uposlenika ili osoba koje su dale značajan doprinos u području kojim se neposredno bave ustanove Islamske zajednice obilježavaju se kako slijedi:

Fakultet islamskih nauka u Sarajevu

1. Džemal Čehajić – FIN,
2. Hamid Hadžibegić – FIN,
3. Mesud Hafizović – FIN,
4. Ismet Kasumović – FIN,
5. Mehmed Kico – FIN,
6. Nijaz Šukrić – FIN,
7. Ibrahim Džananović – FIN,
8. Dizdar Muhamed Emin – FIN,
9. Šaćir Sikirić – FIN,
10. Mehmed Ali Čerimović – FIN,
11. Besim Korkut – FIN, Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka,
12. Abdulah Ajni Bušatlić – FIN,
13. Hafiz Fadil-ef. Fazlić – FIN,
14. Ahmed-ef. Burek – FIN, Gazi Husrev-begova medresa, MIZ Gornji Vakuf,
15. Alija Silajdžić – FIN,
16. Nedžib Smailbegović – FIN,
17. Abdulah Škaljić – FIN.

Islamski pedagoški fakultet u Bihaću

1. Muhamed-ef. Zahirović – IPF Bihać,
2. Sadik-ef. Ribić – IPF Bihać.

Gazi Husrev-begova biblioteka

1. Salih Hadžialić – Gazi Husrev-begova biblioteka,
2. Kasim-ef. Dobrača – Gazi Husrev-begova biblioteka, Muftijstvo gorazdansko,
3. Fejzullah-ef. Hadžibajrić – Gazi Husrev-begova biblioteka,
4. Salih Sidki-ef. Hadžihuseinović Muvekkit – Gazi Husrev-begova biblioteka,
5. Selim-ef. Jelovac – Gazi Husrev-begova biblioteka, MIZ Mostar,

6. Muhamed-ef. Ždralović – Gazi Husrev-begova biblioteka, MIZ Zagreb, MIZ Bugojno,
7. Zejnil Fajić – Gazi Husrev-begova biblioteka.

Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka

1. Salih-ef. Trako – Institut za islamsku tradiciju, Medresa „Osman-ef. Redžović“,
2. Muhamed Mujić – Institut za islamsku tradiciju, MIZ Mostar,
3. Hazim Muftić – Institut za islamsku tradiciju,
4. Derviš-ef. Korkut – Institut za islamsku tradiciju, Muftijstvo travničko,
5. Derviš Buturović – Institut za islamsku tradiciju, MIZ Konjic,
6. Adil-beg Zulfikarpašić – Institut za islamsku tradiciju.

Institut za društvena i religijska istraživanja u Tuzli

1. **Ševket-ef. Šabić** – Institut za društvena i religijska istraživanja, Behram-begova medresa,
2. Hafiz Mehmed Hulusija-ef. Mulahalilović – Institut za društvena i religijska istraživanja, MIZ Brčko,
3. Muftija Ibrahim-ef. Čokić – Institut za društvena i religijska istraživanja, MIZ Tuzla,
4. Muftija Abdurahman Adil-ef. Čokić – Institut za društvena i religijska istraživanja, MIZ Tuzla,
5. Enver-ef. Mulahalilović – Institut za društvena i religijska istraživanja, MIZ Tuzla,
6. **Šejh Ahmed-ef. Mešić** – Institut za društvena i religijska istraživanja, Muftijstvo tuzlansko, MIZ Tuzla,
7. Hafiz Sejid-ef. Zenunović – Muftijstvo tuzlansko, Institut za društvena i religijska istraživanja, MIZ Čelić,
8. Šaban-ef. Hodžić – Institut za društvena i religijska istraživanja, Muftijstvo,

Gazi Husrev-begova medresa

1. Hafiz Sinanudin-ef. Sokolović – Gazi Husrev-begova medresa, Muftijstvo sarajevsko,
2. Kasim-ef. Hadžić – Gazi Husrev-begova medresa, FIN,
3. Hamdija Kreševljaković – Gazi Husrev-begova medresa, FIN,
4. Muhamed Tufo – Gazi Husrev-begova medresa,
5. Muhamed Hazim Tulić – Gazi Husrev-begova medresa,
6. Abdulah Dervišević – Gazi Husrev-begova medresa,
7. Mehmed Merzić – Gazi Husrev-begova medresa,

8. Munib Cerić – Gazi Husrev-begova medresa,
9. Zehra Šoše – Gazi Husrev-begova medresa,
10. Mustafa Ševa – Gazi Husrev-begova medresa,
11. Rešid-ef. Bilalić – Gazi Husrev-begova medresa,
12. Ešref-ef. Kovačević – Gazi Husrev-begova medresa,
13. Ahmed S. Aličić – Gazi Husrev-begova medresa, MIZ Nevesinje,
14. Ibrahim Imširović – Gazi Husrev-begova medresa,
15. Muhamed Pašić – Gazi Husrev-begova medresa.

Behram-begova medresa

1. Salih Sivčević – Behram-begova medresa,
2. Hafiz Hasan-ef. Smajlović – Behram-begova medresa, MIZ Srebrenik, MIZ Zvornik,
3. Abdullah-ef. Budimlija – Behram-begova medresa, Behram-begova biblioteka, MIZ Bijeljina,
4. Muftija hafiz Muhamed Hakki-ef. Čokić – Behram-begova medresa, MIZ Brčko,
5. Hafiz Šahbaz-ef. Husić – Behram-begova medresa, Medžlis Kalesija,
6. Hafiz Tosun-ef. Kifić – Behram-begova medresa.

Ševket-ef. Šabić – Behram-begova medresa, Institut za društvena i religijska istraživanja, Medžlis IZ Tuzla. Karadžoz-begova medresa

1. Ahmed Hifzi-ef. Karabeg – Karadžoz-begova medresa, Medžlis IZ Mostar,
2. Ali Riza-ef. Karabeg - Karadžoz-begova medresa, Medžlis IZ Mostar,
3. Kurra hafiz Muhamed-ef. Kurt - Karadžoz-begova medresa, Medžlis IZ Mostar,
4. Hafiz Salih-ef. Puzić - Karadžoz-begova medresa, Medžlis IZ Mostar,
5. Sulejman Hamza-ef. Puzić - Karadžoz-begova medresa, Medžlis IZ Mostar.

Nosioci obilježavanja sjećanja na ličnosti iz ove kategorije su obrazovne i naučne ustanove Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 6. (Ličnosti iz III kategorije)

U III kategoriju su uvrštene osobe koje imaju lokalni značaj ili su dale značajan doprinos na lokalnom nivou svojim uzornim življenjem vjere ili posvećenošću unapređenju i radu Islamske zajednice, džemata i medžlisa, kako slijedi:

MIZ Banja Luka

1. Hafiz Omer-ef. Džin,
2. Hafiz Fehim-ef. Gušić.

Medžlis IZ Banovići

1. Nazif-ef. Mušanović,
2. Osman-ef. Lugavić.

Medžlis IZ Bihać

1. Muhamed-ef. Redžepagić,
2. Ibrahim-ef. Okić,
3. Muharem-ef. Memagić,
4. Salih-ef. Mahmutović.

Medžlis IZ Bijeljina

1. Murat-beg Pašić,
2. Abdullatif Bulić,
3. Hafiz Jusuf-ef. Garčević,
4. Muhamed Fahri Garčević,
5. Ilijaz-ef. Hazurović,
6. Husejn-ef. Joldić.

Medžlis IZ Bosanska Krupa

1. Husejin-ef. Crnkić,
2. Ali Rizah Harčević,
3. Murat-ef. Hajrović Hulusi.

Medžlis IZ Bratunac

1. Abid-ef. Dozić.

MIZ Brčko

1. Hafiz Zaim-ef. Huskanović,
2. Hafiz Šemsudin-ef. Kavazović,
3. Muderris Abdulah Abdulgani-ef. Ibrahimbegović,
4. Abdurahman-ef. Hadžiefendić,
5. Salih-ef. Hadžiegrić,
6. Husejn-ef. Hasanefendić,
7. Hafiz Abdulah-ef. Imamović.

MIZ Bugojno

1. Abdulah-ef. Mustajbegović.

Medžlis IZ Bužim

1. Ibrahim-ef. Mustafić,
2. Ali-Rizah-ef. Harčević,
3. Mehmed Veladžić,
4. Besim-ef. Hamzabegović,
5. Sulejman-ef. Topić,
6. Husein-ef. Alijagić.

MIZ Čelić

1. **Šejh Hajrudin-ef. Abdurahmanović Muderris – MIZ Čelić, Be-hram-begova medresa.**

MIZ Doboj

1. Husejn-ef. Hadžirašidagić.

MIZ Donji Vakuf

1. Hafiz Zakir-ef. Kaniža.

Medžlis IZ Foča

1. Hafiz Sabri-ef. Vajzović.

MIZ Fojnica

1. Šejh hafiz Kjazim-ef. Hadžimejlić,
2. Šejh Halid-ef. Salihagić.
3. Riza-ef. Muderizović.

Medžlis IZ Gorazde

1. Ago Ćurovac.

Medžlis IZ Gornja Tuzla

1. Kadrija Hajdarović,
2. Husein-ef. Mujaković.

MIZ Gornji Vakuf

1. Ilijaz-ef. Milanović,
2. Hafiz Ahmed-ef. Redžebašić.

Medžlis IZ Gračanica

1. Hafiz Ibrahim Mehinagić,
2. Hadži hafiz Hasan-ef. Hadžiefendić – Hadžikadija,
3. Hasan-ef. Kadić,
4. Hadži hafiz dr. Ćamil-ef. Kamarić,
5. Dr. Mustafa Kamarić,
6. Hadži Ismail Haki-ef. Mašić,
7. Muhamed Seid Mašić,
8. Ali Riza-ef. Prohić,
9. Hadži hafiz Mustafa-ef. Šiljić.

MIZ Gradačac

1. Muftija hafiz Ahmed-ef. Mulaibrahimović,

Šejh Hasan-ef. Muslimović,

1. Hafiz Ahmed Hilmi-ef. Muftić – Medžlis IZ Gradačac, Muftijstvo, Behram-begova medresa.

Medžlis IZ Janja

1. Alija Sadiković,
2. Dr. Mehmed Maslić,
3. Ahmed-ef Aliefendić,
4. Alija-ef. Aliefendić,
5. Halil Hilmi-ef. Đezić,
6. Mustafa-ef. Gruhonjić,
7. Osman-ef. Gruhonjić,
8. Emin-ef. Topalović.

MIZ Kakanj

1. Selim-ef. Merdanović,
2. Hafiz Zahid-ef. Mušanović,
3. Abdulah-ef. Čelebić – MIZ Kakanj, Gazi Husrev-begova medresa,
4. Husejin-ef. Brodlija – MIZ Kakanj.

Medžlis IZ Kalesija

1. Muhamed-ef. Husić,
2. Smajl-ef. Husić,
3. Husejn-ef. Fazlić,
4. Orhan-ef. Gazibegović,

5. Mustafa-ef. Gazibegović,
6. Halil-ef. Aščić,
7. Osman-ef. Čanić,
8. Osman-ef. Gazibegović,
9. Hadži Osman-ef. Rančić.

MIZ Kaljina

1. Atif-ef. Hamza,
2. Džemila Terović.

MIZ Kiseljak

1. **Šejh hafiz Mustafa-ef. Mujić,**
2. Omer-ef. Drkić,

Medžlis IZ Kladanj

1. Redžep-ef. Čučak,
2. Hafiz Ahmed-ef. Gogić,
3. Refik-ef. Hodžić.

MIZ Konjic

1. Rustem-ef. Rustempašić – MIZ Konjic,
2. Hamdija Mulić – MIZ Konjic, Karađoz-begova medresa,
3. Ibrahim Repovac – MIZ Konjic,
4. Nasih Pajić – MIZ Konjic.

Medžlis IZ Kozarac

1. Ilijas-ef. Mahmuljin,
2. Muderris Smail-ef. Karabašić.

MIZ Ljubuški

1. Mehmed Šakir-ef. Mesihović – MIZ Ljubuški,
2. Mehmed Emin-ef. Krehić – MIZ Ljubuški.

MIZ Maglaj

1. Ferid-ef. Čičkušić

MIZ Mostar i Nevesinje

1. Esad Kojić – MIZ Mostar,
2. Smail-ef. Serdarević – MIZ Mostar,

3. Jusuf-ef. Handžo – MIZ Nevesinje,
4. Halil-ef. Tucović – MIZ Nevesinje,
5. Adem-ef. Omerika – MIZ Nevesinje.

MIZ Olovo

1. Abdullah-ef. Srebreniković,
2. Rasim-ef. Imširović,
3. Hamid-ef. Hadrović.

Medžlis IZ Orašje

1. Ibrahim-ef. Gorak,
2. Mehmed-ef. Muminović.

MIZ Puračić

1. Adem-ef. Skopljak,
2. Mehmed Arapčić,
3. Hafiz Mehmed-ef. Nukić,
4. Ibrahim-ef. Vehabović.

Medžlis IZ Rogatica

1. Šejh hafiz Mustafa-ef. Mujić.

Medžlis IZ Rudo

1. Osman-ef. Redžović.

MIZ Sarajevo

1. Halid-ef. Hadžimulić,
2. Mujaga Merhemić,
3. Mehmed-ef. Potogija,
4. Abdullah-ef. Fočak,
5. Esad-ef. Sabrihafizović,
6. Smail-ef. Fazlić.

Medžlis IZ Srebrenica

1. Husejn-ef. Ruhi Dozić,
2. Selim-ef. Alemić,
3. Haki-ef. Dozić.

Medžlis IZ Srebrenik

1. Ibrahim-ef. Imširović.

MIZ Stolac

1. Hafiz Sulejman i hafiz Halil Repak,
2. Habiba Mehmedbašić,
3. Zejna Elezović.

Medžlis IZ Teočak

1. Hafiz Sulejman-ef. Ikanović,
2. Hafiz Šerif-ef. Mujaković,
3. Hafiz Abdulah-ef. Zarkić.

MIZ Teslić

1. Mujo Zukanović,
2. Bećir-ef. Jahić,
3. Mujo-ef. Haušić.

MIZ Tuzla

1. Ahmed Lutfi-ef. Čokić, Medžlis IZ Tuzla, Muftijstvo tuzlansko,
2. Hafiz Muhammed-ef. Husić – MIZ Tuzla, Behram-begova medresa, Medžlis IZ Kalesija,
3. Hafiz Muhamed Ali-ef. Dukatar – MIZ Tuzla, Institut za društvena i religijska istraživanja,
4. Hafiz Osman-ef. Vilović – Medžlis IZ Tuzla, Muftijstvo tuzlansko,
5. Hafiz Mustafa-ef. Sušić,
6. Hafiz Abdurahman-ef. Ibrišimović,
7. Hafiz Salih-ef. Suljić Kuga,
8. Hafiz Sulejman-ef. Damadžić,
9. **Hafiz Zekerija-ef. Ibrišimović,**
10. Hafiz Osman-ef. Prcić.

MIZ Ustikolina

1. Mujo Duraković.

MIZ Vareš

1. Muhamed-ef. Hadžibaščajušević – MIZ Vareš, Muftijstvo sarajevsko.

MIZ Velika Kladuša

1. Hasan-ef. Hilić.

MIZ Visoko i Gračanica

1. Abdulah-ef. Ganić – MIZ Gračanica, MIZ Kakanj,
2. Husni-ef. Semić – MIZ Visoko,
3. Mirsad-ef. Mahmutović – MIZ Gračanica,
4. Džemal-ef. Omerbegović – MIZ Visoko,
5. Šejh Sulhija-ef. Hadžimejlić – MIZ Visoko,
6. Šefik-ef. Beganović – MIZ Visoko,
7. Osman-ef. Redžović – Medžlis IZ Gračanica-Visoko, Medresa „Osman ef. Redžović.

MIZ Vitez

1. Hasan-ef. Mujkić.

Medžlis IZ Vlasenica

1. Mustafa-ef. Aljić-Čohodarević,
2. Ibrahim-ef. Tuzlak.

MIZ Zavidovići

1. Asim-ef. Čamdžić.

MIZ Zenica

1. Hasan-ef. Ljevaković – MIZ Zenica, MIZ Maglaj,
2. Fuad-ef. Subašić – MIZ Zenica,
3. Hasib Mujić – MIZ Zenica,
4. Himzo-ef. Čelenka – MIZ Zenica.

MIZ Zvornik

1. Hifzija-ef. Suljkić,
2. Smail-beg Skopljaković,
3. Šakir-ef. Korkut,
4. Džemal-ef. Hulusić,
5. Ahmet-ef. Šehić,
6. Mehmed-ef. Šljivić.

MIZ Žepče

1. Hafiz Mahmut-ef. Moranjković.

Medžlis IZ Živinice

1. Bajro-ef. Jusić,
2. Mehmed-ef. Vrtagić,
3. Mumin-ef. Zehić,
4. Rasim-ef. Agić,
5. Rasim-ef. Selimović,
6. Muharem-ef. Avdihodžić,
7. Spahija-ef. Brčaninović,
8. Omer-ef. Okanović.

Nosioci obilježavanja sjećanja na ličnosti iz ove kategorije su medžlisi.

Član 7.

(Način obilježavanja)

Godišnjice rođenja obilježavaju se na sljedeći način:

a) **Ličnosti iz I kategorije**

- Svaka zaokružena godišnjica rođenja (npr. 60., 70., 80., 90., 110., 120.) obilježava se okruglim stolom ili simpozijem.
- Naučnom konferencijom obilježava se 100 godina rođenja, 150 godina rođenja, 200 godina rođenja itd.

b) **Ličnosti iz II kategorije**

- Svaka zaokružena godišnjica rođenja (npr. 60., 70., 80., 90., 110., 120.) obilježava se kolokvijem ili drugom prigodnom formom sjećanja, učenjem Jasina ili Fatihe pred dušu osobe.
- Simpozijem obilježava se 100 godina rođenja, 150 godina rođenja, 200 godina rođenja itd.

c) **Ličnosti iz III kategorije**

- Svaka zaokružena godišnjica rođenja (npr. 60., 70., 80., 90., 100., 110.) obilježava se prigodnim podsjećanjem, učenjem Jasina ili Fatihe ili višesatnim kolokvijem.

Obilježavanje godišnjice rođenja može biti prikladan povod ne samo za podsjećanje na osobu, nego za aktuelno sagledavanje onog područja u kojem je osoba djelovala ili ostavila doprinos, odnosno ne samo za govor o osobi, nego za govor o postojećem stanju i perspektivama naučnog, organizacijskog ili praktičnog područja u kojem je osoba ostavila doprinos ili podnijela žrtvu.

Nosilac obilježavanja godišnjice rođenja unutar jedne kategorije može naglašeno istaknuti značaj određene ličnosti u odnosu na druge unutar iste kategorije kroz sadržajnu aktivnost obilježavanja godišnjice.

Član 8. **(Obilježavanje šehidskih godišnjica)**

Za datum obilježavanja, odnosno sjećanja na, u agresiji na Bosnu i Hercegovinu, stradale imame šehide, učenike medresa i drugih uposlenika organa službi Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, uzet će se godišnjice stradanja, a ne rođenja kao što je to slučaj sa ostalim ličnostima.

Veličina i značaj ovih osoba je u činu žrtvovanja i borbe, i kroz sjećanje se obilježava taj čin i stoga ima opravdanje da se obilježavaju godišnjice stradanja.

Član 9. **(Kriteriji za šehidske godišnjice)**

Kriteriji za uvrštavanje osoba na listu obilježavanja imama šehida, učenika medresa i drugih uposlenika organa službi su sljedeći:

- a) da je osoba bila aktivni uposlenik organa službe u vrijeme stradanja,
- b) da je osoba bila aktivni uposlenik organa službe do početka agresije na Bosnu i Hercegovinu,
- c) da je osoba bila penzioner organa službe,
- d) da je osoba bila učenik medrese ili student islamskog fakulteta.

Član 10. **(Mjesta sjećanja)**

Sjećanje na imame koji su stradali u Srebreničkom genocidu, a porijeklom su iz drugih medžlisa (Bratunac, Zvornik, Vlasenica itd.) obilježava se u medžlisu njihovog rođenja, odnosno medžlisu u kojem je imao posljednje postavljenje na dužnost imama prije početka agresije na BiH.

U Žepi se sjećanje na imame šehide obilježava zajedno s obilježavanjem svih šehida Žepe. Medresa obilježava godišnjice stradanja svih učenika medrese koji su poginuli tokom agresije, a fakultet studenata.

Sjećanje na učenike medrese ili studente fakulteta, koji su poginuli kao borci u odbrani domovine, obilježava medresa, odnosno fakultet u saradnji sa Vojnim muftijstvom.

Podsjećanje na žrtvu imama šehida, učenika medrese i studenata te uposlenika organa službe vrši se kontinuirano u okviru Dana Udruženja ilmijje i Dana šehida, a medžlisi iz kojih dolaze mogu to intenzivnije i sadržajnije činiti.

Imami koji su posthumno odlikovani, nosioci odlikovanja „Zlatni ljiljan“ ili drugih ratnih i vojnih priznanja, trebaju biti naglašenije istaknuti. Medžlisi iz kojih dolaze ovi imami bit će nosioci obilježavanja i sjećanja na njih, a Vojno muftijstvo će aktivno učestvovati i saradivati u organizaciji i realizaciji prigodnih programa i sjećanja na njih.

Član 11. (Šehidi)

Stradali imami šehidi, učenici medresa i drugi uposlenici organa službi Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini su:

Red. br.	Ime šehida	Mjesto obilježavanja: medžlis, ustanova
1	Alekić Hasan	MIZ Kotor Varoš
2	Atić Hašim	MIZ Srebrenica
3	Bajramović Adem	Medresa "Osman-ef. Redžović" Visoko
4	Bajrić Sakib	MIZ Zvornik
5	Balagić Fikret	MIZ Ključ
6	Baščelić Osman	MIZ Srebrenica, MIZ Zvornik
7	Bećirević Mušan	MIZ Mostar
8	Behar Ale	MIZ Ključ
9	Bešlija Hasan	MIZ Prijedor
10	Čelebić Abdulah	Gazi Husrev-begova medresa
11	Ćeman Rasim	MIZ Prijedor
12	Cvrčak Ahmet	MIZ Maglaj
13	Delić Mehmed	MIZ Srebrenica
14	Dizdarević Fikret	Gazi Husrev-begova medresa
15	Dizdarević Sulejman	MIZ Sanski Most
16	Drkić Omer	MIZ Kiseljak
17	Dupovac Hajrudin	MIZ Sarajevo, Vojno muftijstvo
18	Duraković Amir	MIZ Olovo
19	Džafica Smail	MIZ Bihać
20	Đozić Teufik	MIZ Srebrenica
21	Efendić Redžo	Vojno muftijstvo, MIZ Derventa
22	Elkaz Hidajet	MIZ Prozor
23	Fejzić Reif	MIZ Srebrenica, MIZ Zvornik
24	Goga Mensur	Gazi Husrev-begova medresa, Vojno muftijstvo, MIZ Kakanj
25	Habibović Sabahudin	Gazi Husrev-begova medresa, MIZ Sanski Most
26	Hadžiabdić Tenzila	El-Kalem
27	Hafizović Mehmed	Vojno muftijstvo, Muftijstvo tuzlansko, MIZ Zvornik
28	Hajdarević Senid	Vojno muftijstvo, MIZ Visoko
29	Hajrić Mehmed	Vojno muftijstvo, Muftijstvo gorazdansko

30	Halilović Nermin	Gazi Husrev-begova medresa, Vojno muftijstvo, MIZ Zavidovići
31	Hasanović Esed	MIZ Bratunac, MIZ Srebrenica
32	Hasanović Sadik	MIZ Srebrenica
33	Hero Hamed	MIZ Prozor
34	Hodžić Emina	MIZ Sarajevo
35	Hodžić Hašim	MIZ Vlasenica, MIZ Rogatica
36	Hodžić Mustafa	MIZ Maglaj
37	Hodžić Sulejman	MIZ Srebrenica, MIZ Bratunac
38	Hrustanbegović Čerim	El-Kalem
39	Huremović Dževad	Vojno Muftijstvo, MIZ Teočak
40	Husejnović Ejub	MIZ Srebrenica
41	Jusić Hasan	Vojno Muftijstvo, MIZ Bihać
42	Kabaš Zahid	MIZ Sokolac
43	Kadrić Raif	GH medresa
44	Kaltak Rasim	Vojno muftijstvo, MIZ Sanski Most
45	Karaman Safet	Muftijstvo gorazhdansko, MIZ Višegrad
46	Kasapović Fadil	MIZ Mostar
47	Kovač Armin	Gazi Husrev-begova medresa, Vojno muftijstvo
48	Krajina Zijad	Vojno muftijstvo, MIZ Sarajevo
49	Kubat Abdulah	MIZ Sarajevo
50	Kurtović Šaćir	MIZ Foča
51	Lihović Ahmet	MIZ Prijedor
52	Mačković Ismet	MIZ Velika Kladuša
53	Mahmutović Šaban	MIZ Vitez
54	Makić Zahid	MIZ Banja Luka
55	Mandžić Mehmedalija	MIZ Srebrenica
56	Mekanić Junuz	MIZ Vlasenica
57	Memić Ahmed	Gazi Husrev-begova medresa, MIZ Vlasenica
58	Memić Munib	MIZ Zvornik,
59	Memić Sakib	MIZ Srebrenica, MIZ Zvornik
60	Memić Salko	MIZ Čelić
61	Memić Suljo	MIZ Srebrenica, MIZ Zvornik
62	Mešić Almir	Vojno muftijstvo, MIZ Doboј
63	Mezit Salem	MIZ Mostar

64	Milanović Ilijaz	Vojno muftijstvo, MIZ Gornji Vakuf
65	Muhić Ramo	MIZ Srebrenica
66	Mujić Hasib	Vojno muftijstvo, MIZ Fojnica
67	Mujkanović Mustafa	IZ, Bratunac
68	Murtagić Hamed	Gazi Husrev-begova medresa, Srebrenica
69	Muratović Fahrudin	Gazi Husrev-begova medresa, Bratunac
70	Musić Nurudin	Gazi Husrev-begova medresa
71	Mustafić Osman	Vojno muftijstvo, MIZ Bužim
72	Mustafić Sead	MIZ Srebrenica
73	Mušinbegović Mustafa	MIZ Visoko
74	Novalić Muhamed	Vojno muftijstvo, MIZ Travnik
75	Omerbašić Mehmed	Gazi Husrev-begova medresa, MIZ Tešanj, Vojno muftijstvo
76	Omerčević Hazim	GH medresa, Vojno muftijstvo, MIZ Cazin
77	Omerspahić Ševal	Vojno muftijstvo, MIZ Kakanj
78	Osmanović Idriz	MIZ Srebrenica
79	Osmanović Šemso	MIZ Srebrenica
80	Osmanović Mehmed	MIZ Srebrenica
81	Pašić Mehmed	Vojno muftijstvo, MIZ Visoko
82	Pašić Sinan	MIZ Rogatica
83	Pezić Mesud	Vojno muftijstvo, MIZ Busovača
84	Ramić Hasib	IZ, MIZ Sarajevo
85	Redžić Ramiz	Vojno muftijstvo, MIZ Travnik
86	Reko Salih	MIZ Foča
87	Seferović Emir	MIZ Sanski Most
88	Softić Hamid	MIZ Kozarac
89	Spahić Almasa	FIN
90	Šećerović Sinanuddin	Gazi Husrev-begova medresa
91	Šljivo Ismet	Vojno muftijstvo, MIZ Sarajevo
92	Šukrić Nijaz	Rijaset IZ, FIN
93	Terzić Fikret	Vojno muftijstvo
94	Turudić Sulejman	MIZ Kotor Varoš
95	Tuzlak Čamil	MIZ Foča
96	Zgrčo Nedžib	MIZ Žepče

Član 12.

(Preporuke za ličnosti iz ranijeg perioda)

Radi kontinuiteta i oživljavanja sjećanja na istaknute ličnosti i postojano očuvanje tog sjećanja, kao djelotvorne veze sadašnjosti sa prošlošću, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini ohrabruje i podstiče obilježavanje godišnjica rođenja i čuvanje sjećanja na istaknute ličnosti koje su rođene i djelovale prije 1878. godine, a koje imaju najširi i opći značaj za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u cjelini i koje su imale istaknuti doprinos u etabliranju i napretku muslimana, afirmaciji islamske misli, kulture i muslimanskog identiteta.

Posebno se podstiče obilježavanje sljedećih ličnosti:

1. Abdulah Abdi Bošnjak,
2. Ahmed Sudi Bošnjak,
3. Allamek, Muhamed Musić,
4. Bajezidagić Derviš-paša,
5. Behram-beg,
6. Bejazić Ahmed, sin Hasanov,
7. Gazi Husrev-beg,
8. Gazi Isa-beg,
9. Hadžiabdić Mehmed Refik-efendija, šejhu-l-islam,
10. Pručak, Hasan Kafi,
11. Hasan Kaimija, šejh,
12. Karađoz-beg hadži Muhamed,
13. Kukavica hadži Muhamed/Mehmed-paša,
14. Muhamed Hevaji Uskufi,
15. Ejubović / Ejubić Mustafa - Šejh Jujo,
16. Matrakčija Nasuh,
17. Sinan-beg, sin Bajram-agin,
18. Sokolović Ferhad-paša,
19. Skolović Mehmed-paša,
20. Turali-beg,
21. Husein-kapetan Gradašević,
22. Hamza-dedo Orlović.

Član 13.

(Mešihati)

Mešihati i muftijstva u bošnjačkoj dijaspori obilježavat će datume rođenja ličnosti značajnih za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini sa svog područja, kako na nivou međžliisa tako i krovnih organizacija, uvažavajući njihove specifične zasluge, razloge i okolnosti, pri čemu će dostaviti

Rijasetu Islamske zajednice svoje prijedloge radi verifikacije i uvrštavanja u jedinstvenu Tezkiretnamu.

Član 14.
(Završne odredbe)

Nakon stupanja na snagu ove Odluke, organi službe Islamske zajednice pristupit će obilježavanju godišnjica osoba navedenih u ovoj Odluci prema definiranim kategorijama i nadležnostima iz ove Odluke.

Član 15.

Sastavni dio ove Odluke je Prijedlog Stručne komisije za institucionalno obilježavanje ličnosti značajnih za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini koja sadrži biografije naprijed navedenih ličnosti.

Član 16.

Utvrđena lista ličnosti od značaja za islam, muslimane i Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini u ovoj Odluci će se svakih pet (5) godina ažurirati i, po potrebi, dopunjavati.

Član 17.

Uprava za obrazovanje i nauku Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini donijet će uputstvo za provođenje ove Odluke.

Član 18.

Ova Odluka stupa na snagu danom njenog usvajanja i objavit će se u *Glasniku* Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Aktivnosti Vijeća muftija

Broj: 18-03-2-3764-2/23

Datum: 16. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

31. oktobar 2023. godine

Na osnovu člana 10. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, donijelo je sljedeću

IZJAVU

Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini s dubokom žalošću i tugom izražava suosjećanje sa nevinim žrtvama brutalnih napada na civile i civilne objekte u Gazi. S velikom zabrinutošću vidimo kako događaji na Bliskom istoku pokazuju zabrinjavajuće podjele u Evropi i širom svijeta, što vodi u nepovjerenje i predrasude koje potiču dalje napetosti, trpljenje i patnju velikog broja ljudi.

Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini svoje djelovanje zasniva na islamskom učenju o miru, dobrobiti, stabilnosti i dostojanstvu ljudskog roda i posebno muslimana Bošnjaka u Bosni i Hercegovini, domovinskim zemljama i svim zemljama u kojima žive. Vijeće muftija naglašava da nasilje koje je kao plamen obuhvatilo Bliski istok utječe na živote miliona ljudi na svijetu. Islamsko učenje ne prihvata nasilje i terorizam, strogo osuđuje ubijanje civila, kidnapovanje ljudi, neosnovano zatvaranje i činjenje bilo koje vrste terora. Vijeće muftija poziva sve državne subjekte na poštivanje Međunarodnog humanitarnog prava i zaštitu ljudskih života i sakralnih objekata. Poštujemo pravo građana da mirnim demonstracijama izražavaju svoje stavove ali da se suzdrže od govora koji nije u skladu s islamskom etikom i poštivanjem pravnih propisa, te pozitivnog pravnog reda.

Pozivamo nosioce vlasti u Bosni i Hercegovini i regionu, predstavnike medija da se suzdrže od generalizirajućih ocjena sukoba na Bliskom istoku i da izbjegnju retoriku koja vodi vjerskim podjelama.

Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini poziva Međunarodnu zajednicu na hitni prekid ratnih dejstava, da zaštiti živote ljudi u Gazi, zaustavi ubijanje civila, djece i žena, uspostavi humanitarne koridore i omogući nesmetan dostup do vode, hrane, higijenske i zdravstvene pomoći.

Nužno je poštovati živote svih ljudi podjednako Palestinaca i Izraelaca, živote svih ljudi kako nas uči Kur'an: »*Ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, - kao da je svim ljudima život sačuva.*« (Kur'an, El-Maide, 32)

Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini poziva na pravedno, dugoročno dvodržavno rješenje sukoba između Izraela i Palestine, život u miru, poštivanje individualnih i kolektivnih prava. Muslimani i Jevreji u Bosni i Hercegovini dijele višestoljetno iskustvo zajedničkog života. Vijeće muftija jasno izražava svoj stav protiv antisemitizma i islamofobije i poziva sve vjernike da u skladu s bosansko-hercegovačkom tradicijom koncepta komšiluka i zajedništva nastave graditi društvo u kojem se svi vjernici i građani osjećaju sigurni i prihvaćeni u svome identitetu.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-3964-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, razmatrajući zahtjev Medžlisa Islamske zajednice Cazin za izmjenu Zaključka Rijaseta broj 03-HN-548-1/09 od 18.3.2009 godine a koji je predstavila Vakufska direkcija, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Predmet se vraća Vakufskoj direkciji i Medžlisu Islamske zajednice Cazin na doradu, radi provjere navoda u zahtjevu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis IZ Cazin i Vakufska direkcija Sarajevo.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-3965-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu IZ Cazin da može izvršiti transformaciju/ eksproprijaciju dijela vakufske nekretnine označene označene kao k.č. broj 59, u naravi livada, površine 1168 m² i šuma 234 m², upisane u PL broj 69, KO Ponjevići u površini od 12 m² na način da se ista ustupi kroz eksproprijaciju u korist Grada Cazin za iznos od 1,50 KM po m², što ukupno iznosi 18,00 KM.

Obavezuje se Medžlis IZ Cazin da dobijena finansijska sredstva utroši u zaštitu i unapređenje istoimenog vakufa.

Zadužuje se Medžlis IZ Cazin da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj nakon realizacije predmetne transformacije.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis IZ Cazin i Vakufska direkcija Sarajevo.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-3966-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu IZ Doboj da u korist JP Elektroprivreda d.d. Sarajevo s ciljem postavljanja srednjonaponskog voda i stuba može ustanoviti pravo služnosti na dijelu vakufskih nekretnina označenih kao k.č. broj 606 i k.č. broj 488 u skladu sa situacijom lokacije uz sljedeće uvjete:

- Da projektna dokumentacija kao i kompletna postavka bude izrađena na način da ne ugrožava eventualno buduće izdavanje građevinske dozvole na predmetnim nekretninama, a u koliko postavljena instalacija bude smetnja MIZ Doboj, JP Elektroprivreda d.d. Sarajevo se obavezuje izvršiti izmjještanje betonskih stubova i postavljanje elektroenergetskih kablova o svom trošku.
- Za uspostavu prava služnosti utvrđuje se jednokratna naknada u iznosu od 5.000,00 KM. Iznos od 2.000,00 KM uplatiti će JP elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, a 3.000,00 KM uplatiti će Semir Mešić.

Stavlja se van snage prethodno doneseni Zaključak po ovom pitanju broj 04-1-66-2/23 od dana 06.04.2023. godine.

Za provođenje ovog zaključka obavezuju se Medžlis IZ Doboj i Vakufska direkcija.

Obavezuje se Medžlis IZ Doboj da dostavi Vakufskoj direkciji izvještaj o realizaciji zaključka.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-3967-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.
2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, razmatrajući zahtjev Medžlisa Islamske zajednice Jajce o promjeni namjene Hadadan džamije u Islamski edukativno-kulturni centar, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Odgađa se donošenje odluke o davanju saglasnosti promjene namjene Hadadan džamije u Islamski edukativno-kulturni centar.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis IZ Jajce i Vakufska direkcija Sarajevo.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-3969-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu IZ Tešanj da od dobijenih sredstava od transformacije vakufske imovine na osnovu Zaključka vijeća muftija broj 04-1-18-2/22 od dana 13.04.2022. godine, može izvršiti kupovinu stanova i to:

1. Stan br. 8, površine 49 m² i balkon površine 6,47 m², što ukupno čini površinu od 55,47 m², izgrađen na parceli označenoj kao k.č. broj 454, upisana u PL broj 148, KO Tešanj II, ZK uložak broj 877, KO Tešanj II u vlasništvu Star S d.o.o. za iznos od 128.357,50 KM;
2. Stan broj 22 (namješten) površine 37,82 m², izgrađen na parceli označenoj kao k.č. broj 454, upisana u PL broj 148, KO Tešanj II, ZK uložak broj 877, KO Tešanj II u vlasništvu Star S d.o.o. za iznos od 111.212,00 KM;
3. Stan br. 7, površine 46 m², izgrađen na parceli označenoj kao k.č. broj 526/1, KO Tešanj II etažna jedinica 526/1EJ37, u vlasništvu Mujičić Smaje za iznos od 123.856,00 KM.

Obavezuje se Medžlis IZ Tešanj da predmetne nekretnine uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH-Medžlis IZ Tešanj-vakuf džemata Medakovo.

Za sprovođenje ovog Zaključka zadužuju se Vakufska direkcije i Medžlis IZ Tešanj.

Obavezuje se Medžlis IZ Tešanj da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj o realizaciji zaključka.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-3971-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija i na osnovu člana 13. Pravila o uvakufljenju, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni

i Hercegovini na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeću

O D L U K U

Član 1.

Ovom odlukom određuje se minimalni iznos novčanog uvakufljenja za koje će Vakufska direkcija u skladu sa Pravilima o uvakufljenju izdavati vakufname.

Član 2.

Minimalni iznos novčanog uvakufljenja u Bosni i Hercegovini za koje će se izdavati novčana vakufnama iznosi 1.000,00 KM.

Minimalni iznos novčanog uvakufljenja u Dijaspori za koje će se izdavati novčana vakufnama iznosi 2.000,00 € ili u ekvivalentu valute zemlje iz koje je upućen zahtjev.

Član 3.

Ova Odluka stupa na snagu danom usvajanja.

Član 4.

Za provođenje ove Odluke zadužuje se Vakufska direkcija.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-3972-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.
2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

Z A K L J U Č A K

Daje se saglasnost Medžlisu IZ Busovača da od dobijenih sredstava od transformacije/nepotpune eksproprijacije vakufske imovine na osnovu Zaključka vijeća muftija 04-1-104-2/23 od dana 10.07.2023. godine može utrošiti finansijska sredstva na način da:

- Iznos od 18.540,66 KM utroši u adaptaciju vakufskog stana u džematu Busovača;
- Iznos od 2.200,00 KM utroši u sanaciju mesdžida u naselju Merdani, džemat Putiš.

Obavezuje se Vakufska direkcija da finansijska sredstva u iznosu od 20.740,66 KM KM uplati Medžlisu IZ Busovača u svrhu realizacije ovog Zaključka.

Za sprovođenje ovog Zaključka zadužuju se Vakufska direkcija i Medžlis IZ Busovača.

Obavezuje se Medžlis IZ Busovača da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj o realizaciji zaključka.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-3973-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.
2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost Medžlisu IZ Doboja da u korist BH Telecoma d.d. s ciljem postavljanja optičkog kabla može ustanoviti pravo služnosti na dijelu vakufskih nekretnina označenih kao k.č. broj 1627/17 i 1627/18 u dužini od 27 metara pod sljedećim uvjetima:

- Postojeća naknada za zakup bazne stanice će biti povećana za 50,00 KM mjesečno;
- Izgradnja i postavljanje optičkog kabla moraju biti realizirani na način da ne ugrožavaju eventualno buduće izdavanje građevinske dozvole na predmetnim nekretninama, a ako postavljena instalacija bude smetnja, obavezuje se BH Telecom d.d. Sarajevo da o svom trošku izvrši izmještanje optičkog kabla;
- Pravo služnosti daje se do kraja perioda trajanja zakupa za postavljenu baznu stanicu, odnosno istekom ugovora o zakupu za baznu stanicu prestaje saglasnost za pravo služnosti;

Stavlja se van snage prethodno doneseni Zaključak Vijeća muftija broj 04-1-65-2/23 od dana 06.04.2023. godine.

Za provođenje ovog zaključka obavezuju se Medžlis IZ Doboj i Vakufska direkcija.

Obavezuje se Medžlis IZ Doboj da Vakufskoj direkciji dostavi izvještaj o realizaciji zaključka.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4031-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Bašić Meho sin Sejdina, iz Tuzle, može za potrebe mezarja u džematu Stjepan Polje I, Medžlisa IZ Gračanica, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 475/2 zv. „Prapatnice“, u naravi oranica/njiva 5. klase površine 1377 m² i trajno pravo korištenja puta u širini od 3,5 m, preko parcela broj: 474 i 475/1, upisanih u p.l. br. 1626, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 2140 i 1389, K.O. Stjepan Polje, uz uvjete: - da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Gračanica – vakuf džemata Stjepan Polje I; - te da se u C teretnom listu uknjiži pravo služnosti u korist Medžlisa IZ Gračanica, na parcelama označenim kao k.č. br. 474 i 475/1 upisanim u zk. ul. br. 2140 1389 k.o. Stjepan polje.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis IZ Gračanica i Vakufska direkcija IZ u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4033-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.
2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Čičak-Bajrić Fazila kći Sulejmana, iz Vukovija Gornjih, može za potrebe džemata Vukovije Gornje, Medžlisa IZ Kalesija, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 747 zv. „Šibe“ u naravi oranica/njiva 6. klase, površine 2965 m² i šuma 3. klase površine 701 m² i k.č. br. 748 zv. „Šibe“ u naravi voćnjak 3. klase površine 1967 m², upisane u p.l. br. 4446, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 3829 k.o. Vukovije, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Vukovije Gornje.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis IZ Kalesija i Vakufska direkcija IZ u BiH.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4034-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.
2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Zulfić Safet sin Ibrahima, iz Tuzle, može za potrebe džemata Lipovice Stara džamija, Medžlisa IZ Kalesija, uvakufiti svoje zemljišne

parcele označene kao k.č. br. 1848 u naravi livada 5. klase, površine 5849 m² i k.č. br. 1847 u naravi šuma 4. klase površine 3274 m², ukupne površine 9123 m², upisane u p.l. br. 1133 k.o. Kikači, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Lipovice Stara džamija.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4036-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Ajdinović Sejad sin Sulejmana, iz Zvornika, može za potrebe vakufa džamije Hasići, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 4351 zv. „Groblje“ u naravi pašnjak 3. klase, površine 795 m², upisanu u p.l. br. 5295 k.o. Zvornik, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Zvornik – vakuf džamije Hasići.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Zvornik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4037-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Hodžić Esed sin Muharema, iz Devetaka, može za potrebe parkinga za mezarje u džematu Devetak, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 2251/3 zv. „Njiva“ u naravi oranica/njiva 5. klase, površine 500 m², upisanu u p.l. br. 1214 k.o. Devetak, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Puračić – vakuf džemata Devetak.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Puračić i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4039-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Duraković rođ. Bećirović Ćerima kći Omera, iz Gornje Međide, može za potrebe džemata Međida Gornja, uvakufiti svoje nekretnine označene kao k.č. br. 1659/2 zv. „Hasanovići“ u naravi kuća i zgrada površine 121 m², dvorište površine 500 m² i oranica/njiva 6. klase površine 365 m²,

upisane u p.l. br. 552 k.o. Gornja Medida, uz uvjete da će vakifa imati pravo doživotnog stanovanja i uživanja u prizemlju kuće i da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Gradačac – vakuf džemata Medida Gornja.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Gradačac i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4040-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Burgić Amir sin Mustafe, iz Lukavca, može za potrebe džemata Orahovica-Jaruške, uvakufiti svoje nekretnine označene kao k.č. br. 869/2 zv. „Njiva“ u naravi kuća i zgrada površine 89 m², dvorište 500 m² i oranica/njiva 5. klase površine 142 m², upisane u p.l. br. 112 k.o. Orahovica, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 158 k.o. SP_ORAHOVICA, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Puračić – vakuf džemata Orahovica-Jaruške.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Puračić i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4041-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Hodžić Zekija kći Hasana, iz Konjica, može u svoje ime i u ime supruga Hodžić Edina, za potrebe izgradnje imamske kuće u džematu Donje Selo, Medžlisa IZ Konjic, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 416/4 zv. „Krečana“ u naravi njiva 3. klase, površine 473 m², upisana u p.l. br. i zk. ul. br. 344 K.O. Donje Selo, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Konjic – vakuf džemata Donje Selo.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Konjic i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4042-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Vilić Samed sin Ibrahima, iz Gračanice, može za potrebe mezarja u džematu Stjepan Polje I, Medžlisa IZ Gračanica, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 2137 zv. „Solile“, u naravi oranica/njiva

7. klase površine 1873 m² i k.č. br. 2138 zv. „Solile“, u naravi livada 4. klase površine 2212 m², upisane u p.l. br. 2269 k.o. Stjepan Polje, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Gračanice – vakuf džemata Stjepan Polje I.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Gračanica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4043-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Musić rođ. Džafić Mihana kći Ibrahima, iz Gračanice, može za potrebe mezarja u džematu Doborovci, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 1563/1 zv. „Nalića njiva“ u naravi oranica/njiva 5. klase površine 3837 m² upisanu u p.l. br. 174 k.o. Doborovci, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Gračanica – vakuf džemata Doborovci.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Gračanica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4044-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Nedžibović Refija kći Rifeta, iz Bijeljine, Kahrović Senada kći Mehmedalije, iz Bijeljine, Nedžibović Dževad sin Mehmedalije, iz Bijeljine i Nedžibović Sadbera kći Mehmedalije, iz Bijeljine, mogu za potrebe Medžlisa IZ Bijeljina, uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu $\frac{1}{4}$, zemljišne parcele označene kao k.č. br. 2893/1 zv. „Iza džamije“ u naravi oranica/njiva 3. klase površine 385 m² upisanu u list nepokretnosti br. 2944 k.o. Bijeljina 1, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Bijeljina – vakuf Medžlisa IZ Bijeljina.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Bijeljina i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4045-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se naknadna saglasnost da Omerčević Samir sin Ibrahima, iz Fojnice, može za potrebe džemata Prokos, Medžlisa IZ Fojnica, uvakufiti svoju zemljiš-

nu parcelu označenu kao k.č. br. 2575 zv. „Mekuše“ u naravi livada 5. klase površine 1751 m² i k.č. br. 2576 zv. „Mekuše“ u naravi oranica 6. klase površine 1881 m² i šuma 3. klase površine 520 m², upisane u p.l. br. 384, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 1022 k.o. Prokos, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Fojnica – vakuf džemata Prokos.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Fojnica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4046-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Kasić Meho sin Ševke, iz Janje, može za potrebe Medžlisa IZ Janja, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 1730 zv. „Klacko“ u naravi njiva 4. klase površine 2649 m² m², upisane u list nepokretnosti br. 1046/6, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. 958 k.o. Janja 2, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Janja – vakuf Medžlisa IZ Janja.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Janja i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4047-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Vatreš Himzo sin Kadrije, iz Žepe, može za potrebe proširenja mezarja u džematu Žepa, Medžlisa IZ Žepa, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 1152 u naravi njiva 7. klase površine 1208 m² i k.č. br. 1153 u naravi njiva 5. klase površine 2679 m², upisane u list nepokretnosti broj 40 k.o. Vrtar, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Žepa – vakuf džemata Žepa.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Žepa i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4048-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da „ARABOSNA“ d.o.o. Sarajevo, može za potrebe džemata Mudrike, Medžlisa IZ Travnik, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 703/1 zv. „Ljilja“ u naravi livada 3. klase površine 961 m², upisane u p.l. br. 501 k.o. Mudrike, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži

na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Travnik – vakuf džemata Mudrike.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Travnik i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4055-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Salihović Salih sin Naizifa, iz Janje, može u svoje ime i u ime sestara Sadike i Sabre i njihove djece, pred duše rahmetli roditelja majke Nure i oca Nazifa, za potrebe održavanja džamije u džematu Klotjevac, Medžlisa IZ Srebrenica, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 370 zv. „Barinovac“ u naravi njiva 2. klase površine 2320 m² i njiva 3. klase površine 1039 m², k.č. br. 704/1 zv. „Bistrik“ u naravi njiva 2. klase površine 4526 m², k.č. br. 704/2 zv. „Bistrik“ u naravi njiva 2. klase površine 1935 m² i k.č. br. 916 zv. „Vlagija“ u naravi njiva 2. klase u površini 1378 m², upisane u list nepokretnosti broj 1667 k.o. Janja 2, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Srebrenica – vakuf džemata Klotjevac.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakufima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Srebrenica i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4056-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Starčević Esma kći Ismeta, iz Zavidovića, može u svoje ime i u ime i pred dušu rahmetli oca Hodžić Ismeta, za potrebe džemata Mećevići, Medžlisa IZ Zavidovići, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 1361/2 zv. „Batvica“ u naravi šuma 4. klase površine 584 m², upisane u p.l. br. 865 k.o. Mećevići, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Zavidovići – vakuf džemata Mećevići.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Zavidovići i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4057-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Medić Bego sin Sune, iz Zavidovića, može za potrebe mezarja u džematu Desna obala, Medžlisa IZ Zavidovići, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 618/2 zv. „Kosa“ u naravi voćnjak 3. klase

površine 164 m², upisane u p.l. br. 1918 k.o. Mustajbašići, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Zavidovići – vakuf džemata Desna obala.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Zavidovići i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4058-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Šalaka Fahira kći Ilijaza, iz Doboja, može za potrebe džemata Trnjak, Medžlisa IZ Doboje, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 4788 zv. „Trnjak“ u naravi njiva 3. klase površine 290 m², upisane u p.l. br. 3133 k.o. Doboje, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Doboje – vakuf džemata Trnjak.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Doboje i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4059-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Dautović rođ. Bećirović Ćamila kći Ibrahima, iz Doboja, može za potrebe džemata Brijesnica Velika, Medžlisa IZ Doboj, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 173 zv. „Luka“ u naravi šuma 5. klase površine 3742 m², upisane u katastarskoknjižni uložak (kku) i zk. ul. br. 81 k.o. Velika Brijesnica uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Doboj – vakuf džemata Velika Brijesnica.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifi izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Doboj i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4061-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Mujadžić Ešref sin Dede, iz Kozarca i Mujadžić Sajid sin Ešrefa, iz Kozarca, mogu u svoje ime i u ime i pred duše Mujadžić rah. Dede, rah. Hatke, rahm. Emine, rah. Azemine, Fatime i Zekije, za potrebe Medžlisa IZ

Kozarac, uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu $\frac{1}{2}$ nekretnina označenih kao k.č. br. 4058 zv. „Orlovača“ u naravi kuća površine 320 m², voćnjak 3. klase površine 677 m², dvorište površine 500 m², k.č. br. 4060 zv. „Orlovača“ u naravi šuma 3. klase površine 160 m² i njiva 4. klase površine 21305 m² i k.č. br. 4061 zv. „Orlovača“ u naravi njiva 4. klase površine 15380 m², ukupne površine 38342 m², upisane u p.l. br. 4953/2 k.o. Prijedor 1, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kozarac – vakuf Medžlisa IZ Kozarac.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kozarac i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4062-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Bedak Mehmedalija sin Safeta, iz Lepenice, može za potrebe vakufa džamije Lepenica, Medžlisa IZ Tešanj, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 973/3 zv. „Bašča“ u naravi oranica/njiva 5. klase površine 70 m², upisane u p.l. br. 593 k.o. Lepenica, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Tešanj – vakuf džemata Lepenica.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Tešanj i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4063-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Idrizović Senad sin Muhameda, iz Repnika, može za potrebe izgradnje nakšibendijske tekije u džematu Repnik, uz uvjet da mutevelija vakufske parcele bude hfz. Mirsad ef. Mrahorović ili koga on ovlasti, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 993/2 zv. „Palučak“ u naravi oranica/njiva 4. klase površine 1311 m², upisane u zk. ul. br. 438 k.o. Repnik, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Banovići – vakuf džemata Repnik.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Banovići i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4064-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Hasanović rođ. Hujdur Hatija kći Saliha, iz Hrasna Gornjeg i Hujdur Sead sin Saliha, iz Hrasna Gornjeg, mogu za potrebe džemata Hrasno Gornje, uvakufiti svoje suvlasničke dijelove u udjelu 1/2, zemljišne parce-

le označene kao k.č. br. 2831 zv. „Halilova Njiva“ u naravi oranica/njiva 5. klase površine 3439 m², upisane u p.l. br. 2955 k.o. Hrasno, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 793 k.o. SP_HRASNO, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Hrasno Gornje.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4068-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Hukić rođ. Šmigalović Mevlida kći Mustafe, iz Tojšića, Šmigalović Muhamed sin Mustafe, iz Tojšića i Šmigalović Bahira rođ. Ibrišević kći Redže, iz Tojšića, mogu za potrebe džemata Tojšići, uvakufiti svoje vlasničke dijelove u udjelu 1/3, zemljišne parcele označene kao k.č. br. 683 zv. „Zečić“ u naravi oranica/njiva 5. klase površine 1598 m², upisane u p.l. br. 3337, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 2950 k.o. Vukovije, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Tojšići.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifima izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4069-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Aščić Seid sin Halila, iz Vukovija Gornjih, može u svoje ime i u ime i pred duše rah. roditelja oca Halila i majke Emine rođ. Gutić, za potrebe džemata Vukovije Gornje, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 1324/1 zv. „Donje Sklade“ u naravi oranica/njiva 6. klase površine 3500 m², upisane u p.l. br. 49, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 2044 k.o. Vukovije, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Vukovije Gornje.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4070-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Alibašić Azim sin Adila, iz Šehera, može za potrebe džemata Šeher, Medžlis IZ Kalesija, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu

kao k.č. br. 1956 zv. „Osmaćko Polje“ u naravi oranica/njiva 3. klase površine 3608 m², upisane u p.l. br. 783/2, k.o. Osmaci, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Šeher.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4071-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Tubić Jusuf sin Muhe, iz Prnjavora, može za potrebe džemata Prnjavor, Medžlis IZ Kalesija, uvakufiti svoje zemljišne parcele označene kao k.č. br. 1144/1 zv. „Redžovina“ u naravi oranica/njiva 3. klase površine 3469m² i k.č. br. 1144/2 zv. „Redžovina“ u naravi oranica/njiva 3. klase površine 7 m², upisane u p.l. br. 1796, što po starom premjeru odgovara upisu u zk. ul. br. 128 k.o. Prnjavor, uz uvjet da se predmetne nekretnine uknjiže na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Prnjavor.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4072-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.
2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Smajić Hajrudin sin Nezira, iz Kikača, može za potrebe džemata Kikači, Medžlisa IZ Kalesija, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 889 zv. „Bašča“ u naravi voćnjak 4. klase površine 859 m², upisanu u p.l. br. 709, k.o. Kikači, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Kikači.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4073-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.
2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Dedić Mustafa sin Islama, iz Brda, može za potrebe proširenja džamijskog harema u džematu Brda Gornja, Medžlisa IZ Kalesija, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 2927/3 zv. „Njiva“ u naravi oranica/njiva 5. klase površine 78 m², upisanu u p.l. br. 1151, k.o. Kalesija,

uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Brda Gornja.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 18-04-1-4074-2/23

Datum: 18. rebi'ul-ahir 1445. god. po H.

2. novembar 2023. godine

Na osnovu člana 10. i člana 33. Poslovnika o radu Vijeća muftija, Vijeće muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, na svojoj trideset i osmoj redovnoj sjednici, održanoj u Novom Pazaru dana 16. rebi'ul-ahira 1445. god. po H., odnosno 31. oktobra 2023. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donijelo je sljedeći

ZAKLJUČAK

Daje se saglasnost da Bećirović Amir sin Hasiba, iz Jelovog Brda, može za potrebe džemata Jelovo Brdo, Medžlisa IZ Kalesija, uvakufiti svoju zemljišnu parcelu označenu kao k.č. br. 888 zv. „Brdo“ u naravi oranica/njiva 7. klase površine 770 m², upisanu u p.l. br. 1209, k.o. Vacetina, uz uvjet da se predmetna nekretnina uknjiži na ime: Islamska zajednica u BiH - Medžlis Islamske zajednice Kalesija – vakuf džemata Jelovo Brdo.

Nakon dobivene saglasnosti Vijeća muftija o predmetnom uvakufljenju i provedbe pravnih radnji u zemljišnim knjigama predmetnog uvakufljenja, Vakufska direkcija će vakifu izdati vakufnamu.

Za provođenje ovoga zaključka zadužuju se Medžlis Islamske zajednice Kalesija i Vakufska direkcija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4800-2/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.

22. decembar 2023. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most broj: 01-07-1-353-1/23 od 23. novembra 2023. godine, te na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog broj: 01-07-1-337-2/23 od 12. decembra 2023. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni Hercegovini, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Žerić (Medin) Mirza, profesor islamske teologije, rođen 8. aprila 1980. godine u Mrkonjić Gradu, do sada raspoređen na dužnost imama, hatiba i muallima u Džematu Kruhari-Jezernice, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. decembrom 2023. godine i raspoređuje na dužnost drugog imama, hatiba i muallima u Džemat Sanski Most, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sanski Most će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor o obavljanju imamske službe. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima. Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-148-3/24

Datum: 01. redžeb 1445. god. po H.

12. januar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije vojnog broj: 18-38-148-1/24 od 10. januara 2024. godine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, te člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebi'ul-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o premještaju i postavljenju imama

Čolakhodžić (Halil) Mustafa, profesor islamske teologije, rođen 14. decembra 1993. godine u Mostaru, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u Džematu Gnojnice, Medžlis Islamske zajednice Mostar, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 25. februarom 2024. godine i raspoređuje na dužnost Brigadnog imama u Komandi 4. pješadijske brigade u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, počevši od 26. februara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine i Čolakhodžić Mustafa će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima i Pravilnika o službi u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, zaključiti Ugovor o radu.

Imenovani je dužan poslove imama i hatiba obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 26. februara 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4888-2/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.

22. decembar 2023. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tomislavgrad br. 307/2023 od 30. novembra 2023. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o razrješenju dužnosti imama

Smriko (Feđad) Azrudin, profesor islamske teologije, rođen 13. augusta 1994. godine u Zenici, imam, hatib i muallim u Džematu Stipanjići, Medžlis Islamske zajednice Tomislavgrad, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 30. novembrom 2023. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-2385-3/23

Datum: 13. džumadel-uhra 1445. god. po H.

26. decembar 2023. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije zeničkog br. 01-07-1-239/2023 od 6. juna 2023. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasete Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o razrješenju dužnosti glavnog imama

Salkica (Huso) mr. Jakub, diplomirani master islamske teologije, rođen 8. decembra 1963. godine u Travniku, glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Zenica, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 31. decembrom 2023. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-5060-2/23

Datum: 14. džumadel-uhra 1445. god. po H.

27. decembar 2023. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije sarajevskog br. 01-07-1-584-1/23 od 26. decembra 2023. godine, shodno odredbi člana 40 i 46 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasete Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o razrješenju dužnosti glavnog imama

Čeliković (Husnija) Sulejmen, profesor islamske teologije, rođen 14. maja 1958. godine u mjestu Tršće, Kakanj, glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Kakanj, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 31. decembrom 2023. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-148-2/24

Datum: 01. redžeb 1445. god. po H.
12. januar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftije vojnog br. 18-38-181-1/23 od 10. januara 2024. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o razrješenju dužnosti imama

Ćatić (Ramo) Ibrahim, profesor islamske teologije, rođen 25. februara 1969. godine u mjestu Žulji, Nevesinje, Brigadni imam u Komandi 4. pješadijske brigade Oužanih snaga Bosne i Hercegovine, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 25. februarom 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4728-2/23

Datum: 05. redžeb 1445. god. po H.
16. januar 2024. godine

Rješavajući po prijedlogu Zamjenika reisu-l-uleme i koordinatora Ureda muftije za Zapadnu Evropu br. 03-07-1-4728/23 od 6. decembra 2023. godine, shodno odredbi člana 42 i 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 19 Pravilnika o organiziranju Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u dijaspori te shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj

redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, a sve u vezi sa članom 11. Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini (Sl. Glasnik BiH 05/04), Reisu-l-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti glavnog imama

Hamidović (Smajl) Fahrudin, rođen 26. januara 1961. godine u mjestu Sladna, Srebrenik, koji je u prethodnom periodu obnašao dužnost glavnog imama Islamske zajednice Bošnjaka u Velikoj Britaniji, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 31. decembrom 2023. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-193-2/24

Datum: 19. redžeb 1445. god. po H.

30. januar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanski Novi br. 01-07-1-13/24 od 11. januara 2024. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Begović (Mesud) Amel, rođen 6. novembra 1982. godine u Jajcu, imam, hatib i muallim u Džematu Hozoći, Medžlis Islamske zajednice Bosanski Novi, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 31. januarom 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-110-2/24

Datum: 19. redžeb 1445. god. po H.

30. januar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bužim br. 02-07-1-16/24 od 8. januara 2024. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imami-ma (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Nesimović (Ibrahim) Hamdija, rođen 1. novembra 1958. godine u Jezer-skom, Bosanska Krupa, imam, hatib i muallim u Džematu Lubarda, Medžlis Islamske zajednice Bužim, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 31. decembrom 2023. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-102-2/24

Datum: 19. redžeb 1445. god. po H.

30. januar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gornji Vakuf br. 01-07-04/24 od 5. januara 2024. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imami-ma (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Mujić (Izet) Hamza, rođen 7. juna 1998. godine u Zenici, imam, hatib i muallim u Džematu Vrse-Ždrimci, Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 31. decembrom 2023. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-337-2/24

Datum: 20. redžeb 1445. god. po H.

31. januar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. 03-A-1-49/2024 od 22. januara 2024. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Tarakčija (Mirsad) Sedad, rođen 16. juna 1987. godine u mjestu Maline, Travnik, imam, hatib i muallim u Džematu Gluha Bukovica, Medžlis Islamske zajednice Travnik, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 31. januarom 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-404-2/24

Datum: 29. redžeb 1445. god. po H.

09. februar 2024. godine

Na osnovu zahtjeva Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most br. 02-07-1-367-1/23 od 1. decembra 2023. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumadel-uhra 1435. god. po H., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Hurić (Ramiz) Selmir, rođen 11. februara 1979. godine u Tuzli, imam, hatib i muallim u Džematu Skucani Vakuf – lijeva obala, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, razrješava se navedene dužnosti, zaključno sa 31. decembrom 2023. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4265-2/23

Datum: 02. džumadel-uhra 1445. god. po H.

15. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-1552-1/23 od 30. oktobra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 02-07-322/23 od 20. oktobra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Kamberi, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Mešanović (Izudin) Medžid, rođen 15. maja 2002. godine u Gradačcu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Kamberi, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 1. novembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gradačac i Mešanović Medžid će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. novembra 2023. godine do 31. oktobra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. novembra 2023. godine i važi do 31. oktobra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4266-2/23

Datum: 02. džumadel-uhra 1445. god. po H.

15. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-1553-1/23 od 30. oktobra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gradačac br. 02-07-323/23 od 20. oktobra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Rajska, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice,

održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Jukan (Izudin) Redžep, rođen 28. novembra 1995. godine u Gradačcu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Rajska, Medžlis Islamske zajednice Gradačac, počevši od 20. oktobra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gradačac i Jukan Redžep će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 20. oktobra 2023. godine do 19. oktobra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 20. oktobra 2023. godine i važi do 19. oktobra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4525-2/23

Datum: 02. džumadel-uhra 1445. god. po H.
15. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-1565-1/23 od 2. novembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kladanj br. 02-514/23 od 31. oktobra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Tarevo, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Zajić (Saudin) Eldar, rođen 23. jula 2002. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Tarevo, Medžlis Islamske zajednice Kladanj, počevši od 1. decembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Kladanj i Zajić Eldar će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na

određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. decembra 2023. godine do 30. novembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. decembra 2023. godine i važi do 30. novembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4879-2/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.
22. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-560/23 od 13. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Busovača br. 01-08-160/23 od 13. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Bukovci, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Buljina (Asim) Emir, rođen 23. juna 1980. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Bukovci, Medžlis Islamske zajednice Busovača, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Busovača i Buljina Emir će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4799-2/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.

22. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog br. 01-07-1-338-2/23 od 12. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most br. 01-07-1-339-1/23 od 14. novembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Vrše, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Didić (Aida) hafiz Amel, rođen 17. decembra 1997. godine u Bosanskom Petrovcu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Vrše, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, počevši od 1. decembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sanski Most i Didić Amel će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. decembra 2023. godine do 30. novembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. decembra 2023. godine i važi do 30. novembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4889-2/23

Datum: 08. džumadel-uhra 1445. god. po H.

22. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije mostarskog br. 07-1-912-1/23 od 14. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Prozor br. 01-138/23 od 20. novembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Varvara, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održa-

noj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Ćosić (Vahid) Mahir, rođen 12. augusta 2003. godine u Mostaru, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Varvara, Medžlis Islamske zajednice Prozor, počevši od 1. decembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Prozor i Ćosić Mahir će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. decembra 2023. godine do 30. novembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. decembra 2023. godine i važi do 30. novembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-3901-2/23

Datum: 14 džumadel-uhra 1445. god. po H.
27. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije banjalučkog br. 01-03-1-450/23 od 20. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bosanska Dubica br. 03-64/23 od 27. maja 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Polje, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Tatarević (Halid) Ermin, rođen 15. februara 1988. godine u Bosanskoj Dubici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Polje, Medžlis Islamske zajednice Bosanska Dubica, počevši od 1. septembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bosanska Dubica i Tatarević Ermin će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaklju-

čiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. septembra 2023. godine do 31. augusta 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. septembra 2023. godine i važi do 31. augusta 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-5045-2/23

Datum: 27 džumadel-uhra 1445. god. po H.
08. januar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 01-07-1-504-3/2023 od 25. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Tešanj br. 01-07-622-13/23 od 4. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Mračaj-Potočani, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Spahić (Sulejman) Ismar, rođen 24. novembra 1996. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Mračaj-Potočani, Medžlis Islamske zajednice Tešanj, počevši od 1. decembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Tešanj i Spahić Ismar će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. decembra 2023. godine do 30. novembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. decembra 2023. godine i važi do 30. novembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-5053-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.

29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog br. 01-07-1-273-2/23 od 12. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Prijedor br. 02-07-1-401/23 od 21. septembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Gomjenica, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Mulalić (Ismet) Amir, rođen 3. maja 2001. godine u Bihaću, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Gomjenica, Medžlis Islamske zajednice Prijedor, počevši od 1. oktobra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Prijedor i Mulalić Amir će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. oktobra 2023. godine do 30. septembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. oktobra 2023. godine i važi do 30. septembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4958-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.

29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog br. 01-07-1-342-2/23 od 18. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-234-2/2023 od 6. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Toromani, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice,

održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Memić (Jasmin) Sinanudin, rođen 14. jula 1997. godine u Cazinu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Toromani, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Memić Sinanudin će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4948-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.
29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog br. 01-07-1-343-2/23 od 18. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-235-2/2023 od 6. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Gornja Koprivna, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisul-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Orlić (Senad) Senid, rođen 5. marta 1991. godine u Cazinu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Gornja Koprivna, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Orlić Senid će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na

određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-5064-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.
29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije banjalučkog br. 03-03-1-703/23 od 20. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Ključ br. 08-07-1-477-1/23 od 19. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Donja Sanica, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Jusić (Zikret) Amel, rođen 29. januara 1998. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Donja Sanica, Medžlis Islamske zajednice Ključ, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Ključ i Jusić Amel će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-5065-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.

29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije banjalučkog br. 03-03-1-704/23 od 20. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Ključ br. 08-07-1-477-2/23 od 19. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Zgon, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Kozlić (Vahidin) Haris, rođen 18. augusta 1994. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Zgon, Medžlis Islamske zajednice Ključ, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Ključ i Kozlić Haris će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-5063-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.

29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije banjalučkog br. 03-03-1-702/23 od 19. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Ključ br. 08-07-1-473-1/23 od 18. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Ramići, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice,

održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hodžić (Huso) Besim, rođen 10. maja 1965. godine u Teočaku - Ugljevik, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Ramići, Medžlis Islamske zajednice Ključ, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Ključ i Hodžić Besim će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4933-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.

29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog br. 01-07-1-347-2/23 od 19. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-231-2/2023 od 6. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Krivaja, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Fazlić (Hasan) Dženan, rođen 28. oktobra 1996. godine u Bihaću, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Krivaja, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Fazlić Dženan će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na

određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4933-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.
29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-346-2/23 od 18. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-231-2/2023 od 6. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Glogovac, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Beširević (Muhamed) Amir, rođen 2. juna 1984. godine u Cazinu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Glogovac, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Beširević Amir će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-5102-2/23

Datum: 01. redžeb 1445. god. po H.

12. januar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-580/23 od 25. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Jajce br. 01-07-620/23 od 22. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Bučići, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Alispahić (Zehrudin) Nedim, rođen 26. marta 1995. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Bučići, Medžlis Islamske zajednice Jajce, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Jajce i Alispahić Nedim će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-5052-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.

29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-273-2/23 od 12. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Prijedor br. 02-07-1-432/23 od 11. oktobra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Gornja Puharska, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske

zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Aldžić (Senad) Irfan, rođen 31. maja 1995. godine u Bužimu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Gornja Puharska, Medžlis Islamske zajednice Prijedor počevši od 1. novembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Prijedor i Aldžić Irfan će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. novembra 2023. godine do 31. oktobra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. novembra 2023. godine i važi do 31. oktobra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4893-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.
29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 01-07-1-485-4/2023 od 14. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-345-3/23 od 6. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Koprivna, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Ormanović (Amel) Ajdin, rođen 18. marta 2001. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Koprivna, Medžlis Islamske zajednice Zenica počevši od 1. decembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i Ormanović Ajdin će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugo-

vor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. decembra 2023. godine do 30. novembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. decembra 2023. godine i važi do 30. novembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4891-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.
29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 01-07-1-483-4/2023 od 14. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-345-2/23 od 6. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Gnjsi – Punkt Drivuša, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Salkić (Džemal) Ubejd, rođen 9. februara 2002. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Gnjsi – Punkt Drivuša, Medžlis Islamske zajednice Zenica počevši od 1. decembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i Salkić Ubejd će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. decembra 2023. godine do 30. novembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. decembra 2023. godine i važi do 30. novembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4894-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.

29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 01-07-1-486-4/2023 od 14. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-348-4/23 od 6. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Šerići, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Bošnjak (Mujo) Hasan, rođen 24. februara 1981. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Šerići, Medžlis Islamske zajednice Zenica počevši od 1. decembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i Bošnjak Hasan će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. decembra 2023. godine do 30. novembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. decembra 2023. godine i važi do 30. novembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-5099-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.

29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije banjalučkog br. 03-07-1-712/23 od 25. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Mrkonjić Grad br. 10-108/23 od 20. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Baljvine, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice,

održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hodžić (Erdin) Adem, rođen 9. marta 2004. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Baljvine, Medžlis Islamske zajednice Mrkonjić Grad, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Mrkonjić Grad i Hodžić Adem će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-4892-2/23

Datum: 16. džumadel-uhra 1445. god. po H.

29. decembar 2023. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 01-07-1-484-4/2023 od 14. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 01-07-1-345-1/23 od 6. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Peševići, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Isaković (Selvedin) Ahmed, rođen 5. decembra 2000. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Peševići, Medžlis Islamske zajednice Zenica počevši od 1. decembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i Isaković Ahmed će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti

Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. decembra 2023. godine do 30. novembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. decembra 2023. godine i važi do 30. novembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-47-2/24

Datum: 07. redžeb 1445. god. po H.
18. januar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu predsjednika Mešihata Islamske zajednice u Republici Sloveniji br. NP-M-161-2023. od 20. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Kopar, shodno odredbi člana 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Topalović (Enes) Haris, rođen 3. decembra 2002. godine u Bijaću, postavlja se na dužnost drugog imama, hatiba i muallima u Džemat Kopar, Mešihat Islamske zajednice u Sloveniji počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Mešihat Islamske zajednice u Sloveniji i Topalović Enes će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između ugovornih strana u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-48-2/24

Datum: 07. redžeb 1445. god. po H.

18. januar 2024. godine

Rješavajući po zahtjevu predsjednika Mešihata Islamske zajednice u Republici Sloveniji br. NP-M-161-2023. od 20. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Ljubljana, shodno odredbi člana 52 Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, člana 17 tačka f) Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, te odredbi člana 55 i člana 56 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiul-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju mujezina

Rekić (Sulejman) Sejman, rođen 5. augusta 2001. godine u Bihaću, postavlja se na dužnost mujezina u Džemat Ljubljana, Mešihat Islamske zajednice u Sloveniji počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Mešihat Islamske zajednice u Sloveniji i Rekić Sejman će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor o radu. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između ugovornih strana u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-158-2/24

Datum: 18. redžeb 1445. god. po H.

30. januar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-009/24 od 9. januara 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gornji Vakuf br. 02-07-06/24 od 9. januara 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Bistrica, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Lužić (Sadik) Saudin, rođen 23. maja 1990. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Bistrica, Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf, počevši od 1. februara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf i Lužić Saudin će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. februara 2024. godine do 31. januara 2025. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. februara 2024. godine i važi do 31. januara 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-177-2/24

Datum: 18. redžeb 1445. god. po H.
30. januar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-014/24 od 9. januara 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gornji Vakuf br. 02-07-11/24 od 9. januara 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Hrasnica, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Ćeso (Fadil) Behrudin, rođen 18. decembra 2002. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Hrasnica, Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf, počevši od 1. decembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf i Ćeso Behrudin će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. decembra 2023. godine do 30. novembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. decembra 2023. godine i važi do 30. novembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-248-2/24

Datum: 20. redžeb 1445. god. po H.

31. januar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije tuzlanskog br. 05-2-07-1-28-1/23 od 11. januara 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Brčko br. 01-07-1-7/24 od 3. januara 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Šatorovići, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET **o postavljenju imama**

Junuz (Hasan) Dželal, rođen 29. novembra 1999. godine u Priboju, Republika Srbija, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Šatorovići, Medžlis Islamske zajednice Brčko, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Brčko i Junuz Dželal će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima. Ovim dekretom prestaje važiti dekret br. 03-07-1-393-2/23 od 7. februara od 2023. godine.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-138-2/24

Datum: 20. redžeb 1445. god. po H.

31. januar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije gorazhdanskog br. 01-07-1-03-02/24 od 10. januara 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gorazhde br. 01-03-125-01/23 od 26. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Vitkovići, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Džankić (Ejub) Faruk, rođen 22. aprila 1988. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Vitkovići, Medžlis Islamske zajednice Gorazhde, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Gorazhde i Džankić Faruk će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-307-2/24

Datum: 20. redžeb 1445. god. po H.

31. januar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije travničkog br. 01-07-1-025/24 od 15. januara 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. 03-A-1-923/2023 od 15. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Goleš, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstava, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice,

održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Palić (Ahmet) Nermin, rođen 13. jula 1996. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Goleš, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 9. decembra 2023. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Travnik i Palić Nermin će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 9. decembra 2023. godine do 8. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 9. decembra 2023. godine i važi do 8. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-364-2/24

Datum: 28. redžeb 1445. god. po H.

08. februar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije zeničkog br. 01-07-1-35-3/2024 od 23. januara 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zavidovići br. 01-07-512/23 od 1. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Borovnica-Sinanovići, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Šabanović (Zahir) Bilal, rođen 28. august 1999. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Borovnica-Sinanovići, Medžlis Islamske zajednice Zavidovići, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zavidovići i Šabanović Bilal će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugo-

vor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-403-2/24

Datum: 28. redžeb 1445. god. po H.
08. februar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-30-2/24 od 18. januara 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 02-07-451/23 od 29. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Klokot, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Fatkić (Mujo) Asmir, rođen 20. oktobra 1968. godine u V. Gati, Bihać, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Klokot, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bihać i Fatkić Asmir će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-400-2/24

Datum: 28. redžeb 1445. god. po H.

08. februar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog br. 01-07-1-341-2/23 od 18. decembra 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-233-2/2023 od 6. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Polje, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

D E K R E T o postavljenju imama

Japić (Sead) Haris, rođen 30. oktobra 1991. godine u Cazinu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Polje, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Japić Haris će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-402-2/24

Datum: 28. redžeb 1445. god. po H.

08. februar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihaćkog br. 01-07-1-32-2/24 od 18. januara 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Cazin br. 01-07-1-7-2/2024 od 12. januara 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Šturlićka Platnica, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice,

održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Begović (Mesud) Amel, rođen 6. novembra 1982. godine u Jajcu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Šturlička Platnica, Medžlis Islamske zajednice Cazin, počevši od 1. februara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Cazin i Begović Amel će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. februara 2024. godine do 31. januara 2025. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. februara 2024. godine i važi do 31. januara 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-404-3/24

Datum: 29. redžeb 1445. god. po H.

09. februar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-336-2/23 od 12. decembra 2023. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most br. 02-07-1-367-1/23 od 1. decembra 2023. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Kruhari-Jezernice, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Hurić (Ramiz) Selmir, rođen 11. februara 1979. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Kruhari-Jezernice, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, počevši od 1. januara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sanski Most i Hurić Selmir će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti

Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. januara 2024. godine i važi do 31. decembra 2024. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 03-07-1-516-2/24

Datum: 29. redžeb 1445. god. po H.
09. februar 2024. godine

Na osnovu mišljenja Muftije bihačkog br. 01-07-1-57-2-2/24 od 2. februara 2024. godine, rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most br. 02-07-1-49/24 od 1. februara 2024. godine, u predmetu postavljenja imama u Džemat Skucani Vakuf – lijeva obala, shodno odredbi člana 17 Pravilnika o organizaciji i radu muftijstva, člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebi'ul-ahira 1431. god. po H., odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Tarakčija (Mirsad) Sedad, rođen 16. juna 1987. godine u mjestu Maline, Travnik, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u Džemat Skucani Vakuf – lijeva obala, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, počevši od 1. februara 2024. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sanski Most i Tarakčija Sedad će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 1. februara 2024. godine do 31. januara 2025. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 1. februara 2024. godine i važi do 31. januara 2025. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Napomene saradnicima

Glasnik je zvanično glasilo Rijasete Islamske zajednice BiH. Izlazi dvomjesečno. Objavljuje akademske članke, istraživačke i stručne radove, prevedene tekstove, prikaze knjiga iz oblasti vjerskih disciplina i islamske/bošnjačke kulturne baštine kao i službena akta organa Rijasete Islamske zajednice u BiH. Objavljuje i radove iz drugih oblasti po odluci urednika. Glasnik nastoji popularizirati naučna istraživanja iz oblasti islamskih nauka i kulturne baštine Bošnjaka te informirati čitaoce o radu službi i institucija Rijasete IZ-e.

Svi objavljeni radovi odobreni su od strane urednika. Akademska, pravna i jezička odgovornost je na autorima radova. Osnovni jezik Glasnika je bosanski. Prilikom pisanja radova primjenjuje se norma Pravopisa bosanskog jezika sa fonetskom transkripcijom dok se naučna transkripcija pri-

mjenjuje u uskostručnim tekstovima. Vrstu naučne transkripcije bira autor. Radovi mogu sadržavati arapski, turski, perzijski kao i druge jezike u transkripciji. Dostavljeni radovi su predmet provjere urednika u smislu akademskih i tehničkih kriterija. Autori prihvataju redakcijske intervencije u tekstu.

Radovi se mogu poslati putem maila glasnik_riz@yahoo.com ili na adresu: Gazi Husrev-begova 56a, 71000 Sarajevo. Rad mora biti u Microsoft Wordu ne veći od 10 stranica formata A4, font Times New Roman. Slike i svi drugi prilozima moraju biti priloženi odvojeno.

Sva prava zadržana. Nijedan dio Glasnika ne može biti umnožavan, pohranjivan u sisteme za umnožavanje bez prethodnog dopuštenja Uredništva i autora tekstova, izuzev kratkih navoda u naučne svrhe.

ISSN 1512-6609, ISSN 2233-095X (Online)

Izdavač: RIJASET ISLAMSKJE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI. Urednik: MUSTAFA PRLJAČA; Redakcija: MEHO ŠLJIVO, SAMEDIN KADIĆ, SENADA TAHIROVIĆ, MEVLUDIN DIZDAREVIĆ, EKREM TUCAKOVIĆ i ALDINA SULJAGIĆ-PIRO; tehnički urednik: SUAD PAŠIĆ lektura: TARIK JAKUBOVIĆ, AMILA ŠADIĆ HAJDAREVIĆ; dizajn korice: TARIK JESENKOVIĆ; prijevod na arapski jezik: NURKO KARAMAN; prijevod na engleski jezik: IFET MUSTAFIĆ. DTP: El-Kalem. Štampa: Štamparija DOBRA KNJIGA, d.o.o. - Sarajevo; Uredništvo i administracija: 71000 Sarajevo, Gazi Husrev-begova br. 56A, telefon: 033/532-255, fax: 033/441-800, e-mail: glasnik_riz@yahoo.com. Glasnik izlazi dvomjesečno. Rukopise slati na adresu Uredništva. Rukopisi se ne vraćaju. Štampani tiraž 2000 primjeraka. Cijena Glasnika iznosi 10 KM. Uplata u KM na žiro-račun 1602005500015065 kod VAKUFSKE BANKE DD Sarajevo - uz naznaku za Glasnik. Glasnik je upisan u registar javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta pod brojem 446 od 27. 08. 1994. godine.